

inicial.

Comencen a observar-se canvis en les activitats de les empreses de serveis, fugint de la saturació del mercat (SEMA-METRA, 1986). Alguns exemples son :

Enginyeries	→	Automatització	→	Tecnologies de la informació
Auditoria	→	Serveis legals		
Publicitat	→	Consultoria en management ("imatge")		
Serveis IT	→	Bancs de dades, VAN		

3. QUATRE REPTES ESTRATEGICS PER LA CIUTAT / REGIÓ

Olivier Ruyssen (1987) ha publicat l'any passat en el marc del Programa FAST de la CEE un interessant treball titolat "Services, Technologies avancées et régions" que conté reflexions sobre el paper dels serveis d'una regió davant un entorn turbulent caracteritzat pels canvis tecnològics, la globalització del sistema productiu i la mundialització dels mercats. Creiem que aquestes reflexions poden tenir interès aplicant-les al cas de Barcelona i la seva zona d'influència.

Disposar de serveis de bona qualitat per les empreses té una enorme importància estratègica pel futur d'una ciutat / regió . Uns serveis eficients signifiquen :

- una garantia d'excel·lència i de competitivitat, font de creixement
- una condició d'inserció en un sistema econòmic a nivell mundial amb elevada intensitat de fluxos d'informació
- una condició per que la ciutat / regió sigui atractiva per viure i crear empreses; la disposició de determinats serveis es un determinant de la localització de les empreses

Segons l'informe, poden identificar-se quatre reptes principals per les ciutats / regions :

A. Evitar quedar aïllada ("despenjada")

Existeix el risc de que les disparitats regionals europees vagin augmentant, ja que s'està produint un intens fenomen de concentració geogràfica i financera de les indústries i els serveis. Els centres de decisió tendeixen a emigrar cap a les zones centrals. Els serveis estratègics (recerca, serveis jurídics i financers d'alt nivell, formació d'alta qualitat) es concentren en determinats llocs. En aquest context es evident que un primer repte per Barcelona es el de mantenir-se com a "zona central" o, fins i tot, augmentar la seva zona d'influència, cosa que exigirà no perdre capacitat de decisió i disposar d'uns serveis de primer ordre.

B. Dominar les noves tecnologies

Un segon repte consisteix en dominar les noves tecnologies, en especial les de la informació i les comunicacions. Aquestes tecnologies contribueixen a transformar les perspectives d'una ciutat / regió, permetent la modernització de les seves empreses i afavorint l'aparició de noves activitats.

Assimilar i dominar les noves tecnologies requereix un esforç considerable. La ciutat / regió que no intenti ha de comptar amb :

- capacitats tecnològiques, financeres i d'organització
- infraestructures de comunicació, en particular per accedir a baix cost als "tele-serveis" estandaritzats.
- els recursos humans necessaris

C. Realitzar una política d'infraestructures

Aquest repte va molt lligat a l'anterior. Una política decidida d'infraestructures per tal d'assegurar la producció de serveis de qualitat es una condició necessària però no suficient per millorar les perspectives d'una ciutat / regió. Les infraestructures per les telecomunicacions (teleports, cablejat per fibra òptica...) son claus. "Hom considera que les xarxes de comunicació (videotex etc.) formaran la trama del sistema productiu globalitzat de demà" (Ruyssen, 1987).

D. Situar-se en el context d'una economia global

La ciutat / regió ha d'articular-se amb la resta del món, tot mantenint un equilibri entre les forces de globalització i les de desenvolupament endògen. Es repeteixen aquí les necessitats, exposades en els punts anteriors, de que la ciutat / regió compti amb tota mena de comunicacions de gran qualitat amb tot el món.

4. ELS SERVEIS A LES EMPRESES A BARCELONA : INTENT DE DIAGNOSTIC

Després de les consideracions anteriors estem ja en disposició d'intentar un diagnòstic sobre la situació dels Serveis a les empreses a Barcelona. El presentarem en forma de punts que considerem rellevants.

1. Actualment el pes dels Serveis a les empreses a Barcelona es desproporcionadament baix. Segons la classificació estricta (CNAE) exposada al Quadre 1, a Catalunya hi treballaven l'any 1986 només 35.138 persones. Com a referència indicarem que a la Lombardia, amb una població de 8,9 milions d'habitants l'any 1981, n'hi treballaven 128.487, segons una classificació comparable a la CNAE. La proporció sembla doncs considerablement superior en l'àrea milanesa.

L'empresa catalana no sembla gaire utilitzadora de serveis (o les estadístiques estan mal fetes !). Com a hipòtesi podem dir que el fet que moltes empreses de l'àrea de Barcelona siguin sucursals i que, per tant, les decisions importants es prenguin fora, no contribueix a la utilització dels serveis catalans d'alt nivell.

2. Al Quadre 1 podem observar que l'epígraf més nombrós a Catalunya es el 842 "Comptabilitat, assessors fiscals i censors jurats de comptes", situat ja en la fase de maduresa en les corbes del cicle de vida. Per tant, la presència en els serveis més nous, en fase emergent (bancs de dades, centres de documentació, telemàtica, recerca i desenvolupament, intermediaris en transferència de tecnologia etc.) serà molt baixa.

3. Encara que els Serveis financers propiament dits no figuren en la classificació CNAE ni en les ampliades, creiem oportú constatar que els serveis financers sofisticats situats a Madrid superen als de Barcelona tant en qualitat com en nombre. Entre aquests serveis podem esmentar :

- Les SMMD (Societats mitjanceres en el mercat de diner)
- La gestió de patrimonis
- La gestió de fons d'inversió
- Intermediaris borsaris (renda fixa i variable)
- Crèdits hipotecaris
- Sortida a cotització a la Borsa
- Fusions i adquisicions
- Reestructuracions industrials i financeres
- OFAS
- Leverage buy-out

4. Una situació semblant a l'anterior es detecta en els sectors de la Seguretat i de les Assegurances. Alguns serveis d'importància creixent dins del camp de la Seguretat són :

- Custòdia de valors
- Protecció de persones
- Serveis de control i vigilància d'instal·lacions
- Instal·lació de sistemes de seguretat
- Seguretat de la informació (contra el frau informàtic)

- Seguretat contra l'espionatge industrial

En el camp de les assegurances podem esmentar els serveis següents :

- Corredors d'assegurances (assessorament i intermediació en la contractació d'assegurances)
- Gerència de riscos (Risk Management)
- Valoracions de capital
- Assessorament actuarial
- Peritacions tècniques
- Atenció post-sinistre (assessorament a l'empresa sinistrada sobre les millors condicions per la reconstrucció)

5. Sembla que tampoc en el camp de les Enginyeries estem al nivell de les de Madrid, més properes als centres de decisió importants. Les Enginyeries catalanes no semblen capacitades per obres de gran alè. En canvi som creatius i tenim bons professionals en Publicitat.

6. En general, les infraestructures pels Serveis, en sentit ampli, són bastant deficientes. No solament les infraestructures per transports (port, aeroport, carreteres...) sinó també les de telecomunicacions. Aquestes últimes mereixen una atenció especial ja que, com s'ha dit abans, "les xarxes de comunicació formaran la trama del sistema productiu de demà". Entre aquests serveis podem esmentar :

- Videotex
- Computació de paquets.
- Bases de dades
- Telefonia mòbil
- Teleconferència
- Telepagament
- Sistemes de reserva
- RNIS (xarxes numèriques d'integració de serveis)
- Xarxes de banda ampla, que comprenen els sistemes de televisió per cable.

Convindria posar en marxa alguns experiments pilots semblants, per exemple, a l'efectuat a Prato, la capital del tèxtil italià, consistent en la creació d'una xarxa telemàtica basada en el videotex que comunica cada petita empresa amb les altres empreses, els subministradors, els clients..., fent possibles estalvis importants en desplaçaments, correu, telèfon i tèlex (RESEAU, 1988).

7. La formació de tècnics de qualitat constitueix un "coll d'ampolla" que frena el desenvolupament català. La rigidesa tradicional de la Universitat, la manca d'estímul i l'escassetat dels mitjans dificulten qualsevol intent de modernització. Per sort hi ha uns quants departaments o càtedres dinàmics, que poden equipar-se gràcies a la realització de treballs per empreses i entitats exteriors, i que funcionen a tall "d'illes" enmig d'un mar de misèria i descoratjament.

Cal destacar, en canvi, la bona situació pel que fa a centres de formació empresarial (ESADE, IESE).

8. Sobre tot en els darrers tres anys les intervencions públiques en

el camp dels serveis a les empreses han crescut notablement. El Quadre 6 mostra la xarxa de serveis a les empreses, que comença a ser força completa.

Actualment es treballa en Projectes importants (Parc Tecnològic del Vallès, Laboratori General d'Assaigs, Institut Nacional de Microelectrònica...) i es comença a parlar d'altre (Teleport). Quan tot això funcioni s'haurà donat una bona empenta en la creació d'un marc favorable a les empreses. Però encara hi ha molt a fer. En el Segon Congrés d'Economia feiem les observacions següents (Escorsa i Herrero, 1988) :

- a) Caràcter incipient de molts serveis
- b) Dispersió. En molts casos falta la coordinació necessària entre els serveis, que funcionen com a unitats aïllades independents.
- c) Insuficiències importants . Destacariem sobre tot les manifestades en la infraestructura científica i tecnològica (universitats, centres de recerca, centres de demostració de noves tecnologies, laboratoris per tests i calibració....)
- d) Escassa utilització. La majoria dels serveis son poc coneguts i utilitzats pels industrials,

La impressió general es que tenim un bon "mapa" de serveis públics. Tanmateix, molts centres son simples noms ("rètols") sense contingut, és a dir, sense oferir realment serveis de qualitat. S'ha fet sovint una política "d'aparador".

9. Davant les iniciatives públiques del punt anterior, les empreses i les associacions empresarials es mostren extremadament passives. El nombre de consorcis i de centres de serveis promoguts per associacions empresarials (veure Quadre 5) es molt limitat. En el seu llibre, Lassini (1985) esmenta que només a Lombardia hi ha trenta centres promoguts per associacions industrials per a la prestació de serveis de tipus general (punt 5 del Quadre 5). No creiem que aquí es manifesti un dinamisme semblant.

10. L'actuació de les Cambres de Comerç en matèria de suport a l'exportació no està a l'altura dels temps. Caldria disposar de vertaderes "Trade-companies", a l'estil de les alemanes o japoneses, molt actives en el foment de les exportacions.

11. Respecte als reptes indicats en el Capítol 3, indicariem que :

- A) No queda clar que Barcelona es mantingui com a "zona central". De fet, hi ha símptomes de pèrdua de capacitat de decisió (compra d'empreses catalanes importants per empreses estrangeres)
- B) Lentitud en la incorporació de noves tecnologies.
- C) Infraestructures deficientes (comentat ja en punts anteriors).
- D) Insuficient obertura al món. Notòria manca de multinacionals catalanes i de xarxes de distribució a l'exterior.

SERVEIS PER A LA CREACIÓ DE NOVES EMPRESES

- Estudis de viabilitat (business plan) : Cambres de Comerç.
- Incubadores (BIC) : Barcelona Activa S.A.
- Detecció d'oportunitats : Iniciatives S.A., Barcelona Tecnologia.
- Parcs científics : Parc Tecnològic del Vallès S.A.

SERVEIS AVANÇATS PER MILLORAR LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESES EXISTENTS

A) Area tecnològica i empresarial

- Universitats : les tres universitats catalanes (UB, UAB, UPC)
- Instituts de R+D : Centre Nacional de Microelectrònica (CSIC) , Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària, IRTA (Generalitat), Institut de Cibernètica (UPC), Institut Químic de Sarrià, Institut d'Investigació tèxtil (UPC), Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CSIC)....
- Coordinació de la R+D, ajuts a la recerca : CIRIT (Comissió Interdepartamental per la recerca i la innovació tecnològica)
- Centres de demostració de noves tecnologies : Centre de CAD (UPC - BCD), Fundació Progrés i Tècnica de la Mancomunitat Sabadell - Terrassa, Centre Divulgador de la informàtica, Centre de Tecnologia Aplicada del Vallès.
- Bases de dades d'informació tecnològica : Institut Químic de Sarrià , Institut Català de Tecnologia, Escola d'Enginyers Industrials de Terrassa.... Existeixen a Catalunya uns 30 centres de documentació.
- Informació econòmica : Consorci de Documentació de Catalunya, Cambres de Comerç...
- Laboratoris d'assaigs : Laboratoris de les Universitats, Laboratori General d'Assaigs.
- Normes tècniques : Institut Català de Tecnologia
- Disseny : Barcelona Centre de Disseny (BCD).
- Assessorament tecnològic : Assessors tecnològics del CDTI, Centre d'Estudis i Assessorament Metal·lúrgic (CEAM)..
- Assessorament empresarial : CIDEM (Centre d'Informació i Desenvolupament empresarial.
- Formació tècnica, cursos de post-grau : Universitats, IQS, ICT..
- Formació empresarial : Universitats, ESADE, IESE, EADA, ICT...

B) Area financera

- Concessió de crèdits i avals : COPRED (Consell per la Reindustrialització de Catalunya).
- Societats de Capital de Risc : SCCR (Societat catalana de capital de Risc), EPLICSA (Empresa de promoció i localització industrial de Catalunya S.A.), Barcelona Impuls.

C) Area comercial

- Exportació : Cambres de Comerç, COPCA (Consorci de Promoció Comercial de Catalunya), AMEC (Associació Multisectorial d'Exportadors de Catalunya)...

Quadre 6. Xarxa pública de serveis a les empreses a Catalunya
Font : Escorsa i Herrero, 1988.

5. ACCIONS A EMPRENDRE

L'objectiu es molt clar : Barcelona ha de ser un gran centre de serveis a l'empresa. Ha de comptar amb els més moderns i els de més qualitat. Quines accions calen emprendre ? De les deficiències i llacunes exposades en el diagnòstic anterior es desprenien ja diverses accions possibles. Volem complementar-les ara amb els criteris suggerits pel Programa FAST (Ruyssen, 1987).

Segons aquest informa, una política de serveis s'ha d'articular al voltant del quatre eixos següents : a) construcció d'infraestructures tècniques per als serveis, b) desenvolupament d'un marc de mesures contextuais (jurídiques, organitzatives...), c) estímul de l'oferta i la demanda de serveis, i d) accions sobre els recursos humans, que moltes vegades son el veritable "coll d'ampolla".

En el Quadre 7 es donen exemples corresponent als eixos esmentats.

INFRASTRUCTURES

- . Infraestructures de telecomunicacions (cablejat per fibra òptica amb finançament del Programa STAR de la CEE, videotex, teleports ...)
- . Incubadores d'empreses. Parcs tecnològics,
- . Centres de demostració de noves tecnologies (làser, biotecnologia...)
- . Infraestructures de comunicacions (port, aeroport...)

MESURES CONTEXTUALS

- . Foment de xarxes de transferència de tecnologia (Programa SPRINT).
- . Bases de dades

ESTIMUL DE L'OFERTA I LA DEMANDA

- . Ajuts a les PIMES per la utilització de serveis.
- . Demanda pública de serveis.
- . Oferta de serveis especialitzats
- . Finançament mitjançant capital de risc

EDUCACIO / FORMACIO

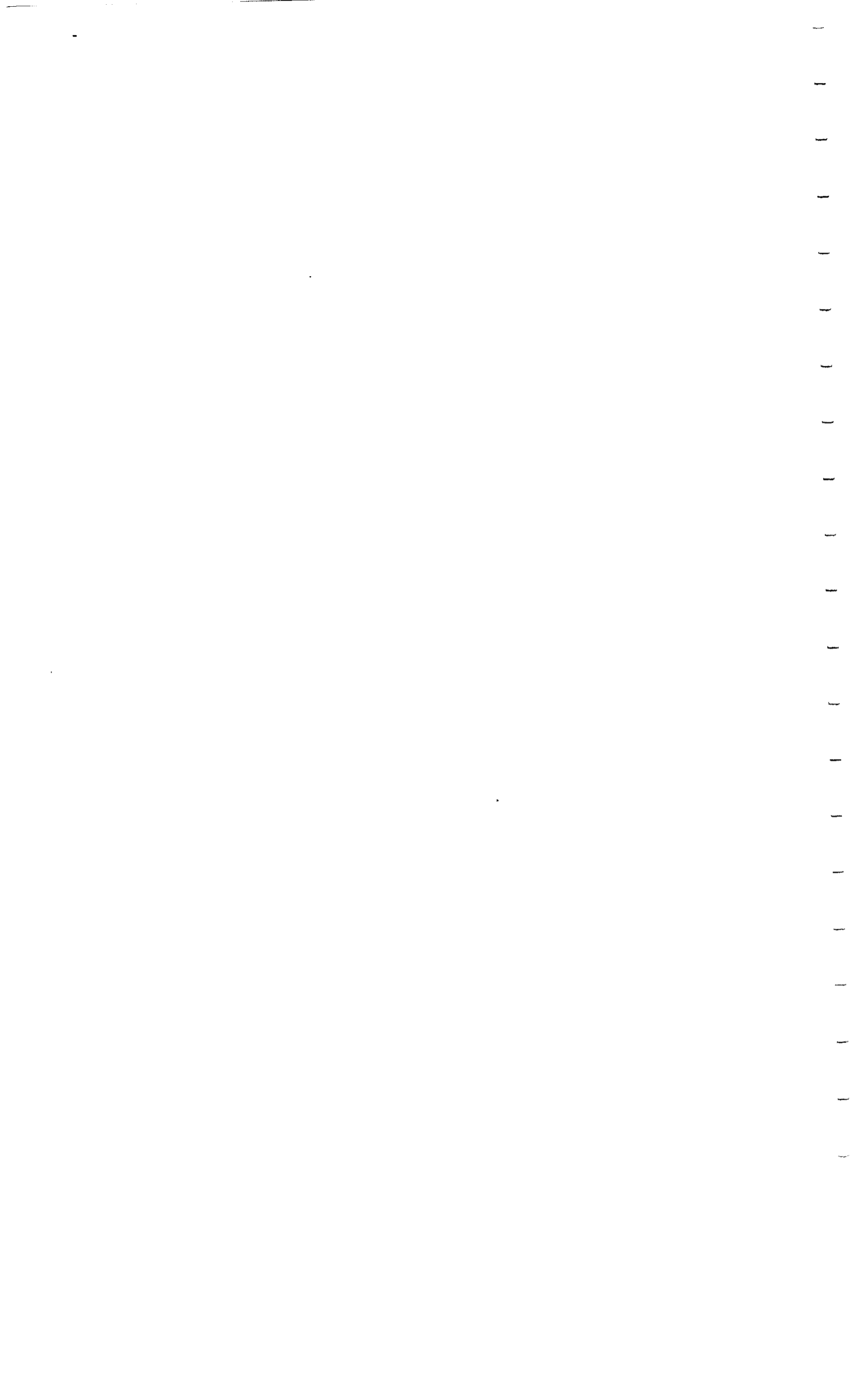
- . Formació en noves tecnologies
- . Formació en els nous serveis
- . Cooperació Recerca-Indústria
- . Creació d'Instituts regionals especialitzats

Quadre 7, Mesures de Política dels Serveis a l'empresa
Font : A partir de Ruyssen, 1987.

BIBLIOGRAFIA

- BARCET, A. i BONAMY, J. (1985), "Services rendus aux entreprises et dynamique du système productif", a ADEFI-GRECO "Les services dans les sociétés industrielles", Economica, Paris.
- CUADRADO ROURA, J.R. i GONZALEZ MORENO, M. (1987), "El sector Servicios en España". Ed. Orbis, Barcelona.
- ESCORSA, P. i HERRERO, J. (1988), "Serveis a empires i competitivitat". Segon Congrés d'Economia de Catalunya, Barcelona.
- ESCORSA, P. (1988), "Reindustrialización y servicios a las empresas : el caso de Catalunya". III incontro italo-spagnolo, Bari, març.
- HOUARD, J. i BELLEFLAMME, Cl. (1987), "Perspectives du système productif : analyse des activités de services rendus aux entreprises en Belgique". Actions Nationales de recherche en soutien a FAST. CEE, Brussel.les.
- LASSINI, A. (1985), "Gli interventi regionale per i servizi alle imprese". Franco Angeli, Milà.
- MANSELL, R. (1988), "Le rôle des techniques de l'information et des télécommunications dans le développement régional". STI Revue, OCDE, Paris.
- MARTINELLI, F. (1988), "Struttura industriale e servizi alla produzione : un'interpretazione degli squilibri regionale nell'offerta di servizi alle imprese in Italia". III incontro italo-spagnolo, Bari, març.
- RESEAU (1988), "Scenario telematico e territorio. Lettura di una esperienza in corso : il progetto Sprint a Prato". III incontro italo-spagnolo, Bari, març.
- RUYSSEN, O. (1987), "Services, technologies avancées et régions". Programa FAST, CEE, Brussel.les.
- SEMA-METRA Conseil (1986), "Services to the manufacturing sector. A long term investigation". FAST, CEE, Brussel.les.

Pere Escorsa

EL SECTOR PUBLIC A BARCELONA:
TENDENCIES ACTUALS I PERSPECTIVES

ANTONI CASTELLS

1. Delimitació i propòsits

El diagnòstic del tema corresponent a sector públic s'ha de realitzar tenint en compte una doble delimitació: per una banda, dins del Pla Estratègic hi ha tot el conjunt de temes sectorials que han d'abordar, si els correspon, el tractament de les funcions específiques del sector públic (cultura, ensenyament, transports i comunicacions, urbanisme, sanitat, medi ambient, benestar social, etc.); per una altra banda, aquest Pla, i aquest diagnòstic per tant, no entrarà -almenys en aquesta fase- en qüestions d'organització interna (organització administrativa, estructures de gestió, personal, etc.) de les administracions públiques.

L'anàlisi té el propòsit d'arribar a formular un diagnòstic i un pronòstic previs -és a dir, no acabats, sinó apuntats en les seves grans línies- sobre el tema tractat, és a dir, sobre les administracions públiques que operen a l'àrea de Barcelona. Atenent la doble delimitació que abans s'establia, aquesta anàlisi haurà de centrar-se sobre les implicacions funcionals, contemplades globalment i sobre l'estructura i tipologia governamental. Aquesta primera aproximació constarà de tres parts: principals tendències de la situació actual; principals problemes o punts d'interès detectats; i recomanacions.

El propòsit d'aquest paper és servir de guió per a facilitar el debat que haurà de tenir lloc en la reunió de treball, que es realitzarà amb especialistes i coneixedors d'aquest tema. Es tracta d'un guió obert, que pretén formular preguntes més que donar respostes. La reunió del grup de treball ha de servir per tractar les qüestions que aquí queden apuntades. Després d'aquesta reunió es reelaborarà el paper, que serà sotmès a la consideració dels participants en el debat.

2. Les principals tendències de la situació actual

La realitat de les administracions públiques (dels diferents nivells i unitats governamentals) que operen actualment a l'àrea de Barcelona presenta els següents trets característics:

- Multiplicitat d'unitats governamentals. La ciutat de Barcelona acull un nombre elevat d'institucions públiques de govern, del nivell central de govern, de l'autonòmic i del local, en aquest darrer cas, a més, amb un nombre d'unitats elevat.
- Deficient institucionalització de les relacions intergovernamentals. Les zones de confluència funcional i territorial fan inevitable la tensió intergovernamental. En moltes ocasions, la inexistència d'àmbits institucionalitzats de relació fa que aquesta tensió degeneri en conflicte.
- Protagonisme dels governs locals en qüestions d'interès general. Per diferents raons, els governs locals de Barcelona (especialment l'Ajuntament de Barcelona) han assumit un paper protagonista en qüestions d'interès general (promoció econòmica, desocupació, per ex.), que vindrà reforçat, els propers anys, pel projecte olímpic.
- Malgrat aquest protagonisme, el pes pressupostari dels governs locals (mesurat tant en relació al PIB com al conjunt del sector públic) és encara insuficient respecte al que moltes vegades s'ha establert com a objectiu polític i al que tenen aquests governs en els països que poden servir de referència.
- Creixent permeabilització dels límits funcionals i territorials. Les funcions de les administracions públi-

ques no tenen, i cada vegada la tenen menys, una frontera precisa en relació al sector privat; tampoc no existeix aquesta frontera entre diferents institucions públiques. En aquest darrer cas, a més, en moltes ocasions les funcions desenvolupades difícilment s'adapten a límits territorials precisos.

- Inadaptació davant l'aparició de noves demandes funcionals. Factors específics de la situació econòmica (crisi, atur) o del procés històric que vivim, per una banda, i factors més generals (transformacions tecnològiques i canvis del sistema productiu), per una altra, fan que apareguin noves demandes funcionals, especialment vinculades al sector terciari. En general, tant l'oferta pública com la privada reaccionen amb retard encara que les rigideses de les estructures públiques fan que les dificultats d'adaptació siguin més greus en aquest cas.

Aquestes cinc tendències caracteritzen la situació actual de les administracions públiques a l'àrea de Barcelona. La reflexió entorn d'aquest primer punt ha de tractar d'aprofundir-les i delimitar-les i, si s'escau, de completar-les amb altres tendències que es considerin rellevants.

3. Els grans eixos de reflexió

D'acord amb les tendències apuntades en l'apartat anterior, la reflexió sobre els principals grans problemes que planteja l'administració pública en l'àmbit de Barcelona, ha de fer-se entorn dels quatre grans eixos de reflexió que es resumeixen a continuació.

3.1. Adequació dels àmbits funcionals

Com s'ha apuntat, altres temes del Pla Estratègic aborden qüestions funcionals específiques, però cal un plantejament global sobre l'adequació de les funcions de l'administració pública de Barcelona (especialment la local, però no només) a les noves funcions que li demanda, i li demandarà, la societat. En aquest sentit, cal començar a donar resposta a algunes preguntes: quins nous serveis, especialment en el terciari avançat, presentaran forts augments de demanda?, quins nous desequilibris -territorials i socials- es produiran?, com s'adreçaran a les administracions locals aquestes demandes?, com podrà contribuir aquesta administració a eliminar els principals colls d'ampolla?

L'administració local -especialment l'Ajuntament de Barcelona- es veurà sotmès a una multiplicació de demandes de diferents tipus; serà requerit per actuar en àmbits funcionals molt diversos, que no podrà atendre simultàniament. Si no es realitza un esforç d'ordenació i d'establiment de prioritats, en funció dels objectius que es volen assolir, s'imposarà una selecció 'natural' de demandes, no en funció de la seva importància, sinó de la incidència i capacitat de pressió dels demandants. Aquest és un risc seriós que cal evitar.

En plantejar-se aquestes qüestions resulta inevitable constatar l'existència de zones de coincidència amb altres administracions. Entrem en un període -de fet, ja hi som- en el qual diferents administracions es veuran conduïdes a actuar en els mateixos àmbits funcionals. Davant d'aquest fet cal actuar simultàniament en dues direccions: en l'establiment de formes de delimitació, que permetin en la mesura del possible introduir elements de certesa sobre les responsabilitats institucio-

nals; i en l'establiment de formes de cooperació i coordinació, que permetin canalitzar positivament les tensions que inevitablement sorgeixen entre administracions. El que es tracta és de configurar, amb la màxima concreció possible, unes regles del joc tant en l'atribució de les funcions com en la solució dels conflictes.

3.2. Adaptació de l'estructura dels governs locals

Les tendències abans apuntades faran que assistim, inevitablement, a una transformació de les actuals estructures dels governs locals -sense entrar, com s'ha dit en el primer apartat, en els aspectes d'organització interna-. Les tradicionals estructures de governs de propòsits generals amb funcions concretes i precises, estables al llarg del temps, aïllades d'altres unitats de govern, amb els límits territorials tradicionals, hauran de deixar pas a unes noves formes de governs locals molt més versàtils, malejables si es vol, adaptables a necessitats canviants. La qüestió és si serem capaços d'anticipar-nos a aquest procés de transformació per fer-lo amb els mínims costos, o bé si aquest procés s'anirà imposant per la via dels fets, arrossegant inèrcies difícils de corregir.

Hem, doncs, de qüestionar-nos sobre aquests nous tipus d'estructures de govern local a l'àrea de Barcelona. L'adaptació ha de produir-se tant des d'un punt de vista funcional com d'un punt de vista territorial. Apuntem algunes de les característiques que probablement hauran de tenir:

- estructures més especialitzades funcionalment
- estructures més específiques, impulsades per projectes concrets de duració limitada

- estructures més confluents amb altres agents, públics o privats.

Tot això ens configura una estructura més complexa, híbrida i especialitzada. Quines adaptacions exigirà l'estructura local -municipal, concretament- de Barcelona, en aquest sentit? Com es garantirà el disciplinament d'aquesta constel·lació d'unitats governamentals en un projecte polític comú? Com s'evitarà la 'desviació managerial' d'aquestes estructures, que poden tenir la temptació de traduir l'autonomia de gestió en la formulació d'un projecte autònom?

En el punt anterior es plantejava un problema de prioritats funcionals: l'aparició desordenada de demandes funcionals pot conduir a que s'atenguin no les més importants sinó les que tenen més força de pressió. Aquí es planteja un problema de capacitat de direcció política: aquestes estructures, o unitats de gestió, han de ser dirigides políticament i han de respondre a un projecte que no són elles mateixes les que l'han d'establir.

Una especial importància s'ha de donar a la reflexió sobre l'adaptació territorial dels governs locals a la realitat de Barcelona. En aquest punt, les opcions estratègiques han de valorar especialment les formes i els continguts que han de tenir els governs d'àmbit metropolità de caràcter general -més enllà dels de finalitats funcionals específiques- i els governs d'àmbit territorial de districte.

3.3. Cooperació i competència amb altres administracions

S'ha apuntat en el sub-apartat 3.1. que l'existència d'àmbits funcionals de coincidència de les administra-

cions locals amb altres nivells d'administració fa inevitable una certa tensió competencial (o competitiva) entre administracions. Aquesta tensió, que pot degenerar en conflicte frustrant i en falta d'entesa, pot ser positiva i enriquidora si és degudament canalitzada. En el cas de Barcelona, on conflueixen tres nivells de govern, i vuit administracions (de les quals sis són locals: Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona, Comarca, Mancomunitat, i dues entitats metropolitanes), aquesta canalització esdevé estrictament indispensable.

Cal explorar formes de cooperació i coordinació entre les administracions públiques de Barcelona. Aquestes formes han de desplegar-se en tres grans direccions:

- Delegació de la gestió de competències del govern de l'Estat i del govern de la Generalitat en l'administració local més adequada. Encara que sigui a títol enunciatiu pot formular-se una primera relació de competències susceptibles d'aquesta delegació de gestió, delegació que hauria d'anar acompanyada, naturalment, dels recursos financers necessaris. Aquesta podria ésser una via, a més, per tractar de resoldre el finançament de serveis complementaris que realitza l'Ajuntament de Barcelona.
- Mecanismes de coordinació i/o cooperació entre els governs que actuen a l'àrea de Barcelona. En l'actualitat existeixen ja mecanismes essencialment d'aquest tipus per projectes concrets (el Consorci, el Museu d'Art Contemporani, el Liceu). Sense arribar a establir mecanismes de propòsits generals, tal vegada seria possible fixar-se un objectiu una mica més ambiciós -bé de caràcter sectorial, bé de caràcter inter-sectorial però associat

a un projecte concret, com per exemple els Jocs Olímpics- que superés l'actual estadi de projectes específics.

- Participació de les unitats de govern d'àmbit inferior en les instàncies dels governs d'àmbit superior. La gestió de l'Ajuntament de Barcelona, i dels altres governs locals de la zona, ve regulada, en bona part, per una normativa que és aprovada pel govern de l'Estat i el de la Generalitat. Tàcitament o explícitament, aquests processos d'aprovació normativa donen lloc a formes de diàleg amb els interessats, que seria convenient institucionalitzar al màxim possible.

3.4. Barcelona, capital d'institucions

Es necessari potenciar el paper de Barcelona com a capital. Com a capital de Catalunya, com a l'altra capital d'Espanya i com a capital europea. Aquesta condició de capitalitat comporta unes exigències específiques, en el terreny dels serveis, que han de tenir una traducció en el terreny financer.

D'altra banda, l'existència de múltiples unitats d'administració pública a l'àrea de Barcelona fa que Barcelona tingui un mercat d'administracions, el que introdueix l'estudi del sector públic en una perspectiva relativament poc usual però que també ha d'ésser considerada.

Des d'aquest enfoc la qüestió ha d'ésser examinada en un doble aspecte. En primer lloc, la definició d'una política de captació institucional. És convenient plantejar-se, per exemple, la ubicació a Barcelona de la seu de determinades institucions públiques de caràcter internacional? En segon lloc, la potenciació de políti-

ques específiques (de sol, d'equipaments, de comunicacions i, en general, de terciari avançat) per a les institucions públiques ja existents, en funció de l'evolució previsible de les seves necessitats.

3.5. Altres aspectes

És evident que una reflexió estratègica sobre el paper del sector públic a l'àrea de Barcelona ha d'abordar també altres aspectes que, en aquesta enumeració esquemàtica, tal vegada han quedat marginats. Entre altres qüestions n'hi ha dues que poden merèixer una especial atenció:

- En primer lloc, els perfils estratègics de Barcelona com a model de ciutat. L'Ajuntament de Barcelona apareix com un cert punt de referència -en algun sentit, com un camp d'experimentació- en alguns terrenys com la innovació urbanística, la preocupació per la innovació i el foment econòmic i altres. Es tracta que el model d'Ajuntament -com a organisme de govern- i el model de ciutat responguin a opcions estratègiques que es potenciïn mútuament.
- En segon lloc, l'opció per formes més fluides i transparents de comunicació amb els ciutadans i de participació d'aquests en les decisions del sector públic. La descentralització és una de les vies, però no l'única. N'hi ha d'altres com la simplificació dels processos administratius i l'establiment de garanties als ciutadans. L'àmbit local és, a més, el més indicat com a camp d'experimentació en l'impuls de formes de major participació en l'adopció de decisions.

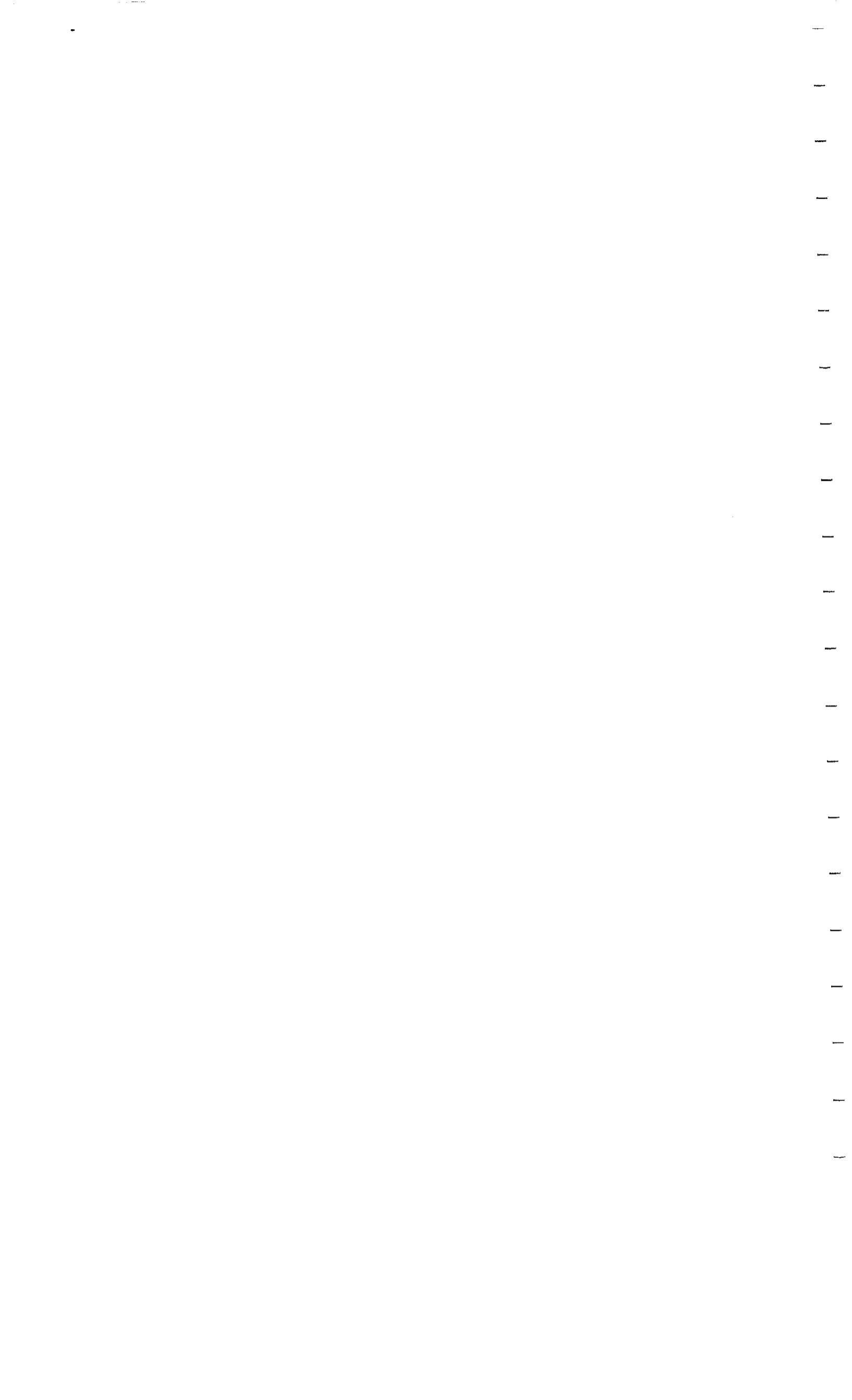
4. Conclusions i recomanacions

La reunió de treball difícilment permetrà obtenir conclusions definitives sobre els grans temes aquí apuntats. Es tracta d'aprofundir-los i concretar-los i de subratllar, si és possible, algunes recomanacions, que en part es desprenen d'una forma natural del tractament dels problemes realitzat al punt anterior.

Antoni Castells

CULTURA

JORDI CAMOS

INTRODUCCIÓ

Abans de procedir a fer el diagnòstic de situació cultural de la ciutat de Barcelona cal establir unes qüestions prèvies entorn de l'abast del terme cultura i de les seves connotacions amb molts altres àmbits de l'activitat econòmica i social.

Sens dubte, no té sentit plantejar-se la cultura com quelcom pur i abstracte ja que el fet cultural no surt casualment sinó que acostuma a ser el resultat d'unes anteriors realitats històriques, polítiques, socials i econòmiques.

Fora d'un determinat entorn resulta difícil explicar un fet cultural i pretendre establir una situació de futur sense tenir present una realitat actual i, fins i tot, una història passada fa del tot impossible entendre la realitat i projectar cap al mes enllà sense equivocar-se.

Si bé no es pretén establir aquí consideracions de caire conceptual, ja que no és l'objectiu d'aquesta anàlisi, sí que volem apuntar alguns interrogants que han estat presents en realitzar les entrevistes mantingudes amb diverses persones vinculades al món cultural de Barcelona.

L'ambigüitat i la complexitat que es pot donar al terme cultura, és a dir, el seu abast, és una de les dificultats inicials del diagnòstic. Dins d'una valoració o intent globalitzador, s'ha procurat no oblidar l'apropament als que podríem anomenar "subsectors" (paraula poc adient per la mateixa impropietat que té cada un d'ells) i és per això que es trobaran a les properes pàgines aspectes concrets referits al camp dels àudio-visuals, de les arts plàstiques, de la música o del teatre.

Voler acotar els aspectes culturals no pot conduir més que a una certa frustració i a un cert fracàs precisament per la mateixa riquesa amb què normalment entenem la cultura i per les seves estretes i evidents relacions amb altres àmbits com ara el lleure o el turisme. És per això que molt del que aquí es diu necessita la seva complementarietat amb els dictàmens aportats per altres àmbits.

Potser també val la pena posar en relleu que cada cop és més difícil i fins i tot té menys sentit parlar d'una cultura de i per Barcelona. La cultura no vol fronteres ni res que l'estrenyi.

Cal parlar de la cultura en un marc molt més ampli que la territorialitat que dona l'estricta ciutat. Potser caldria emmarcar-la en el context de la Comunitat Econòmica Europea i, dins d'aquesta, establir en alguns aspectes una sana competència entre Europa i els Estats Units d'Amèrica o Europa i el Japó.

De totes maneres i tal com quedarà prou aclarit en les properes pàgines, no tindria sentit voler ocupar aquest espai cultural sense poder mostrar i poder vendre una autèntica especificitat com a ciutat. Una realitat cultural a nivell d'història, a nivell de patrimoni, a nivell de creació. És precisament aquest patrimoni que té la ciutat el que cal potenciar i estimular.

Cal tenir ben clar, i establir-ho com a premissa, que res no serà possible de cara enfora si els mateixos ciutadans de Barcelona no són totalment conscients de la riquesa que aquí hi ha i assumeixen col·lectivament aquest actiu per gaudir-ne, donar-lo a conèixer i potenciar-lo.

Per últim, i dins d'aquestes consideracions generals, no podem oblidar els fenòmens socials i econòmics que envolten la cultura. Per molt evident que sigui no serà en va repetir la realitat que a més nivell econòmic s'acostuma a donar més nivell cultural i, en conseqüència, més demanda cultural. Ara mateix és un fet que no es pot amagar que la cultura s'ha posat de moda.

Però això no és tot. La cultura no queda reduïda a una cosa abstracta i de caire "espiritual" pel plaer d'uns quants, ja que la realitat és que la cultura ven bé. La cultura està inserida dins de l'estructura econòmica i s'ha convertit en un indiscutible fet de consum. Ja és molt difícil concebre la cultura fora del sistema econòmic.

Potser amb un cert perill simplificador, però per tal de donar més força al que volem fer palès, podríem dir que la cultura es manifesta en una sensibilització que es té davant d'una sèrie de fenòmens que un conjunt de circumstàncies converteixen en rendibles.

No volem de cap de les maneres caure en uns criteris purament economicistes ja que tan sols aquests per si mateixos poden constituir-se en la negació de tota la creació cultural, però sí que volem remarcar un cop més alguna idea expressada amb anterioritat del lligam del que pretenem entendre per cultura amb altres àmbits de l'activitat econòmica i social.

METODOLOGIA DEL TREBALL

Per l'elaboració d'aquest dictamen s'ha recollit l'opinió de diverses persones vinculades amb el món cultural de la ciutat, procurant trobar un equilibri entre aquelles persones que podrien conèixer més el que abans hem anomenat els "subsectors", els que tenen visions més generals i, fins i tot, algunes que per les seves feines i/o responsabilitats han pogut contrastar la seva experiència amb ciutats estrangeres.

En qualsevol cas és difícil sentir-se prou satisfet i donar-ho per acabat. Caldrà la necessària flexibilitat que permeti enriquir les opinions recollides, ja que l'abast de l'àmbit, la seva pròpia riquesa i la pròpia dinàmica dels fets culturals fa difícil de poder posar el punt final.

Caldrà aprofundir en una sèrie d'idees i suggeriments que aquí tan sols s'esmenten en moltes ocasions quasi de resquitllada i, sobretot, caldrà interrelacionar moltes d'elles amb dictàmens d'altres àmbits ja que un cop més insistim en la importància de la interrelació i l'absurd d'una brillant idea descontextualitzada.

Del que sí que estem segurs, i les diferents entrevistes mantingudes no han fet més que confirmar-ho, és de la riquesa cultural de la ciutat i d'una potencialitat en molts casos poc explotada (potser per ésser poc coneguda pels mateixos ciutadans de Barcelona) i que en el futur ha de constituir un dels eixos claus per a la creació de la Barcelona de l'any 2000.

EL CINEMA

De les tres branques en què es pot dividir la indústria cinematogràfica (producció, distribució i exhibició), les dues darreres són les que es veuen abocades a una problemàtica més greu, malgrat el paradoxal fet que la recessió i la crisi del sector d'exhibició cinematogràfica es produeix precisament en un moment d'embranchada de la demanda d'àudio-visuals i, en particular, del cinema.

L'aparent contradicció s'explica pel fet que la televisió i el vídeo modifiquen el sistema de visió de films i, en conseqüència, decau la freqüentació de les sales de projecció.

De l'estudi "Tendències de l'exhibició cinematogràfica a Catalunya", elaborat per Carles José Solsona, s'extreuen una sèrie de dades prou significatives. El nombre de sales actives en l'exhibició cinematogràfica ha passat entre l'any 1969 i l'any 1985 de 585 a 269 en el conjunt de la província de Barcelona, de 1.178 a 503 en el conjunt de Catalunya i de 7.234 a 3.109 en el conjunt de l'Estat espanyol.

Pel que fa a la ciutat de Barcelona, l'any 1966 hi havia 108 locals (32 d'estrena i 76 de reestrena), l'any 1976 el seu nombre era de 98 (38 d'estrena, 47 de reestrena i 13 d'art i assaig) i l'any 1986 de 80 (52 d'estrena, 21 de reestrena i 7 sales X).

Un recent estudi establí que en un proper futur el nombre de sales d'exhibició cinematogràfica serà reduït i les sales seran de dos tipus:

- les de gran capacitat, preparades per a rebre els productes de noves tècniques (tres dimensions, pantalles hemisfèriques) i que només es trobaran a Barcelona i potser en alguna altra capital.
- el conjunt de petites sales que exhibiran films per a minories.

La branca de la producció

Enfront d'aquesta realitat, la branca de producció té unes extraordinàries potencialitats fruit del fet que la televisió i el vídeo modifiquen el sistema de visió dels films.

Una sola dada pot resultar prou clarificadora de la potencialitat que té la indústria productora d'àudio-visuals. El crític cinematogràfic Ángel Fernández Santos publicava en un diari el següent comentari: "la Europa comunitaria demanda unas 120.000 horas anuales de productos audiovisuales y produce tan sólo unas 10.000 como mucho".

és precisament aquí on la ciutat pot i ha de jugar el paper que li pertoca, tant oferint el seu espai urbà com a plató cinematogràfic, com plantejant-se d'un cop la recuperació d'una situació anterior en la qual Barcelona disposava d'uns estudis cinematogràfics importants i la necessària infraestructura.

Per la ciutat pot ésser molt important la creació d'uns estudis cinematogràfics que, evidentment, no podran estar situats en el seu terme municipal, però sí a les rodalies. Això no sols és important pels llocs de treball directes i indirectes que es puguin crear, sinó per la incorporació continuada de noves tecnologies que es produeix en aquesta indústria.

La creació d'una infraestructura seria d'un gran ajut per oferir l'espai ciutadà com a gran plató cinematogràfic per atreure produccions d'aquí i de fora. La ciutat ofereix condicions idònies per les localitzacions de molts rodatges.

és clar que per aconseguir això és fonamental que des de l'Ajuntament es facilitin les coses simplificant les trabes burocràtiques i administratives. Cal establir les bases d'una política que fomenti i faciliti els rodatges a la ciutat, i de manera especial pensant en les produccions de l'estranger, ja que no oblidem que la producció de llargs-metratges a nivell de tot l'Estat és ara mateix de l'ordre de la cinquantena.

La contrapartida d'aquest intent és prou important, ja que la imatge a difondre de la ciutat a través de les pel·lícules és d'un gran abast i l'operació possiblement sigui molt rendible.

Escoles de cinema

La potencialitat creadora de la ciutat també es manifesta en el món del cinema tal com ho evidencien una sèrie de noms prou coneguts arreu. És per això que cal crear i facilitar la creació d'escoles que permetin l'aprenentatge del mitjà en les seves diverses especialitats i variants.

és aquesta l'única manera per anar creant la necessària xarxa de tècnics i especialistes que, d'una banda, permetrà el sorgiment de noves figures i, de l'altra, crearà les condicions idònies perquè vinguin a la ciutat produccions de fora, cosa que finalment beneficiarà els mateixos professionals i la ciutat en el seu conjunt.

Segons diverses opinions manifestades a aquest relator cal ser crític amb les escoles d'aprenentatge i desconfiar d'experiències poc realistes i amb poc contacte amb la realitat industrial com ara és el cas de l'Escola de Mitjans Àudio-visuals (EMAV) de l'Ajuntament de Barcelona que necessitaria una profunda transformació i un aclariment dels seus objectius.

Si més no és de justícia reconèixer el paper substitutiu que diferents experiències han tingut en els darrers anys enfront d'un dels buits més importants i d'allò a què en cap cas no es pot renunciar: la creació d'una Escola Oficial de Cinema.

Per últim, recordem que Catalunya és el segon centre de producció de l'Estat espanyol i per recuperar el lloc que li pertoca no es poden oblidar els esforços d'iniciatives com l'Institut de Cinema Català i les consideracions teòriques establertes en l'Àmbit del Cinema del Congrés de Cultura Catalana o de les Converses de Cinema a Catalunya (any 1981).

VÍDEO

Ens referirem en aquest apartat no al vessant àudio-visual de caire cinematogràfic, pel qual són vàlides gran part de les consideracions anteriors, sinó al de caire de creació artística, és a dir, a allò que de fet es presenta per si mateix com a peça d'art.

Com a punt de partida es pot dir que la cultura àudio-visual de la ciutat possiblement no sigui ni la desitjable ni la que li correspon per la seva importància. De fet s'ha d'admetre la realitat que no existeix una gran preocupació cultural per l'àudio-visual que no sigui cinematogràfic.

No pot oblidar-se que ens trobem davant d'una activitat artística molt recent i si el cinema experimental té poc ressò no pot sorprendre la resposta actual a un art àudio-visual que és un sumatori de ciències, art i tecnologia. Es tracta d'un sistema avançat i en molts aspectes de caire experimental per la ràpida evolució soferta els darrers anys i les expectatives de futur.

Evolució històrica

Després de cent anys de cinema, l'aparició de dues eines per al tractament de la informació com són el vídeo i l'ordinador permeten parlar d'una forta i espectacular innovació en l'àmbit de les imatges visuals i auditives.

L'aparició del component anomenat "transistor" un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial fou el punt de partida per al naixement, la d'ècada dels anys cinquanta, de la gravació magnètica de les imatges visuals (vídeo) i dels primers ordinadors. Al mateix temps es desenvolupaven la reproducció i la fotocomposició electrònica, els sistemes de televisió en color, la FM i l'alta fidelitat.

Tal com posa de manifest l'especialista Antoni Mercader en el seu treball anomenat "Vídeo, ordinador i creativitat", serà a partir d'aquest punt quan començarà a aparèixer un interès dels artistes per les imatges electròniques.

És a partir de l'any 1978 quan es produeix la conquesta del mercat per part de l'ordinador personal i l'aparició del que es denomina "computer graphics" o disseny gràfic per ordinador. El video-art i l'art gràfic per ordinador es converteixen en disciplines i especialitats artístiques en les quals figuren per mèrits propis diferents artistes de casa nostra.

Ens trobem en una activitat que té una forta i ràpida evolució i en la qual el component tecnològic ocupa un lloc destacat. De fet es donen formes de clara ampliació de l'àudio-visual envaint les zones fronteres de l'art.

Situació actual

Si la ciutat vol estar present en les tendències artístiques més avançades i fins i tot ser capdavantera, és important fer l'aposta per aquesta nova i dinàmica activitat, ja que altrament es produirà un buit i una mancança dins del món de l'art contemporani.

L'intent dels seus creadors és aconseguir que aquest nou àudio-visual no sigui sols un divertiment, sinó que a més de superar l'estadi d'art minoritari arribi a formar part d'una nova necessitat cultural.

No pot oblidar-se la constant introducció de noves tecnologies en el món de l'art contemporani i, sens dubte, aquesta activitat és un dels més clars exemples. La seva creativitat va estretament lligada a l'evolució tecnològica i això reforça un cop més la interrelació entre el món de la cultura en general i molts altres aspectes de l'activitat econòmica i social.

Els videojocs i els videoclips serien una part d'aquesta nova activitat en la qual de fet aportarien fonamentalment la tecnologia (el seu "secret" és purament tecnològic), a diferència d'aquesta cultura àudio-visual que està apareixent, a la qual caldria afegir dos components més, com són la ciència i l'art.

Un fet fonamental per a l'experimentació en aquest nou art és, sens dubte, la participació i la col.laboració de la indústria electrònica i informàtica. Un exemple prou aclaridor del que volem dir és el cas d'Holanda, país capdavanter a nivell pràctic i àdhuc d'opinió ja que edita una de les publicacions més interessants i importants en la matèria. L'explicació d'aquest cas es troba en el fet que la multinacional holandesa Philips ha contribuït i ha donat impuls al desenvolupament de l'activitat àudio-visual.

El vídeo interactiu, amb una demanda important, és un cas prou aclaridor de conjunció d'art i tecnologia per poder donar resposta a diverses necessitats. En molts casos la seva presència ja s'està convertint en quelcom habitual i aquest és un camí important per a la introducció d'aquest nou art i la familiaritat amb ell.

L'ensenyament és una de les mancances i un dels problemes que cal solucionar. En qualsevol cas es necessita la col·laboració entre iniciativa privada i iniciativa pública per equipar escoles amb tots els mitjans tècnics necessaris.

A Barcelona són pocs els llocs en els quals realment es pot aprendre el vídeo-art i respecte a això cal fer esment del "Centre d'Investigació i Experimentació per a Joves" (CIEJ) de la Fundació Caixa de Pensions com un exemple possible a seguir en opinió de diverses persones entrevistades.

Cal plantejar-se en aquest cas i en molts d'altres si precisament una de les obligacions de les institucions públiques no és precisament de posar a l'abast una oferta cultural que pels motius que siguin resulta ara mateix de difícil accés.

TELEVISIÓ

Possiblement no sigui aquest l'àmbit al qual pertoqui fer l'anàlisi de la televisió com a mitjà de comunicació social i evidentment, no es vol entrar en les seves implicacions sòcio-polítiques, però sí que serà bo donar algunes pinzellades que poden complementar allò que s'anàlitzi en altres documents.

és un fet inqüestionable, i que no per obvi cal silenciar, que la televisió com a mitjà tècnic de comunicació de masses s'ha convertit en un mitjà monopolitzador i centralitzador de l'atenció de l'opinió pública i, alhora, capaç de potenciar o desmerèixer els fets que de manera incessant ens ofereix.

Des de l'aspecte que aquí ens interessa, és a dir, com a instrument creador (o destructor) de cultura, mitjançant el suport de les imatges, resulten vàlides moltes de les consideracions establertes en parlar del vídeo i, de manera particular, del cinema.

La televisió és una consumidora insaciable d'imatges i el recurs per oferir molts productes que plantejats per ésser exhibits en una sala cinematogràfica acaben passant per la petita pantalla com a única forma de rendibilitat econòmica.

Un aspecte que incideix plenament en el nostre àmbit és la vida pròpia de creativitat que té la televisió i això, un cop més, va estretament unit als continus avantatges que representen les noves tecnologies.

En aquest sentit la ciutat, si bé els estudis televisius no es troben en el seu estricte àmbit territorial, té l'avantatge de comptar des de fa uns quants anys amb una nova cadena que a més d'emetre en llengua catalana va poder crear-se amb els mitjans tècnics més actuals i ha estat capaç de formar un equip humà en molts casos qualificat pel seu treball anterior amb altres mitjans de comunicació àudio-visual.

Deixem constància del que significarà per a un molt proper futur que a més dels dos canals de TVE i del canal de TV3, es posin en funcionament dues cadenes més que emetran en català. És a dir, en pocs mesos el Principat passarà de tres a cinc opcions televisives sense que això representi cap esforç addicional per al telespectador.

Al marge de qüestions ideològiques i polítiques, el que ens interessa aquí és assenyalar la nova demanda que es produirà de material filmat, la possibilitat per a un gran nombre de professionals de demostrar les seves capacitats i la necessària formació de nous tècnics.

En qualsevol cas el triomf d'aquests nous productes tan sols s'aconseguirà establint unes fites de qualitat i creativitat que permetin superar el marc d'un mercat local per competir en els mercats internacionals. Aquest serà un bon mètode per a ajudar a crear unes infraestructures tècniques i humanes molt interrelacionades pel conjunt dels mitjans àudio-visuals.

La propera aparició de la televisió privada pot ésser, des del punt de vista de la nostra anàlisi, un factor prou important per als professionals de la ciutat i en últim terme per a la ciutat mateixa. L'augment de la demanda de productes possibilitarà la creació d'empreses (ja se'n troben algunes) pensades per incrementar l'oferta.

Una especialització en el camp de l'oferta televisiva és el de les TV temàtiques, si bé possiblement encara no sigui el moment indicat per pensar en la seva introducció a nivell català i fins i tot espanyol. De totes maneres cal tenir molt present, en una perspectiva de futur, aquesta tendència.

Finalment, fem menció de les TV locals que, a poc a poc i quan la legislació ho permeti, han d'ocupar un lloc prou destacat i important. La seva importància no rau tan sols en el fet que permet comunicar els ciutadans entre si, amb el seu entorn proper i amb les seves preocupacions immediates, sinó que és a més una important escola de formació de professionals.

TEATRE

El fet teatral és un dels fenòmens més complexos dins del món cultural de la ciutat. D'entrada és una realitat que el consum de teatre es troba possiblement en un dels seus nivells més baixos, i són moltes les justificacions que actors, autors, empresaris, administració i públic troben i donen per explicar l'actual realitat.

Ara mateix a Barcelona funcionen a la ratlla d'uns onze teatres, incloent-hi les sales de teatre institucionals, les d'empreses privades, sales independents i consorcis. De totes maneres aquesta dada pot significar una primera sorpresa per a moltes persones que de tant sentir parlar de la crisi teatral a la ciutat en linguin sols presents tres o quatre.

El nombre sembla reduït per les dimensions de la ciutat, per la seva riquesa cultural i per la creativitat que al llarg d'aquestes pàgines estem destacant com a patrimoni col·lectiu. Per tal d'establir un cert marc referencial s'ha de tenir en compte que a Madrid durant la temporada 1986-87 hi havia oberts 36 teatres (37 la temporada 1985-86 i 39 la de 1984-85).

Amb el convenciment de les peculiaritats entre Madrid i Barcelona pel que fa al públic teatral i referint-nos a la temporada 1986-87, mentre que a Madrid es van donar un total de 8.953 representacions, a Barcelona van ser 3.438. Enfront de 2.722.000 espectadors a Madrid (per la temporada 1985-86) a Barcelona foren 887.331, i una recaptació total de 1.743.412.506 Ptes. a Madrid es reduí a 823.419.257 pel conjunt dels teatres barcelonins.

El nombre total d'obres estrenades a Madrid en el període comprès entre l'1 de setembre de 1986 i el 31 d'agost de 1987 fou de 262 i pel mateix període les obres estrenades a Barcelona van ser 114.

Una pregunta que és lícit fer-nos però que sigui quina sigui la seva resposta ens porta a una discussió i a una anàlisi que s'escapen d'aquest dictamen és: ¿pot ésser Barcelona un centre difusor de l'activitat teatral com ara mateix poden ser-ho París o Londres?

Existeixen evidents exemples de companyies i espectacles que han estat una important i clara contribució a la idea de donar a conèixer la realitat cultural i a difondre la imatge de ciutat. Sense pretendre fer un repàs citarem, per la diversitat que tenen entre ells, els casos de La Fura dels Baus, la companyia del Teatre Lliure o Els Comediants.

És ben cert que el teatre ha de competir amb altres espectacles que, per les circumstàncies que siguin, poden oferir grans dosis d'espectacularitat i això fa que el públic li exigeixi uns muntatges cada cop més costosos i difícils d'amortitzar.

L'esforç que en molts casos s'ha produït a Europa d'una forta renovació empresarial, malauradament no s'ha dut a terme aquí. Els grans muntatges necessiten importants infraestructures en les mateixes sales i una forta inversió en la seva producció i és a partir d'aquest punt on es pot encetar l'eterna polèmica amb relació al paper que han de jugar la iniciativa pública i la iniciativa privada.

Un possible paper i, encara més, una possible obligació de l'Administració, en aquest cas municipal, seria de crear el marc, l'ambient, la infraestructura necessària per facilitar "l'arribada" del ciutadà al teatre (enllumenat, aparcaments, transports públics, seguretat...). Ara bé, a partir d'aquí és la iniciativa privada la que ha de córrer el seu risc i fer la seva aposta.

L'Administració també ha d'ajudar creant espais apropiats, col·laborant en la publicitat, participant en alguns muntatges... Ha de contribuir al fet que existeixi una demanda i una necessitat cultural envers el teatre i impulsar espectacles de fora que difícilment podrien arribar a la ciutat per les circumstàncies que siguin, a la vegada que donar les oportunitats a la gent que treballa aquí per poder mostrar la seva feina.

¿Caldria recuperar i estimular les funcions de teatre d'aficionats que durant molts anys van significar una manera d'omplir les tardes del diumenge per a molta gent?

Evidentment que això pot resultar una idea molt utòpica i fora de la realitat d'ara mateix, però no oblidem que aquells espectadors habituats al fet i al misteri de l'obra teatral eren bona part dels que després ocupaven les butaques de les sales comercials. Aquest aprenentatge permetia que amb menys dificultats s'endinsessin en espectacles de més complexitat i dificultat.

L'ensenyament de l'hàbit i el costum pel teatre a nivell escolar pot ser una solució a llarg o a mitjà termini per posar remei a l'actual situació. A la vegada és necessària una actitud creativa i positiva de la televisió cap al teatre, un esforç per posar al dia l'equipament de les sales i una programació prou atractiva i intel·ligent que faci retornar el públic de Barcelona al teatre.

MÚSICA

En el camp de la música, igual que en molts d'altres dins del món de la cultura, s'ha buscat una certa comoditat i s'ha intentat satisfer necessitats immediates sense voler anar més enllà, fet que en ocasions produeix un divorci entre actors culturals i receptors d'aquesta cultura. Això pot produir i de fet produeix un desfasament i problemes per entendre un llenguatge que només arriba a uns quants iniciats.

L'única solució per trencar aquest divorci es troba en un bon ensenyament i és particularment en el camp de la música on l'ensenyança està bastant descurada i no sols a nivell dels receptors.

Pel que fa a nivell dels professionals, les possibilitats no són gaire nombroses ni la qualitat la que seria desitjable. Bàsicament es pot parlar del Conservatori Municipal de Música i del Conservatori del Liceu, a més d'altres acadèmies i llocs en els quals potser és possible rebre uns coneixements més bons però que en la majoria dels casos no permeten obtenir una titulació oficial.

No hi ha altra solució que prepara àmplies i nombroses bases de futurs professionals de la quantitat dels quals cal esperar la qualitat i fins i tot hi ha més possibilitats per l'aparició de genialitats.

Cal anar abandonant la confiança que apareixaran genialitats que aparentment resoldran la situació, cosa que és el que ha succeït fins ara. Com a conseqüència d'una sèrie d'autors i intèrprets que han destacat fins i tot a nivell internacional s'ha creat una situació de confusió i engany creient que això ja es la "normalitat".

És un fet que existeix una certa renovació musical que es manifesta en algunes realitats. Ara bé, no podem deixar d'insistir una vegada i una altra que el nivell de l'educació i de l'ensenyament musical és encara força baix i existeix el perill que aquests esforços renovadors no donin els fruits esperats.

No permetem que els millors professionals de la ciutat es vegin abocats a buscar les seves sortides i satisfaccions en altres llocs o bé a compaginar la seva activitat principal amb una sèrie de petites tasques que els permetin viure dignament.

Situació actual.

Com uns dels pilars de la vida musical de la ciutat, contemplem algunes dades referides a l'Orquestra Ciutat de Barcelona. El nombre de concerts que ha donat ha augmentat des de 53 la temporada 1983-84 a 81 la de 1986-87. D'aquest total, més de la meitat dels concerts (44) corresponen a funcions d'abonament.

Durant la temporada 1986-87 es van donar a conèixer vuit estrenes absolutes (nombre quelcom superior al de les tres temporades precedents) i es van oferir com a primeres audicions un conjunt de 21 obres (24, 19 i 22 les tres temporades anteriors).

Potser una de les dades més interessants de conèixer és la del percentatge que representen els assistents habituals als concerts de l'orquestra que ho fan mitjançant el sistema d'abonament amb relació al total d'assistents. Doncs bé, la temporada 1983-84 aquests espectadors eren el 86% del total, la de 1984-85 a la ratlla del 80%, la de 1985-86 del 76% i la de 1986-87 del 63%.

Aquesta tendència a la baixa pot valorar-se des d'un punt de vista positiu pel que representa de trencament d'una possible inèrcia i de renovació del públic assistent als concerts de l'orquestra de la ciutat.

Per la temporada 1988-89 està previst oferir 31 primeres audicions i tres estrenes absolutes. Per forçar encara més la renovació del públic i la incorporació de nous oïdors, es presenten una sèrie de modalitats d'abonaments anomenats sèries A i B (onze concerts per cada un d'ells), sèrie C (sis concerts) i sèrie E amb les modalitats E-1 (quatre concerts) i E-2 (tres concerts).

Tan sols acabar aquestes breus consideracions sobre l'Orquestra Ciutat de Barcelona tot dient que per a l'any 1986 els ingressos propis (excloses subvencions) tot just arribaren a cobrir el 20% del cost total del funcionament de l'orquestra.

Un cop més es planteja la qüestió del cost de la cultura, en aquest cas la musical. Enfront d'aquesta realitat cal tenir ben present el protagonisme de les grans temporades de concerts que cada any organitzen a la ciutat diverses entitats de caire privat o semiprivat com pot ser el cas del Patronat Pro-Música, Euro-Concerts, Caixa de Pensions...

És possible que els resultats econòmics d'aquests cicles siguin molt diferents que els aconseguits amb l'orquestra de la ciutat; ara bé, tot això ens portaria a un altre tipus d'anàlisi en què haurien d'introduir-se variables com preu de les localitats, objectius a aconseguir, responsabilitat social, etc.

Tinguem present que l'orquestra no disposa d'un local propi per a dur a terme la seva activitat, si bé entre els projectes d'infraestructura cultural per a la ciutat és previst la construcció de l'Auditori.

A més de l'Orquestra Ciutat de Barcelona no pot oblidar-se que l'Ajuntament també té la responsabilitat de la Banda Municipal i de la Cobla.

En aquesta reflexió de la realitat musical de la ciutat no es pot passar per alt el Gran Teatre del Liceu i cal assenyalar d'entrada l'esforç que s'ha dut a terme els darrers anys per fer-lo sortir d'una dinàmica conformista per la qual passava.

El fet de la recent creació del Consorci del Liceu, en el qual participen les administracions municipal i autonòmica, l'Administració central i la junta de propietaris del teatre, és un fet prou important i, malauradament, massa poc freqüent com per a destacar-lo i tenir-lo ben present a l'hora d'afrontar molts dels grans projectes d'infraestructures culturals que la ciutat contempla per als propers anys.

La nova vitalitat del Liceu es transmet en la seva política de presentar menys títols però donant més representacions de cada un d'ells, en l'esforç per crear produccions pròpies, en la dotació d'una infraestructura tècnica i humana que sigui moderna i estable, en la potenciació del que significa disposar d'una orquestra i un cor estables, etc.

El nombre d'òperes previstes per a la temporada 1988-89 és de tretze amb un mínim de quatre representacions per a cada títol que normalment s'amplien a cinc i en alguns casos a sis. A més s'han previst dues sèries de representacions de ballet amb deu actuacions d'una de les companyies i dotze de l'altra i altres actuacions.

Al llarg dels darrers anys una de les manifestacions tradicionals a la ciutat ha estat el Festival de Música del mes d'octubre. Malauradament l'any 1988 no s'ha pogut celebrar, però hom confia reprendre'l l'any 1989 amb un nou enfocament i amb una responsabilitat més directa en la seva organització per part del Patronat de l'orquestra de la ciutat.

Un fenomen molt característic és la tradició i l'afició existent pel cant coral tal com ho reflecteix la convivència d'una sèrie de grups de gran qualitat amb un gran nombre de corals d'aficionats que es reuneixen pel simple plaer de cantar.

Per acabar, tan sols un comentari al tipus de música que no en diem clàssica o culta i que no s'analitza quí. Caldria estudiar el fenomen que s'ha produït a la ciutat de Barcelona al llarg dels mesos d'estiu en què un gran nombre d'espectacles han tingut una multitudinària resposta per part del públic d'aquí i fins i tot ha estat un motiu d'atracció perquè vinguessin a la ciutat joves d'altres indrets.

ARTS PLÀSTIQUES

Intentarem establir una divisió entre aquells fets que tenen el seu suport en un espai arquitectònic o un espai físic, és a dir, el que podríem anomenar les infraestructures i aquells altres fets en els quals la seva raó de ser és la creativitat.

L'espai físic

En primer lloc cal fer referència als museus i destacar el gran nombre, la varietat i la diversitat dels que trobem arreu de Catalunya i en concret a la ciutat de Barcelona, tal com tot seguit s'exposarà.

Ben segur que en un sentit "strictu sensu" i d'acord amb la definició de l'ICOM sobre el que és un Museu, molts dels que ara anomenem museus haurien de denominar-se amb més propietat com col·leccions, dipòsit o altres adjectius similars. En qualsevol cas aquí obviem aquest problema.

Tampoc no entrarem en consideracions sobre l'avantprojecte de la Llei de Museus de la Generalitat de Catalunya, si bé cal fer-ne esment per la seva importància, per la seva necessitat quant a establir un marc per a l'activitat museística i per la incidència que tindrà a la ciutat de Barcelona per la propietat municipal de gran part dels museus.

A Catalunya hi ha a la ratlla de 300 institucions que poden anomenar-se com a museus. El conjunt de les comarques de Barcelona compta amb uns 166 i d'ells se'n localitzen 51 a la mateixa ciutat de Barcelona. A les comarques barcelonines ara mateix es contemplen uns 30 projectes de nous museus.

Centrant-nos al cas de la ciutat de Barcelona val a dir que la situació és peculiar pel nombre i la importància que adquireixen els museus municipals, peculiaritat donada pel fet que no es tracta d'una ciutat capital d'Estat i no obstant això mostra una extraordinària riquesa cultural a través de moltes institucions.

Convé aclarir que en la xifra de 51 museus que s'ha donat per la ciutat s'inclouen alguns que no poden considerar-se com a museus d'art. Seria el cas del museu de l'Antic Car Club de Catalunya, el Museo de Automatas del Tibidabo, el Museu del Futbol Club Barcelona, el Museu Taurí de la Monumental, l'Observatori Fabra o el Planetàrium de Barcelona.

Del naixement, la creixença i la situació actual dels 22 museus municipals en dona una bona idea el Pla de Museus que va aprovar el Plenari de l'Ajuntament el mes d'abril de l'any 1985. El gran objectiu del Pla és projectar els museus municipals cap al futur.

La riquesa museística és, sens dubte, un dels grans actius de què disposa Barcelona. Ara bé, cal ésser valent i afrontar els grans reptes i solucions que planteja el Pla de Museus. Pels mateixos ciutadans i fent l'excepció d'uns pocs noms, els museus són uns grans desconeguts.

és un considerable esforç per l'Ajuntament fer-se càrrec de tota la despesa i la responsabilitat dels museus i no sols pel que fa al funcionament ordinari, sinó enfrontant-se a la realitat d'uns edificis i instal·lacions que en la gran majoria dels casos no reuneixen les condicions apropiades i requereixen considerables inversions.

Malgrat això, s'han fet actuacions importants com ara en el Museu Picasso i en certa mesura també en el de Zoologia. Ara bé, el gran repte per a la ciutat és el projecte del nou Museu d'Art de Catalunya que, respectant el "sky line" que dona a la ciutat el Palau Nacional de Montjuïc, ha de modificar tot el seu interior per mostrar les col·leccions d'art romànic, gòtic, del renaixement i del barroc (que ja és l'actual patrimoni del Museu), més les col·leccions del modernisme i de principis de segle que ara són exhibides en el Museu d'Art Modern del Parc de la Ciutadella.

Cal destacar com un element prou important d'aquest projecte la construcció d'una sala per a exposicions temporals que serà la més gran de les que tindrà la ciutat.

La riquesa dels museus de Barcelona fa que tinguin relació gairebé amb totes les temàtiques: art, ciència, història..., cosa que sens dubte constitueix un dels atractius de la ciutat malgrat el desconeixement dels seus propis ciutadans.

Per acabar aquestes consideracions sobre els museus i a manera de resum, insistim un cop més en el fet que Barcelona és una de les ciutats del món que pot oferir una més àmplia, variada i important mostra museística. Ara bé, per poder transmetre a fora aquesta realitat el primer que cal és la consciència ciutadana del patrimoni de què es disposa i a la vegada buscar les solucions que calguin per tal de mostrar les col·leccions en les millors condicions.

Un breu repàs a les galeries i sales d'art permet establir el seu nombre en unes 30, de les quals possiblement sols la meitat cal considerar com a autèntiques galeries ja que la resta són pròpiament sales que fan d'intermediaris en la compra i venda d'obres d'art.

L'actual situació d'eufòria en què es troben les galeries i sales d'art no es pot deslligar de la situació econòmica. L'obra d'art és una manera de col·locar el diner i mentre es mantingui la bona conjuntura econòmica el mercat tindrà la dinamicitat que està mostrant.

També s'ha de mencionar el fet que l'art contemporani s'ha posat de "moda" i això es nota en la pèrdua del respecte per part del públic a entrar a les sales i galeries i en les compres per motivacions socials, especulatives, etc.

En certs medis existeix la idea i el sentiment que les galeries estan massa tancades als artistes de fora, cosa que si fos certa no faria més que ratificar el sentiment d'atracció que exerceix la ciutat dins del món de les arts plàstiques.

La creativitat.

L'art, i dins d'ell les arts plàstiques, és un dels components fonamentals del que entenem com a cultura i en definitiva podríem dir que es la plasmació d'unes inquietuds artístiques.

És evident que la clau en el futur de l'art passa pels artistes i pels creadors i que la història de l'art la fan precisament els que van contra corrent i no els acomodaticis que s'apunten i s'afegeixen a corrents o tendències que ja han assolit l'èxit.

La Barcelona del futur, en el camp artístic, necessita que apareguin més genis creadors capaços de construir una obra pròpia que tingui un llenguatge personal i un marc geogràfic de referència.

És precisament la modernitat que se li atribueix a la ciutat junt amb la seva capacitat creadora i innovadora el que situa Barcelona com a ciutat "mite" per molts artistes de l'estranger. En l'actualitat Barcelona és, en certa mesura, una plataforma de llançament pels artistes estrangers.

Aprofitant aquesta circumstància cal atreure artistes de fora que creïn una expectativa internacional per a la ciutat i d'aquesta manera contribueixin i ajudin a potenciar els artistes d'aquí. Això també permetrà contrastar el que es fa aquí amb el que es fa fora.

Les expectatives generades podrien ser el motor per convertir Barcelona en un gran taller internacional obert a artistes de tot el món. De manera continuada i permanent podrien estar treballant a la ciutat un determinat nombre d'artistes.

Les condicions de la ciutat i no tan sols per les seves connotacions de modernitat i creativitat, sinó també pel seu clima, l'extensió, la situació geogràfica, el paisatge urbà, etc., són les idònies per poder convertir-se en un gran centre i mercat de l'art.

No oblidem que una de les visites ja obligades, i no tan sols pels especialistes sinó pels turistes en general, és la del Museu Picasso i la de la Fundació Miró. És cert que encara queda molta feina per fer, però no és menys cert que en els darrers anys aquests dos museus s'han convertit en representatius de la ciutat.

Per la seva importància com a projecció i consolidació de Barcelona com a ciutat de futur cal fer esment de la recent creació del Consorci de la Casa de la Caritat. A més de representar una important operació urbanística, significa la creació de centres on tinguin cabuda les noves tendències artístiques i un Museu d'Art Contemporani.

No pot oblidar-se que en els anys actuals la cultura no és quelcom tancat en si mateix sinó que cada cop més es tracta d'una intensa col·laboració i una interrelació entre molts dels aspectes que la configuren. El sorgiment d'un aspecte cultural en fa aparèixer d'altres.

El destacat paper de la ciutat en els àmbits de la creativitat no tan sols es dona en el món de les arts plàstiques, sinó també en altres camps prou significatius com ara l'arquitectura i el disseny.

Referint-nos breument al disseny cal destacar l'important interrelació entre el disseny i la xarxa industrial de la nostra realitat socio-econòmica. Això ha possibilitat, per exemple, l'aparició de destacats dissenyadors industrials que ben aviat veuen incorporat el seu treball als més diferents objectes.

Aquesta realitat fa possible la translació de les idees i la concreció en objectes o obres d'art com pot ser el cas de la joieria o àdhuc tot el camp del disseny gràfic o del vestit.

és veritat que sempre hi ha hagut individualitats que han creat escola i que fins fa ben poc es donaven a conèixer des del taller on aprenien l'ofici. Doncs bé, l'actual generació surt cada cop més de les escoles i menys dels tallers, fet que no és dolent per si mateix ja que l'artista actual necessita tenir multiconeixements i estar informat del que succeeix tant en el seu entorn immediat com a l'exterior.

LA CULTURA, FACTOR ESTRATÈGIC DEL FUTUR.

Siguin quines siguin les línies estratègiques que es determinin per al desenvolupament de la Barcelona de l'any 2000 han de tenir molt en compte el pes i la importància que avui dia té la cultura.

La cultura es troba inserida en la realitat econòmico-social (lleure, turisme...) a la vegada que el fenomen creatiu fa que en determinats aspectes evolucioni d'acord amb el desenvolupament de les noves tecnologies.

La cultura "está de moda" i això es fruit de l'increment del nivell de vida de la població, a la vegada que és un fet de consum.

D'altra banda, perquè una ciutat tingui una presència i un pes prou rellevants a nivell internacional cal que destaquï pel seu sector de serveis i entre ells són fonamentals els serveis culturals.

Possiblement un dels grans estrangulaments que pateix la ciutat és que els mateixos ciutadans no són prou conscients del patrimoni cultural. El fet que la ciutat sigui un bé i un actiu cultural per si mateixa no és una situació gaire freqüent, a més de ser poc reconeguda i explotada.

Es produeix la gran contradicció que enfront de la gran "capacitat" cultural de la ciutat existeixi tanta "incapacitat" per aconseguir transformar-la en una estratègia ciutadana.

Per què es dona aquesta situació? Cal pensar que en part per la manca de què o algú capaç d'explicar i vendre prou bé totes les realitats i potencialitats existents. En el fons això és una responsabilitat compartida per les administracions públiques i pel sector privat que és un beneficiari directe o indirecte de l'activitat econòmica que genera la cultura.

La gran pregunta que cal fer-se és la de com convèncer la mateixa ciutat i els seus ciutadans de la importància del fet cultural i de la riquesa cultural que la ciutat té. Evidentment, serà difícil poder vendre i difondre a fora una realitat que abans no ha estat entesa i assumida a dins.

Si admetem que en l'actualitat un dels grans factors d'atracció de les grans ciutats és la seva riquesa cultural ens trobem amb el fet paradoxal de la desproporció entre el que ofereix la ciutat i l'aprofitament que se'n fa. En definitiva, la rendibilitat cultural de què es disposa és molt escassa.

POLÍTICA CULTURAL A LA CIUTAT

Caldria fer un important esforç de reflexió col·lectiva i a la vegada d'examen autocrític per plantejar el futur. Hem de poder donar respostes clares a les preguntes sobre què és el que tenim i què és en realitat el que es vol fer.

Possiblement no sigui massa atrevit afirmar que ara mateix no existeix una línia o una política cultural prou clara per la ciutat i que davant d'una certa indefinició cultural s'actua molts cops a cuita-corrents i de qualsevol manera.

Cal potenciar el que hi ha, que és molt, i no oblidar que els recursos i disponibilitats econòmiques són escassos, per la qual cosa és del tot necessari prioritzar les diferents opcions. Tot això sense perdre de vista que en el fons el més important és que la ciutat funcioni bé i en les millors condicions.

De manera molt gràfica podríem comparar la ciutat amb un gran pastís guarnit amb cireres. El pastís seria la qualitat de vida ciutadana i les cireres els complements culturals. Si el pastís no és prou bo no cal perdre temps ni despendre diners amb les cireres.

Una primera i fonamental tasca és que els barcelonins coneguin i sàpiguen realment quin és el patrimoni cultural de la seva ciutat i el facin seu. A partir d'aquest punt serà molt més fàcil enriquir-lo i donar-lo a conèixer a fora.

A Barcelona passen més coses de les que a simple vista sembla i potser de les que normalment es coneixen. Existeixen desajustos entre la capacitat de producció cultural i la capacitat de consum.

És per això que potser també cal una important operació de marketing per saber vendre el que es té. Cal captar tot el que passa i saber-ho transmetre i explicar, a la vegada que cal evitar que es perdin idees.

Hi ha el perill de dur a terme una política cultural de satisfacció de necessitats immediates sense intentar anar més enllà, és a dir, en el fons una política de repostada immediata a la pressió del vot polític.

Darrera d'una política amb fets espectaculars i puntuals és obligació de les administracions dur a terme una política cultural de formació, educació i creació d'infraestructures per tal d'anar creant inquietuds i noves necessitats culturals. Cal superar la situació de ciutat amb ciutadans conformats i sense més aspiracions.

Barcelona s'ha de mirar i comparar amb les grans capitals del món i no ha de conformar-se i resignar-se a fer-ho amb altres ciutats que, d'entrada, tinguin la consideració de no ser capital d'Estat.

IMATGE EXTERNA DE LA CIUTAT

Evidentment que la imatge que des de fora es té de Barcelona varia segons l'enfocament i la resposta que busquem. En aquest cas tractem de resumir les opinions recollides des de la perspectiva de l'àmbit de la cultura.

No es té una imatge totalment clara i perfilada de la ciutat, cosa que permet extreure uns aspectes negatius i d'altres de positius. Entre els primers podríem assenyalar el confusionisme que el fet pot produir, si bé no oblidem que l'ambigüitat ben explotada pot transformar-se en un element creador i enriquidor.

Pel que fa als aspectes positius, això permet orientar, modificar, crear i potenciar la imatge que realment la ciutat vol donar, i més ara aprofitant la circumstància de la permanent actualitat en els mitjans de comunicació de tot el món amb motiu dels Jocs Olímpics de l'any 1992.

El que sí que es valora a fora és la creativitat de Barcelona en els camps del disseny, l'arquitectura, les arts plàstiques i la música.

La coincidència d'opinions és bastant unànime quant a admetre que la ciutat és considerada en aquests moments a l'estranger com a ciutat "mite" per la seva modernitat, i això crea fortes expectatives que a Barcelona han de passar coses importants.

Aquesta imatge que falta perfilar de la ciutat ve donada per un conjunt d'aspectes i fets que, en definitiva, no fan més que posar en relleu la riquesa històrica, patrimonial i cultural. Una síntesi d'això que apuntem és que Barcelona = ciutat moderna + ciutat gasiva + Eixample + modernisme + places noves + Moll de la Fusta + Gae Aulenti + Casa de la Caritat + Barri Gòtic + Sagrada Família + Isozaki + ...

En definitiva i amb el fet enriquidor de tenir al darrera 2.000 anys d'història, Barcelona és vista com a ciutat d'avantguarda, interessant, innovadora, avançada i mirant cap al segle XXI.

Baixant a un terreny de fets més generals però no menys importants pel que signifiquen d'entorn per a la cultura i que evidentment han de coincidir amb altres dictàmens, el que s'aprecia de Barcelona són els egüents fets:

- les seves dimensions (ciutat que es pot abastar i dominar).
- l'aspecte "humà" (a diferència de ciutats com París, Londres... que ja s'han deshumanitzat a causa de la seva grandària).
- la situació geogràfica (el mar i la muntanya; ciutat mediterrània).
- el seu clima (permet passejar durant tot l'any).
- el sentiment de viure bé.
- l'arquitectura (Gaudí, Eixample, Barri Gòtic).
- els museus i la cultura pròpia com a ciutat.
- les possibilitats de passejar (morfologia de la ciutat).
- l'atractiu i la realitat de la vida nocturna.
- els 2.000 anys d'història i alhora la seva modernitat.

ACTIU CULTURAL DE LA CIUTAT

Aspectes més puntuals i particulars d'aquest actiu cultural de la ciutat es troben a l'anàlisi dels que s'anomenen "subsectors culturals" i que es contemplen a les pàgines d'aquest dictamen.

Aquí assenyalarem alguns aspectes més globalitzadors i generals però que evidentment estan interrelacionats i apareixen a partir de qualsevol anàlisi més particular. Tan sols es pretén donar algunes pinzellades per destacar fets i circumstàncies prou rellevants amb el benentès que Barcelona és i ha de ser una capital cultural precisament pel que ja és i ja té.

La realitat socio-econòmica permet l'existència d'una xarxa industrial que a més de possibilitar un important disseny industrial fa que moltes de les idees creatives puguin concretar-se a nivell de realitats. Pensem en el món de la moda, les arts gràfiques, la joieria, certes formes de creació plàstica, etc.

S'espera molt de Barcelona, especialment en el seu aspecte de creació artística, i s'ha d'anar molt en compte perquè aquestes expectatives no es converteixin en frustracions.

és gran l'interès de molts artistes estrangers per treballar a la ciutat i també per mostrar la seva obra. Ara mateix Barcelona és una mica punt de partida i lloc de llançament desitjat per artistes de fora, cosa que sens dubte ha d'afavorir als artistes d'aquí.

Aquesta situació d'expectativa que genera la ciutat és motivada pel seu tipus de vida cultural i en particular per uns fets que podem tipificar en:

- la riquesa i la vitalitat cultural que existeix i que té la ciutat per si mateixa, circumstància diferencial i té prou pes específic com per evitar que entri en una certa competitivitat amb altres ciutats del món.
- que tot això no representa més que una situació de continuïtat que té al darrera 2.000 anys d'història.
- la no existència d'un elevat grau d'oficialitat i control.

Una de les actuals atraccions turístiques de la ciutat, havent-se ja convertit en certa mesura en una de les seves identifications, és el Museu Picasso i també la Fundació Miró, cosa que abona la idea de ciutat present en el món de l'art contemporani.

Una realitat poc coneguda potser per poc explicada és que les escultures que s'instal·len en diverses places i en diversos indrets de la ciutat van creant de mica en mica un autèntic museu a l'aire lliure en el qual artistes de procedències molt diverses van deixant el seu testimoni.

Per últim, fem esment de la riquesa museística i en particular d'algun museu com ara el Museu d'Art de Catalunya que exhibeix les més importants col·leccions d'art medieval del món. Tan sols aquest fet ja seria suficient per a moltes ciutats com a legítim orgull per ser conegudes arreu. La realitat és que a casa nostra quasi no es coneix i les condicions de presentació de la mostra no ofereixen als visitants les facilitats i comoditats que caldria esperar per la seva importància.

EL FINANÇAMENT DE LA CULTURA

La cultura és molt cara i és per això que les fórmules financeres de futur han de ser mixtes i han de contemplar la intervenció i la col.laboració entre les administracions (local, autonòmica i estatal) i la iniciativa privada.

El que ha de canviar és l'actual situació en què el pes del finançament de la cultura el pateix quasi en exclusivitat l'Administració local. L'Administració autonòmica no concedeix a Barcelona tota la importància i tot el suport que li pertocaria com a capital de Catalunya i la presència de l'Administració central es limita a col.laborar en l'Arxiu de la Corona d'Aragó i darrerament en la seva participació en el Consorci del Liceu.

Aquest últim cas cal destacar-lo com una possible via de futur i procurar que no quedi com una excepcionalitat ja que s'aconseguí crear un consorci en el qual intervenen les tres administracions públiques i la iniciativa privada mitjançant la Junta de Propietaris.

és un fet l'interès que darrerament mostra la iniciativa privada per estar present en el finançament de molts dels projectes culturals de la ciutat. Cal preguntar-se per les raons d'aquesta nova realitat que de fet enllaça amb una vella tradició i un vell costum de la societat civil catalana en general i barcelonina en particular.

Doncs bé, juntament amb el fet de la millora de la situació econòmica en aquests darrers anys cal destacar la recuperació del sentiment de ciutadania, és a dir, el sentiment de responsabilitat cívica que ve acompanyat pel desig d'una "gratificació moral", ja que malauradament l'actual legislació no permet la necessària "gratificació fiscal".

Aquestes i altres circumstàncies engrescadores i que donen prestigi i reconeixement social actuen com a activador i multiplicador envers la pròpia activitat cultural, i s'obre una nova i important font per al finançament de nous projectes culturals.

L'ADMINISTRACIÓ I LA CULTURA

El paper que els diferents actors culturals atribueixen a l'Administració municipal és variable segons els interessos, situacions i activitats dels diferents col·lectius o de les persones.

En qualsevol cas, existeix una certa desconfiança en la gestió de la cultura per part de l'Administració, però també una certa contradicció i una certa frivolitat en exigir, en alguns casos, subvencions a l'Administració per suplir el paper inversor que pertoca a la iniciativa privada.

Resumirem en uns quants punts, pels quals s'ha produït un cert consens d'opinió, el que s'ha anat recollint al llarg de les entrevistes mantingudes. Segons aquests, l'Administració ha de:

- crear infraestructures.
- estar atenta i vigilant respecte a les persones que destaquin.
- arbitrar algun tipus d'ajut per als artistes innovadors.
- aportar mitjans i recursos per a la creació d'escoles.
- facilitar la difusió i la publicitat de les manifestacions culturals.
- fer una política cultural de i per a tota la ciutat.

Pel que fa a les infraestructures cal que l'Administració estableixi el marc favorable perquè l'espectador pugui arribar a l'espectacle o a la manifestació cultural de manera còmoda i tranquil·la. Això vol dir facilitar mitjans de transport, aparcaments, seguretat, etc.

En qualsevol acció cultural de tipus innovador la punta de llança és elitista i en molts casos aquesta acció, d'entrada, només arriba a una minoria. És en aquests casos on l'Administració ha de jugar un paper, ja que en part és obligació seva facilitar als ciutadans l'apropament a una oferta cultural de difícil accés.

La figura de l'aprenent que es formava al taller quasi ha desaparegut i en l'actualitat la formació s'aconsegueix a través de les escoles. Això té un avantatge, i és que a l'escola es rep més informació i encara que aquesta no sigui tan depurada i específica és més enriquidora i això en darrer terme és un ajut per a potenciar la creació.

La informació és de cabdal importància avui dia per a qualsevol activitat. L'artista necessita tenir coneixements variats i multidisciplinaris ja que cada cop més el resultat de l'activitat cultural és fruit d'una col.laboració i una interrelació intenses.

El paper que hauria de tenir l'Administració en aquest aspecte és el de la potenciació d'escoles i llocs d'ensenyament dotant-los d'aquells mitjans tècnics i humans que necessitin però mantenint sempre una actitud poc normativa per no caure en una funcionarització de l'ensenyament que podria frustrar les possibilitats creatives.

Finalment fem una breu referència a la descentralització de la cultura a la ciutat, la qual cosa significa una política cultural als barris i districtes procurant potenciar les seves peculiaritats i mai enfocada en el sentit de donar una propina i una cultura de segona categoria.

De manera paral.lela i conjunta a les grans operacions infraestructurals a nivell de ciutat (Auditori, Museu d'Art de Catalunya, Teatre Nacional...) cal potenciar els equipaments culturals dels barris i dur a terme una política cultural que permeti als ciutadans un apropament més directe a la cultura.

L'ANY 1992

Són dues les grans fites que té la ciutat per a l'any 1992. Una d'elles no precisament per la seva particularitat sinó pel fet de la pertinença d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea. Ens referim a la creació del Mercat Unic Europeu, i, si bé pot sobtar el que ho assenyalen en aquest dictamen, cal recordar que ja a la introducció dèiem que la cultura està inserida dins de l'estructura econòmica i s'ha convertit en un indiscutible fet de consum.

La segona gran fita sí que és una particularitat de Barcelona i, evidentment, ens referim a la celebració dels Jocs de la XXV Olimpíada. Ara bé, l'interès a fer uns comentaris no ho és tant pels aspectes estrictament esportius com per aquells relacionats amb les grans o petites infraestructures que han de modificar la ciutat i en particular amb tots aquells fets que tenen a veure amb el que s'ha anomenat Olimpíada Cultural.

Els esforços de tot tipus que s'han de destinar a la ciutat són de gran importància i és precisament per això que cal explicar molt bé als ciutadans tot el que es fa, però també tot el que no es pot fer. S'ha d'evitar el perill de frustració del ciutadà que possiblement té depositades les seves il·lusions en realitats impossibles de modificar.

També cal evitar la sensació d'obres i projectes "faraònics" que a l'hora de la veritat no es duran a terme. El que volem fer notar dient això és que, per exemple, si al ciutadà se li insisteix en el fet que a la Vila Olímpica es construiran tres hotels de luxe i resulta que només se n'edifica un, pot entrar en una sensació de fracàs en no haver-se aconseguit aquell "important objectiu".

Dins del context de l'Olimpíada Cultural és del tot important la celebració d'actes i manifestacions de caire temporal i fins i tot puntual per ajudar a vendre la imatge de la ciutat i com a forma d'atracció de visitants.

Ara bé, no oblidem aquesta oportunitat única que se'ns presenta per afavorir la ciutat amb la creació i la dotació d'unes necessàries infraestructures culturals (Museu d'Art de Catalunya, Auditori, Teatre Nacional...) que a ben segur quedaran per més enllà de l'any 1992 i finalment seran un actiu més de la ciutat per afrontar l'horitzó de l'any 2000.

Són molts els mitjans econòmics que es necessitaran, i encara que siguin importants els que s'aconsegueixin cal ser conscients que no seran il·limitats i això obliga en determinats moments a una imprescindible prioritització d'activitats i projectes. Més val adoptar una actitud de realisme que caure en una improvisació que a la llarga no pot conduir més que a un fracàs.

PROBLEMES I QÜESTIONS PER SOLU- CIONAR.

Tal com ho dèiem en descriure l'apartat que anomenavam "Actiu cultural de la ciutat", també aquí els aspectes molt concrets i puntuals dels problemes i qüestions pendents es troben en l'anàlisi de les diferents activitats culturals que hem anat ressenyant a les pàgines anteriors.

Aquí mencionarem una sèrie de problemes que tenen un caire més globalitzador o que per la seva importància convé extreure del context de l'anàlisi dels subsectors.

És evident que no convé fer ni dur a terme tan sols una política cultural de prestigi en base a fets aïllats, sinó que alhora cal dotar la ciutat d'infraestructures culturals.

Un repte important és el de la redistribució dels equipaments ciutadans creant noves àrees de centralitat i en definitiva potenciant els barris i districters. Per aconseguir aquests objectius cal respectar i potenciar les peculiaritats de cada barri per tal que el conjunt del que ofereixen tots i cada un d'ells sigui la cultura de la ciutat.

Una altra qüestió important a la qual cal donar resposta és la relativa als problemes territorials. Un aspecte intern, el que podríem anomenar el cor, és la rehabilitació de l'entretèixit social de Ciutat Vella. L'aspecte extern, el que anomenaríem la pell, s'escapa de l'estricta marc territorial del municipi. No és altra cosa que fer coincidir ciutat real amb ciutat administrativa; en definitiva, buscar una fórmula de racionalitat metropolitana.

Les inversions en infraestructures ciutadanes són el millor suport per tal que la ciutat mantingui i augmenti la seva vitalitat cultural. A partir d'una millora en la qualitat de vida es refermarà la imatge de la ciutat i serà més fàcil vendre els atractius culturals tant als mateixos barcelonins com als qui vinguin de fora.

Les infraestructures culturals no poden ignorar la realitat de la ciutat i és per això que caldria relacionar-les amb activitats productives. Al costat del Centre Pompidou de París s'ha creat el centre comercial de Les Halles, que és un important centre productiu. ¿Podria pensar-se en una solució i un projecte d'aquest tipus per al Born?

És important que es perdi un exagerat respecte sacralitzador per la cultura i que es recuperin els aspectes lúdics d'aquesta. El mateix entorn que ofereix la ciutat és, sens dubte, un dels millors atractius que té Barcelona.

També cal recuperar el gust i el plaer pel passeig, que permet gaudir del patrimoni cultural de què disposa la ciutat, i es per això que s'han de solucionar alguns problemes com ara la seguretat i en general els serveis (aparcaments, transports públics, etc.). Pel que fa a la seguretat ciutadana cal anar molt en compte, ja que la imatge a l'exterior de Barcelona com a ciutat perillosa és molt difícil de modificar.

El patrimoni museístic de la ciutat és importantíssim, i amb algunes de les seves col·leccions que són úniques al món. Malauradament, i en general, la presentació d'aquestes col·leccions no es correspon amb la seva importància i és aquest un aspecte fonamental que cal arreglar.

S'ha de dur a terme una política d'informació i de marketing per tal que els ciutadans coneguin el patrimoni cultural que té la ciutat i a la vegada s'assabentin de la gran quantitat de coses que hi ha, que es fan i que passen.

Com a aspecte de caire més puntual cal assenyalar la importància que significa per a la ciutat poder disposar d'una gran sala per a exposicions temporals que li permeti accedir als circuits internacionals de les grans exposicions i dels grans muntatges. Val a dir que en el projecte del Museu d'Art de Catalunya es contempla aquesta gran sala.

Pot ser interessant muntar exposicions amb artistes de fora que creïn expectatives per a la ciutat i alhora ajudin a la projecció dels artistes d'aquí. De manera paral·lela es pot crear un taller d'acollida d'artistes d'aquí i de fora que ajudin a mantenir una presència continuada de la ciutat en el món de l'art contemporani.

Cal saber vendre i explotar convenientment les qualitats que té la ciutat per si mateixa i el ressò que desperta a fora per convertir-la en centre d'acollida d'artistes i creadors.

Voldríem acabar aquest recull de consideracions amb una crida a un aspecte que considerem fonamental. Falten empresaris, però particularment falten gestors d'institucions culturals. És aquesta una greu mancança que cal solucionar amb urgència.

CONSIDERACIONS FINALS

Sense la pretensió que siguin unes conclusions generals en el sentit d'entrar en detalls i aspectes particulars, volem acabar aquest dictamen amb unes consideracions globals que recullin l'esperit del que es desprèn al llarg de les pàgines anteriors.

- Cal fer un esforç de reflexió col·lectiva i a la vegada un examen autocrític per saber donar resposta a les preguntes del que tenim i en particular del que volem fer.
- La imatge que des de fora es té de la ciutat no està totalment clara i perfilada, cosa que permet crear-la i orientar-la.
- Cal una operació publicitària i de marketing per vendre tot el que la ciutat té, tot el que es fa i tot el que hi passa. El primer pas és que els mateixos ciutadans coneguin la riquesa i la realitat cultural de la seva ciutat.
- Davant la gran capacitat cultural que té la ciutat es dona el fet paradoxal de la gran incapacitat per convertir-la en una estratègia ciutadana.
- Siguin quines siguin les línies estratègiques que es determinin per al desenvolupament de la Barcelona de l'any 2000 han de tenir molt en compte el pes i la importància que avui dia té la cultura.
- Barcelona és una ciutat capdavantera en l'àmbit cultural per la realitat dels seus 2.000 anys d'història, per la seva imatge de modernitat i per la seva capacitat creadora i innovadora.
- L'Administració ha de facilitar l'accés a la cultura per a tots els ciutadans creant les infraestructures de ciutat i culturals que es necessitin i establint els equipaments culturals que permetin un equilibri a nivell de ciutat.
- La cultura és cara i és per això que cal buscar fórmules de finançament en les quals a més de l'Administració local també intervinguin l'Administració autonòmica i la central. La iniciativa privada ha de jugar cada cop un paper més destacat.
- La política cultural no pot acontentar-se amb gestos i fets espectaculars sinó que ha d'anar més anllà i fer esforços importants en el camp de l'educació i la formació.

- Les condicions de la ciutat pel que fa a la seva extensió, la situació geogràfica, el clima, la morfologia urbana, etc., són un factor d'atracció d'artistes i creadors. És aquest un important actiu que ja es té.
- Complementat amb el patrimoni, la riquesa i l'oferta cultural que pot oferir-se encara fa més patent la desproporció entre tot el que ofereix la ciutat i la rendibilitat que s'obté.

Ara mateix la ciutat desperta grans expectatives arreu tal com ho demostra el fet de l'interès de molts artistes per exposar i treballar a Barcelona.

- Cal afavorir l'aparició de nous empresaris dins del món de la cultura, però encara és més important la formació de gestors d'institucions culturals que siguin capaços de dur a bon port els molts i importants projectes que té la ciutat.

Per acabar, explicitem diferents lemes o eslògans per donar a conèixer la ciutat que han anat apareixent al llarg de les converses mantingudes.

"Barcelona ciutat de la creació dels artistes i dels industrials".

"Barcelona capital cultural d'Europa".

"Barcelona ciutat interessant".

"Barcelona ciutat emprenedora i creadora".

"New York una Big Apple, Barcelona un cirerer".

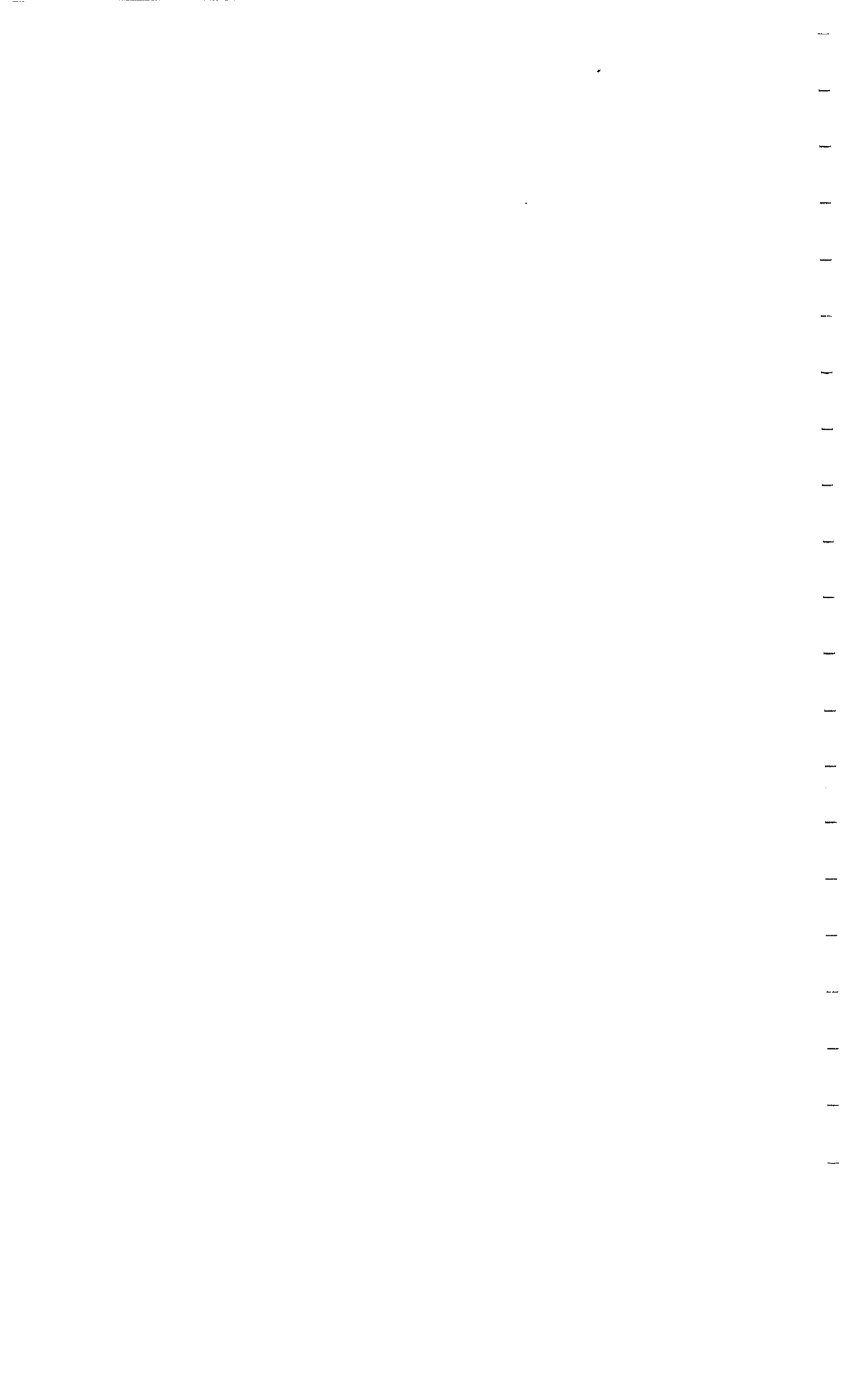
"Barcelona cuina de la creació, Madrid l'aparador".

"Barcelona ciutat dels moderns".

Jordi Camós

TRANSPORTS I COMUNICACIONS

ALFONS RODRIGUEZ

Hi ha deficit. Deficit quantitatiu de capacitat i deficit de qualitat de servei. I en relació i proporció amb l'actual població i nivell de renda i motorització de Barcelona és més important el segon que el primer. La totalitat dels projectes i de les obres en curs haurien d'estar fetes o fent-se, amb Jocs Olímpics o sense. L'efecte dels Jocs ha estat desbloquejador d'expedients i obres frenades i aturades, pero aixó sí, es pagarà el preu d'uns sobrecostos de inevitable aparició. Concretant més hom pot dir que els deficients en els diferents components del sistema de transports i comunicacions son de diferent naturalesa i importancia. Entre els de capacitat troben les infraestructures viaries i la xarxa convencional de comunicacions (xarxa telefonica). El deficit qualitatiu és més gran com suara s'ha esmentat. De manera no exhaustiva s'apunta el cas de l'aeroport amb equipaments insuficients i desfasats, el desequilibri estructural del port (desfavorable relació profunditat terrestre /infraestructura marítima), ferrocarril no alineat amb les normes UIC, metropolità amb una dolenta funcionalitat per inadequació del traçat de les línies amb els grans fluxes de migrants (factor que s'agreuja pel fet d'una conurbació on dominan els desplaçaments curts), raquitisme per no dir inexistència de serveis telematics i de

valor afegit que cobria per les xarxes públiques. Com a resum d'aquest capítol pot concloure's que el sistema de transports i comunicacions és força ineficax (en termes operatius i ineficient en termes econòmics (aquí rau l'explicació dels déficits)).

Els efectes d'aquesta situació sobre el futur de Barcelona s'han de veure amb la doble perspectiva econòmica i social - com a medis de la producció, com a producte econòmic i com a contribuïdors de benestar social. Entre els primers s'hauria d'asmentar el menor control que es podrà exercir - si no es inverteix la tendència - sobre el cicle complet producció-mercat (sobre tot el internacional), i la fugida de valors afegits lligats a la circulació de bens i informació. Tot aplegat determinarà una minva de la competitivitat per raó de majors costos de la circulació/distribució. Pel que fa al carrer angle de la qüestió el no redreçament de la situació actual suposarà que s'incrementin els costos socials (perdues de temps, inconfort, inseguretat).

Aparentment l'evolució tendencial està traçada en els estudis i projectes que han fet públics diferents instancies oficials. S'ha dit més amunt que els Jocs estan impulsant moltes iniciatives per retrapar endarreriments, acabar coses començades fa una eternitat, descobrir de cop i volta

disfuncions i deficients i tornar a replantejar opcions descartades o fallides. Per altra banda al moment present i en relació amb el proper futur es caracteritza, en bona part, per un afany de mimetisme i mecànica transposició de solucions "molt de punta" implantades o en experimentació en altres ciutats més desenvolupades. L'amenaça que s'entreveu darrera de tot això i de la qual Barcelona n'ha estat víctima en altres moments històrics és la frenada brusca deixant coses inacabades.

L'evolució desitjable seria aquella que de manera harmònica en el temps desenvolupés o resolgués els problemes plantejats (acceleració suau i fites ordenades d'acord amb prioritats). Això evitaria recalentaments dels mercats dels factors i combinaria actuacions de reestructuració (de capacitat i productivitat) i de primer establiment.

Les principals potencialitats i punts forts queden fora de l'esfera pròpia dels transports i són el pes demogràfic i econòmic de l'aglomeració. Correlativament amb això tenim el tamany de les xarxes i els equipaments el que porta immediatament a assolir les economies d'escala adients a qualsevol infraestructura, sistema de gestió o nous productes (per exemple, els telemàtics). També és un punt fort la

possible valorització de les captures modal, de carrega i de
tracció que inevitablement genera un port, un aeroport i un
gran centre de producció i consum. Per últim, són també factors
i emplaçament de l'aeroport i el passant ferroviari.

Hi ha un comú denominador que afecta per igual els
transports interiors de l'aglomeració i els transports i
comunicacions de connexió amb l'exterior. Es tracta de la
fragmentació administrativa sobre uns sistemes i activitats
molt intervinguts administrativament i, també, molt
polititzats. No es pot desconèixer que les inversions en
infraestructures deixen una marca molt tangible de l'acció
política i administrativa, són potents significants amb valor
simbòlic i polític (les inauguracions). Per altra banda, els
sistemes de transports compten amb actius molt forts i el
finançament del seu funcionament mou quantitats molt
considerables de diners. Tot plegat contribueix a perpetuar
la fragmentació administrativa i dos coses molt disfuncionals
: d'una banda, la separació de les funcions inversores i les
d'exploració, que com hom sap responen a lògiques i envits
molt diferents (apreciació de les prioritats i els terminis) ;
i de l'altre la manca de complementarietat i coordinació dels
diferents modes. Tot això és un clar punt feble, però hi han
d'altres molt específics del cas barceloní. L'escassetat
d'espai, la sensibilitat social dels impactes mediambientals i

el fet que els transports han perdut bona part de la seva aureola de progués condicionen la viabilitat o els estàndards de disseny que requereixen els sistemes per adequarse a les noves necessitats i exigències de la demanda. Sabem, desgraciadament, per experiència, que moltes obres tenen un disseny inadequat el que minva la seva funcionalitat i utilització, el que les aboca al cercle infernal del deteriorament. Per precisar tot això i a títol d'exemples, si el futur tren d'alta velocitat amb ample internacional no arriba al centre de Barcelona el seu valor d'ús serà baix, com també serà pobre si no millora la capilaritat i les dotacions espaials de les estacions ferroviàries. Altres casos : si no es resol el problema de la preservació ecològica d'una part del Delta del Llobregat, l'aeroport no podrà créixer ; si no es poden construir P/R la funcionalitat dels cinturons serà inoperant, etc....

D'entuvi cal dir respecte als objectius concrets pels propers deu/dotze anys que els sistemes de transports són essencialment la traducció de fenòmens engendrats fora de la seva esfera pròpia. El transport no és autònom, té com a missió servir les necessitats de desplaçament generades per les relacions intersectorials, que es deriven al mateix temps de la repartició espaiial de les activitats. Té un rang que és subordinat però no subaltern perquè constitueix una maniobra

privilegiada de l'ordenació i el desenvolupament del territori. Cal destacar, a més, el paper de les teories principals d'acció: transports i comunicacions i les intervencions a infraestructures i habitatge. Les eines de regulació i organització i les eines de formació-informació. Dues són les característiques que informen a aquestes mesures i accions. En primer lloc són complementàries i substitutives i, després són estructurans, és a dir, influeixen sobre el seu entorn o sobre els factors que el determinen (els fluxes, la repartició espacial...). Aquestes característiques cacanten unes primeres conclusions. Primer és pertinent plantejar que la política de transports i comunicacions té de donar una atenció menys exclusiva a les accions d'infraestructures i subratllar la importància sovint decisiva dels aspectes organitzatius i de gestió. En definitiva els objectius que el Pla estratègic 2000 ha de assolir són:

- assolir la xarxa d'autopistes i cinturons metropolitans que està aprovada.

- institucionalització i financiació dels transports metropolitans (que es tradueixi en la col·laboració empresarial i la coordinació física i financera-tarifària de les xarxes, en definitiva generar una sinergia positiva dels modes i empreses).

. coordinació de tots els esforços logístics ara dispersos. Integració del port amb el Polígon Industrial de Zona Franca i creació d'un centre logístic que organitzi les cadenes de transport amb esglaió portuari. Creació de interports per la organització de les cadenes de transports terrestres. (Vallés, Baix Llobregat, ...)

. modernització i normalització de la xarxa ferroviària amb el corredor França - Madrid. Prioritària connexió amb el Port. Construcció d'una nova línia d'alta velocitat, amb penetració al centre de Barcelona.

. creació d'un teleport : interfase amb les xarxes de llargues distàncies (satèl·lits i cable), telecentre (explotació i manteniment d'antenes y prestació de serveis compartits de valor afegit), xarxa distribució (fibra òptica coaxial convencional i feixos herzians) i equipament d'un parc d'activitats econòmiques (centre financer, parc tecnològic, zones d'activitats logístiques)....

. Segona ampliació del Aeroport de Barcelona amb la construcció d'una tercera pista i nou edifici (a més dels que ara es construiran) que augmenti la capacitat fins a 20 milions de passatgers/any.

Alfons Rodríguez i Bayraguet

UNIVERSITAT I FORMACIO

ESTEVE OROVAL

ÍNDEX

Introducció

1a. PART

ESTAT ACTUAL DE LA SITUACIÓ

1. Estructura del sistema educatiu
2. Magnituds significatives de l'Ensenyament Superior
3. Reduït nivell de despesa pública
4. Mancances de personal docent
5. Dèficit de mitjans
6. Saturació dels centres universitaris
7. Mètodes d'accés a l'ensenyament superior
8. Resultats acadèmics
9. Formació Professional
10. Mètodes pedagògics
11. Obsolescència de titulacions, programes i plans d'estudi
12. Desvinculació amb l'entorn
13. Debilitat de la recerca universitària
14. Formació del professorat
15. Problema de l'accés a la docència
16. Fracàs de l'estructura departamental
17. Planificació i gestió universitària a Catalunya
18. La piràmide educativa està invertida
19. Concentració geogràfica de l'oferta docent
20. La Universitat a Distància(UNED)no satisfà la demanda d'ensenyament a distància a Catalunya

21. Elevat grau de desinformació
22. Discriminació de Barcelona respecte la política d'ajut als estudiants

2a. PART**ELEMENTS A TENIR EN COMPTE DE CARA A ASSOLIR UNA
UNIVERSITAT ADAPTADA ALS NOUS TEMPS I A FER DE BAR-
CELONA UNA CIUTAT UNIVERSITÀRIA**

1. Relaccions ciutat-Universitat
2. Recerca
3. Planificació, administració i gestió
4. Professorat
5. Reestructuració de titulacions, programes i plans d'estudi
6. Formació Professional
7. Finançament
8. Aspectes de comunicació i informació
9. Relacions Catalunya-Estat Espanyol
10. Expansió territorial

INTRODUCCIÓ

En el camp educatiu, s'acostuma a posar èmfasi més sobre l'acció quotidiana que en l'exploració del futur. Això ha fet que molts dels problemes del sistema educatiu que patim avui provinguin, en part, a causa de la insuficient preocupació pel futur que ha existit fins avui.

El fet de triar entre les àrees temàtiques del Pla estratègic Barcelona 2000 la "Universitat i formació" indica que, ara i aquí, existeix una ferma voluntat de trencar aquesta tendència.

L'educació és una activitat eminentment volcada al futur, per tant cal tractar amb molta cura la presa de decisions sobre el seu disseny. Sobretot cal evitar que el vaivé conjuntural dels canvis polítics actui sacsejant el sistema, deixant-lo sense una clara definició d'objectius.

Aquestes afirmacions s'han fet per a fer palesa la urgència d'endagar un ampli debat amb la participació de tots els sectors afectats, que permeti obrir la perspectiva educativa cap el segle XXI, superant les tensions i les mancances que ens han deparat fins avui.

Aquesta ha estat l'orientació que ha guiat la preparació d'aquest paper, d'una banda l'anàlisi crítica del passat i el present educatiu i, d'altra, un esforç per sintetitzar les opinions recollides a partir de múltiples entrevistes als agents afectats de dintre i de fora de la Universitat.

En aquest sentit, s'ha d'assenyalar que el present document cal considerar-lo com un element que contribueixi a iniciar el debat sobre la Universitat i formació en el marc del futur de la ciutat de

Barcelona, en el ben entès que és impossible una delimitació geogràfica clara en el camp universitari. Aquí es parlarà, per tant, d'Universitat Catalana, fent en els casos que sigui possible, una referència puntual al municipi de Barcelona i a la seva àrea d'influència.

La Universitat de la post-guerra es caracteritzà peltrencament del procés de renovació pedagògica que a tots els nivells educatius havia endagat la II República, concretament a nivell superior, en la creació de la Universitat Autònoma.

Ja des de principis de segle, tant el I com el II Congrés Universitari catalans havien plantejat els problemes més punyents de llibertat de càtedra, renovació pedagògica enfront de la uniformitat i la burocratització i penúria econòmica, a l'hora que crearen un moviment cap a la reforma universitària, centrat en la catalanitat, l'autonomia i la renovació cultural, com afirma Albert Ribas i Massana:

" Problemes que avui podem pensar que són recents havien estat plantejats en aquell període i se'n havien assajat projectes de solucions .Són els problemes d'accés a la cultura, d'eliminació de les barreres classistes, inclosa la de l'ensenyament superior, l'anomenada formació permanent, la utilització dels nous mitjans de comunicació (la ràdio) per a l'extensió de la cultura, la col.laboració entre les diferents institucions"

* Albert RIBAS i MASSANA. 'LA UNIVERSITAT AUTONOMA DE BARCELONA'. (1933-1936) Edicions 62. 1976.

El marc legal del context universitari de la post-guerra es defineix el 29 de juliol de 1943 amb la "Ley de Ordenación Universitaria" que durà fins a la "Ley General de Educación", del 1970. Aquesta llei, de contingut innovador, es va veure frustrada a la pràctica. Si bé introduïa nous títols, instaurava a nivell legal l'encara vigent sistema de tres cicles i permetia modificacions en l'elaboració dels plans d'estudi, diverses disposicions administratives posteriors van acabar desvirtuant el seu propòsit novedós.

Malgrat tot, la Llei suposà un intent de democratització de la Universitat, que acabarà desembocant en una Universitat de masses, en detriment de les Escoles de Formació Professional.

Al 1975, la transició política cap a la democràcia suposa una ruptura amb el sistema polític anterior, però paradoxalment la universitat no es veu beneficiada per aquest canvi, arribant, fins i tot, a veure retallat el seu pressupost en un intent de reducció de la despesa pública per efecte de la crisi econòmica.

Des del punt de vista de l'organització interna, l'any 1983 es produeix un canvi important amb la promulgació de la Llei de Reforma Universitària. Bàsicament, va incidir en el disseny universitari, la distribució de competències entre el Govern Central, les Comunitats Autònomes i la pròpia Universitat, l'elaboració dels Estatuts de la Universitat, la potenciació dels departaments, l'estabilització del personal docent i l'autonomia pressupostària.

Aquest és el marc de referència del qual hem de partir per analitzar a continuació les qüestions essencials que configuraran el "Pla Estratègic Barcelona 2000".

1. part**ESTAT ACTUAL DE LA SITUACIÓ**

1. ESTRUCTURA DEL SISTEMA EDUCATIU

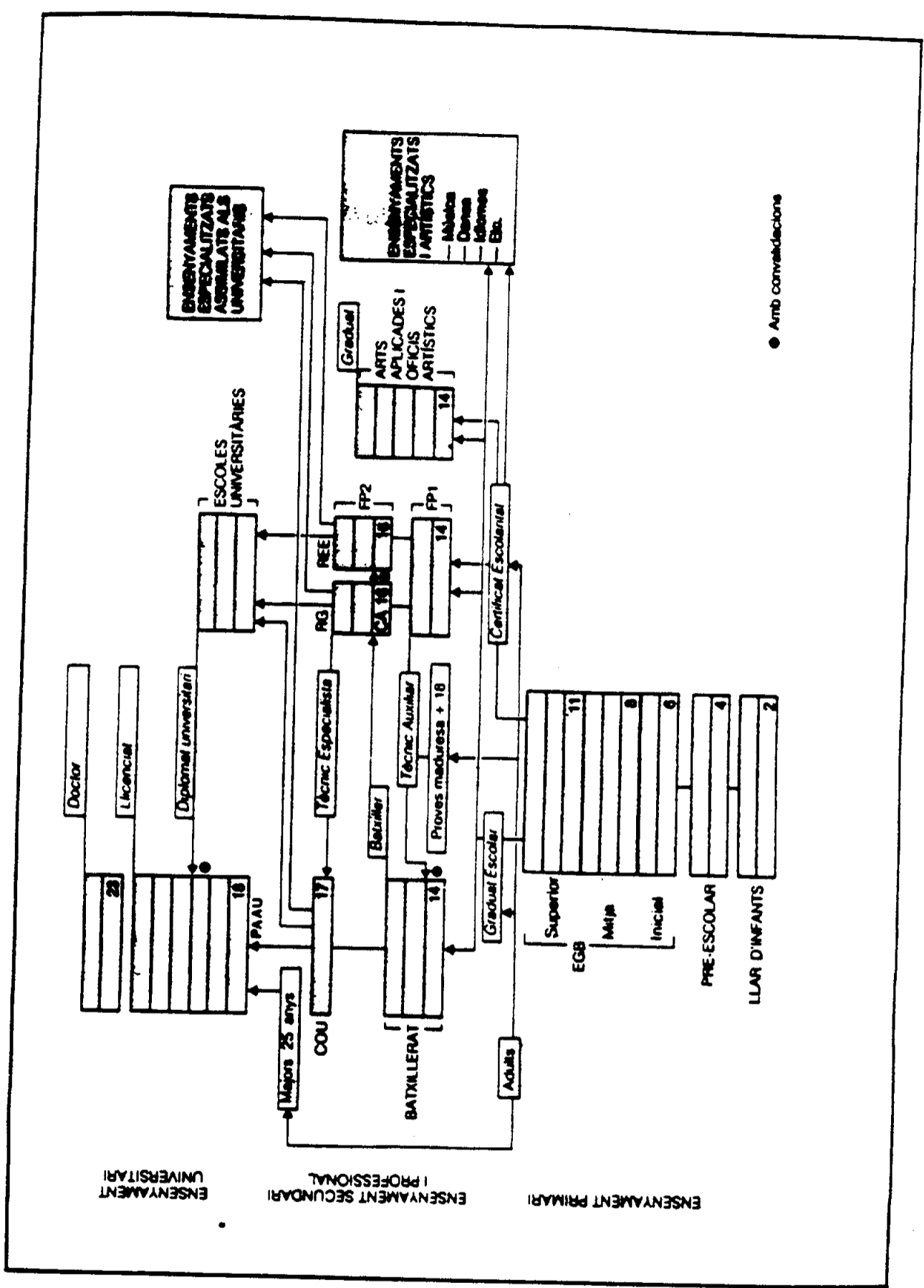
A Catalunya, deixant de banda alguna excepció, la totalitat del sistema d'ensenyament superior està integrat dins l'estructura organitzativa de les Universitats. Així, a diferència d'altres països, sistema universitari i sistema d'ensenyament superior venen a resultar termes equivalents.

El sistema universitari és, fonamentalment, públic, essent el paper de l'ensenyament superior privat, residual quant al nombre d'estudiants, complementari i en alguns casos competitiu. (Assenyalem, a tall d'exemple, com a centres més significatius, l'Institut Químic de Sarrià o ESADE). El reconeixement de la possibilitat de l'existència de l'ensenyament superior privat el tenim a la Constitució de 1978.

En els darrers 15 anys, dues circumstàncies han caracteritzat fonamentalment el sistema educatiu superior: d'una banda, una expansió ininterrompuda del nombre d'estudiants que ha forçat la creació de nous centres, però amb greus defectes de saturació. I d'una altra banda, un intens període de reforma interna, sobretot a partir de la LRU, al 1983, que encara avui està oberta.

En les estadístiques de l'Ensenyament del Curs 1986-87 del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya es presenta un esquema comentat de l'estructura del sistema educatiu vigent, que reproduïm a continuació perquè el considerem útil a l'objecte de tenir un panorama general de les xarxes de formació existents avui a Catalunya.

"L'actual estructura del sistema educatiu és vigent des de l'any 1970, en què es promulgà la Llei Genral d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa.

Els nivells educatius generals establerts per aquesta Llei són: Educació Pre-Escolar, Educació General Bàsica, Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament Universitari.

Existeixen altres modalitats d'ensenyament com són els ensenyaments especialitzats i artístics, els ensenyaments d'adults i els ensenyaments d'Educació Especial adreçats als alumnes que tenen necessitats educatives específiques.

L'Educació pre-escolar, de caràcter no obligatori, se sol dividir en dues etapes: llar d'infants, per a nens i nenes de 2 i 3 anys, i parvulari, per a infants de 4 i 5 anys.

A l'Educació General Bàsica, de caràcter obligatori i gratuït, s'hi accedeix als 6 anys i consta de 8 cursos, que es divideixen en dues etapes: la primera comprèn dos cicles: cicle inicial (1er. i 2on.) i Cicle Mitjà (3r. 4t. i 5è.); la segona etapa, o Cicle Superior, comprèn els cursos de 6è., 7è. i 8è.

En acabar l'EGB s'accedeix a l'ensenyament secundari-Batxillerat o Formació Professional-o als ensenyaments d'arts aplicades i oficis artístics.

El Batxillerat té una durada de 3 cursos i els alumnes tenen normalment entre 14 i 18 anys. Prepara per a l'accés als estudis universitaris o a la Formació Professional de segon grau. Existeix la modalitat de Batxillerat nocturn per a estudiants que treballen o són majors d'edat.

La Formació Professional té dos graus, i té per objectiu la capacitació dels alumnes per exercir una professió, a més de continuar la seva formació integral. El primer grau consta de 2

cursos, i és obligatori per a aquells alumnes que hagin completat els estudis d'EGB i no facin Batxillerat. El segon grau té una durada de 3 cursos i pot ser cursat en la modalitat de règim general(RG) o en la de règim d'ensenyaments especialitzats(REE). La Formació Professional pot ser cursada també en règim nocturn.

El Curs d'Orientació Universitària(COU) dóna accés a les diferents Facultats i Escoles Tècniques Superiors, sempre que superin les proves d'accés (PAAU) que fixen les Universitats.

Els estudis universitaris s'estructuren en tres cicles. El primer cicle té una durada de tres o quatre anys, i li corresponen les titulacions de Diplomat, Arquitecte Tècnic o Enginyer Tècnic, el segon cicle dura dos anys i li corresponen les titulacions de Llicenciat, Arquitecte o Enginyer. El tercer cicle dóna pas a la titulació de Doctor.

El "Projecte de reforma de l'ensenyament no universitari" que s'està debatent proposa una nova estructura del sistema educatiu. Els cicles d'ensenyament que preveu són: l'educació infantil (0-6 anys), l'educació primària (6-12 anys), l'educació secundària (12-18 anys), distingint la secundària obligatòria (12-16 anys) i la secundària post-obligatòria (16-18 anys), l'educació d'adults i la integració dels alumnes amb necessitats educatives especials.

El curs 1986-87 s'han impartit en règim experimental, en alguns centres públics i privats, els ensenyaments de secundària obligatòria que corresponen a l'actual cicle superior d'EGB i al 1r. i 2n. curs dels ensenyaments secundaris actuals(Batxillerat i Formació Professional). També s'han impartit amb caràcter experimental ensenyaments del primer curs de secundària post-obligatòria(16-18 anys)".

2. MAGNITUDS SIGNIFICATIVES DE L'ENSENYAMENT SUPERIOR

Una primera aproximació a la magnitud actual de l'Ensenyament Públic Universitari la podem obtenir a partir de les següents dades:

NOMBRE D'ALUMNES

UNIVERSITAT DE BARCELONA	86-87	87-88
- Facultats	64.378	66.227
- Escoles Universitàries	16.287	17.693
TOTAL	80.665	83.970

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

- Facultats	23.977	25.209
- Escoles Universitàries	7.025	7.379

TOTAL	31.002	32.588
-------	--------	--------

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA.

- Facultats i E.T.S.	12.608	14.586
- Escoles Universitàries	12.765	15.295

TOTAL	25.373	29.880
-------	--------	--------

DADES PRESSUPOSTÀRIES- Pressupost (Ingressos)

(milions de ptes. corrents)

	<u>1987</u>	<u>1988</u>
U.B.	11.871	13.494
U.A.B.	6.399	7.563
U.POLITEC.	6.299	6.439

NOMBRE DE PROFESSORS - (Curs 1987-1988)

U.B.	3.049
U.A.B.	1.723
U.P.C.	1.724
TOTAL	6.496

RELACIÓ ALUMNES-PROFESSORAT - (Curs 1987-1988)

U.B.	Facultats 26,8	28
	Escoles Universitàries 35,6	

	Facultats 20,5	
U.A.B.	Escoles Universitàries 18,1	20 22,7

	Facultats i E.T.S. 13,6	
U.P.C.		15,6
	Escoles Universitàries 19,6	

3.- REDUÏT NIVELL DE DESPESA PÚBLICA

En termes generals, a nivell estatal existeix una deficient dotació de recursos públics enfront d'altres països del nostre entorn. Per exemple, comparant el percentatge de despesa pública corrent sobre el P.I.B. tenim que Holanda destina un 1.85%, Irlanda un 1,06%, la R.F.A. un 0,62% i Espanya un 0,49%

Passant al detall de l'anàlisi per alumne, a l'Estat Espanyol, les xifres són les següents:

ANY 1987	Ingressos de les Universitats Es- panyoles(milions de ptes.corrents).	N.Alumnes	Despesa per alumne (ptes.corrents)
ESPANYA	170.700	872.621	195.620
U.B.	11.871	83.970	141.370
U.A.B.	6.399	32.588	196.360
U.P.C.	6.299	29.880	210.810

Com es desprèn del quadre, la subvenció pública per alumne a la U.B. ha estat inferior ala mitjana de les universitats espanyoles, essent també les taxes acadèmiques superiors al terme mitjà de l'Estat.

4.- MANCANCES DE PERSONAL DOCENT

La mitjana professors-alumnes està en una relació baixa. La L.R.U. representà la possibilitat d'estabilitzar els professors no numeraris (PNN) però aquesta no deixà de ser una falsa solució al problema del personal docent, per dos motius:

a) no respon a les demandes que històricament havien plantejat els professors no numeraris de les universitats catalanes.

b) Funcionalitza tot el personal docent.

Actualment, es considera que hi ha un malbaratament dels recursos humans i es pot tenir en compte que l'esforç que fan els docents de les universitats catalanes no respon a la seva preparació. El professorat és capaç, en molts casos, de fer tasques amb més profunditat, amb més rigor i amb més ambició universitària del que estan fent avui.

5. DÈFICIT DE MITJANS

a) Superfície de la Universitat de Barcelona

Segons dades de la Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació, el dèficit estimat pel 1983 era de 34.000 m². La U.B. és la cinquena pitjor situada de les 33 Universitats espanyoles en aquest aspecte. Tal com s'afirma en el Pla Plurianual de la Universitat de Barcelona, si es comparen els mòduls actuals de superfície per alumne amb els teòrics a Espanya o amb els de França, previstos al seu V Pla, es constata que només les Facultats de Ciències Experimentals i Matemàtiques, amb l'excepció de Biologia, estarien al

nivell o per sobre, i totes les altres presenten un clar dèficit de superfície.

A partir d'aquests mòduls, el Ministeri d'Educació i Ciència, avaluava l'any 1985 la superfície teòrica de la Universitat de Barcelona, en 449.750 m². comptant amb 63.000 estudiants, molt per sobre dels 308.460 m². existents actualment.

Un exemple flagrant el trobem a la Facultat de Dret d'aquesta Universitat, on els 12.000 matriculats disposen només de 3.000 cadires.

Tanmateix, hi ha una mancança d'instal·lacions docents, com Laboratoris, que requereixen un esforç d'actualització i són insuficients respecte al nombre d'alumnes.

b) Respecte als serveis oferts als estudiants, és deficitària l'oferta de residències, menjadors, transports, entre d'altres.

c) Utilització de noves tecnologies docents:

La Universitat, en la majoria de les seves Facultats, encara funciona amb la pissarra i el guix. S'està encara en una etapa incipient en la utilització docent de mitjans informàtics, audiovisuals, etc.

d) El Pla d'Inversions aprovat per la Generalitat de Catalunya per als propers anys ha provocat fortes polèmiques pels criteris i les prioritats utilitzades en la distribució de recursos a cadascuna de les tres universitats.

6.- SATURACIÓ DELS CENTRES UNIVERSITARIS

Catalunya està en una fase d'escolarització a nivell universitari. Encara que la nostra taxa d'escolarització pugui comparar-se amb la majoria de països europeus, cal assenyalar que, degut al fracàs escolar, hi ha un elevat nombre d'estudiants que utilitzen períodes més llargs que els establerts, com a norma, als països europeus, fenomen que distorsiona la comparació internacional d'aquest indicador. (A tall d'exemple, la taxa d'escolarització referida a la població entre 20 i 24 anys de l'any 1983 d'Espanya era el 25,8%, de França el 26,8%, de Noruega el 29,3%, d'Holanda el 31,4%).

No té sentit criticar el problema de la massificació entesa com a excés d'estudiants, ja que un dels primers objectius d'equitat social de qualsevol país és el de poder assegurar que tots els joves que compleixin les garanties acadèmiques puguin accedir a l'ensenyament superior. La Universitat hauria d'ésser considerada com un bé de consum públic que com més es consumeixi, millor.

S'hauria de reconduir el problema de l'actual saturació d'estudiants al dèficit d'instal·lacions i de recursos docents en general.

El que sí que es pot qüestionar són les causes de la gran afluència d'estudiants a la Universitat en detriment d'altres vies d'accés al Mercat de Treball, com per exemple la Formació Professional. Donada aquesta gran afluència estudiantil, la incapacitat actual de la Universitat per acollir-la, la política universitària en aquest terreny ha optat per recórrer a mètodes selectius que, afegits al sistema actual de pre-inscripció, comporten un dirigisme soterrat donant lloc a una nova causa de desmotivació estudiantil.

Així doncs, no podem basar-nos en una consideració lleugera del nombre d'estudiants i de la "massificació". Si es tenen en compte les expressives xifres de rendiment acadèmic estudiantil, o millor dit de manca de rendiment, canviarien de sentit moltes afirmacions simplistes al respecte: Quin valor hem de donar a la "massificació" d'estudiants a la Facultat de Dret, quan comprovem que només un 9,45% dels estudiants d'una promoció acaben la carrera en els cinc anys corresponents i que solament un 23,8% ha aconseguit acabar-la en 7 anys? Parlar de "saturació estudiantil" no serà voler parlar de la gravíssima ineficiència del nostre sistema universitari? (*)

7. MÈTODES D'ACCÉS A L'ENSENYAMENT SUPERIOR

Encara no es disposa d'una política clara d'accés a l'Ensenyament Superior i intentant suplir això, s'està duent a terme el mètode de la pre-inscripció. Respecte a l'evolució recent d'aquest mètode s'observa:

- a) Un increment de la nota mitjana exigida
- b) Una situació de greuge comparatiu entre els examinats al juny i els examinats al setembre, en favor dels primers.

(*) Tomás MOLTO i Esteve OROVAL.

Costes y rendimientos en la Enseñanza Superior. ICE.-Universidad de Barcelona, 1984.

c) Un nombre creixent d'alumnes que no és admès al centre elegit com a primera opció. Les darreres dades al respecte diuen que l'any 1986 suposava un 13%, mentre que al 1988 ja era un 23%.

El fet de trobar-se "obligats" a anar a d'altres centres, com a segones opcions, és una causa més de desmotivació.

8. RESULTATS ACADÈMICS

No hi ha una anàlisi sistemàtica del seguiment dels resultats acadèmics a les Universitats catalanes. Un estudi de la Facultat de Dret demostra que existeix un elevat grau de suspensos i un baix grau de presentació. Hi ha una diversitat molt gran respecte al nombre de suspensos dins les mateixes assignatures que palesa la multiplicitat de criteris existents a l'hora d'avaluar entre diferents professors i la manca de coordinació entre els tipus d'exigència. Es clar que una bona nota no és signe, necessàriament, d'un bon ensenyament. El que sí que està clar és que una nota dolenta indica, a priori, la falta d'adaptació de l'estudiant al món universitari. En una enquesta feta l'any 1985 per l'Institut GALLUP s'afirmava que un 70% dels estudiants de les Universitats catalanes estaven insatisfets de l'ensenyament rebut a aquestes.

A tall d'exemple, utilitzant les dades del Registre de Títols de la Secretaria de la Facultat de Dret, es pot comprovar que, malgrat l'augment del volum total d'estudiants, el nombre total de titulats disminueix any rera any.

ANY	TOTAL MATRICULATS	TITULATS	PERCENTATGE
1984-85	9.541	946	9,92
1985-86	11.801	663	5,62

La degradació de les condicions a l'hora d'ensenyar pot portar com a conseqüència un enduriment de les qualificacions, contradictori a tot criteri de justícia. Es per això que estem davant no d'un fracàs del estudiants sinó d'un fracàs del sistema. Així, en molts casos, es pot afirmar que els esforços que fan els estudiants no responen als fruits que després obtenen del seu pas per la Universitat.

9. LA FORMACIÓ PROFESSIONAL

Cal distingir dos tipus de Formació Professional. D'una banda la FP reglada, i d'una altra la FP ocupacional.

La F.P. reglada depèn de la Conselleria d'Ensenyament i té com a finalitat oferir als alumnes la formació necessària per exercir una professió. Consta de dos graus: F.P.I i F.P.II.

Les dades per Catalunya dels alumnes matriculats a la FP pel curs 1987-88 són les següents:

	PUBLIC	PRIVAT
	-----	-----
FP I	45.577	40.039
FP II	29.893	27.750

La F.P.ocupacional és una nova modalitat de formació consolidada a partir de l'ingrés d'Espanya a la CEE. S'inscriu en el marc d'una política ocupacional que vinculi estretament les accions de formació professional amb les mesures de foment de treball, promogut pel Ministeri i la Conselleria de Treball.

En la ponència presentada al 2n. Congrés d'Economia de Catalunya,e "Formació i adaptabilitat de la mà d'obra", escrit per Lluís FINA I Esteve SANROMA destaca l'elevat grau de fracàs escolar que es dona a nivell d'EGB, que gira al voltant del 32%. Això té transcendència en la FP, si pensem que aquesta és l'única opció possible per a aquest col·lectiu d'estudiants que no ha superat amb èxit l'ensenyament primari i que vol continuar la seva formació. Cal remarcar, però, que bona part d'aquests estudiants abandonen definitivament els estudis, trobant-se amb la impossibilitat de treballar perquè no tenen l'edat legal per a fer-ho, d'una banda i d'una altra, quan arribi el moment d'incorporar-se al mercat de treball, estaran mancats de la formació adequada que se'ls exigirà.

De tota manera hi ha un elevat percentatge d'estudiants que opten per la via de la FP. Concretament, entre un 49 i un 53%, comptabilitzant tant aquells que han obtingut el graduat escolar com els que no l'han aconseguit.

Aquesta ha estat la causa de l'expansió de la FP durant els darrers anys, invertint la tendència tradicional de predomini absolut del Batxillerat. Així i tot, cal remarcar que l'expansió ha estat inferior a la d'altres països europeus.

Aquesta expansió,però, no ha anat lligada a una millora dels resultats acadèmics. Entre un 62 i un 65% dels estudiants no passen del primer cicle, en part perquè aquest acaba quan comença l'edat

legal per treballar i en part a causa de la preparació que pretén oferir.

El resultat final és que els alumnes queden decebuts perquè els estudis que realitzen no aconsegueixen millorar les perspectives de trobar un lloc de treball.

Així doncs, es parla de la FP com d'un dels "punts negres" del nostre sistema educatiu.

10. MÈTODES PEDAGÒGICS

Catalunya és un país amb una rica i forta tradició de renovació pedagògica a tots nivells educatius. Les llargues etapes d'abandó que ha sofert la universitat catalana a partir del 39 han fet que els temes de renovació pedagògica s'hagin mantingut només a d'altres nivells educatius i amb manifestacions puntuals i aïllades.

Avui, a nivell universitari, la classe magistral amb el guix i la pissarra segueix essent el mètode didàctic més utilitzat. A nivell d'estudiants i professorat, l'obtenció d'un títol acadèmic per a l'exercici professional segueix essent l'objectiu principal: l'examen continua essent el centre neuràlgic del procés educatiu.

Això no vol dir que no hi hagin iniciatives puntuals que poden reprendre la tradició escolar catalana, des de la utilització de modernes tecnologies aplicades a la docència (informàtica, audiovisuals, etc.) fins a noves experiències en la línia de l'obertura de l'ensenyament universitari a l'exterior, com per exemple els Centres Associats a la Universitat Politècnica, els Programes de Formació i Docència a la Facultat de Dret, el Programa d'Estudis Cooperatius entre Universitat i empresa d'Econòmiques, etc.

L'objectiu és aconseguir una formació integral dels alumnes a través de la possibilitat de combinar els coneixements teòrics amb els de contingut pràctic i professional.

11. OBSOLESCÈNCIA DE TITULACIONS, PROGRAMES I PLANS D'ESTUDI

L'obsolescència de l'actual panorama de titulacions i plans d'estudi no és exclusiu de les universitats catalanes sinó que és una problemàtica general de tot l'ensenyament superior estatal.

L'actual procés de reforma de titulacions i plans d'estudi endagat pel "Consejo de Universidades" no ha aconseguit fins avui aglutinar propostes globals del disseny de la futura oferta d'ensenyament superior. Això fa que la situació actual sigui de debat obert sobre aquest tema. Punts significatius:

- a) Necessitat d'ampliació i adaptació de les actuals titulacions.
- b) Necessitat d'una reducció del nombre de cursos o crèdits per a l'obtenció dels títols.
- c) Alliberament de recursos docents i d'infraestructura que permetria aquesta reducció del segon cicle, podria facilitar l'estructuració per primera vegada de tercer cicle i masters, que pogués donar una especificitat a l'oferta docent de les universitats catalanes.
- d) Actualització dels Plans d'estudi i dels programes partint d'una major autonomia de les universitats i d'un lligam més estret amb l'entorn social.

e) Potenciació de les titulacions pròpies de cada universitat, enfront a la rigidesa dels títols estatals.

A les universitats catalanes predomina l'ensenyament generalista i, en canvi, l'ensenyament especialista per a l'accés a les activitats professionals ha quedat en segon terme, tant per l'excés de l'esforç docent dedicat a l'ensenyament generalista en el primer cicle com per la manca d'ensenyament de tercer cicle.

Encara que des de la LGE de 1970 les Universitats, des d'un punt de vista teòric, poden i han d'impartir en tercers cicles aquest nivell universitari ha estat totalment oblidat i marginat, convertint-se exclusivament en cursos de doctorat per a tots aquells estudiants que volguessin seguir la carrera acadèmica.

Aquesta tendència s'ha trencat en els últims anys a les tres universitats catalanes, havent augmentat substancialment la quantitat d'ofertes de cursos de post-grau però sent encara molt dubtosa la seva qualitat.

Avui existeix paral·lelament al sector públic una gran oferta privada d'aquest tipus d'ensenyament, que ha aparegut com a resposta a una demanda real de mercat, però que en molts casos, exceptuant honroses excepcions, són de dubtosa qualitat acadèmica.

12. DESVINCULACIÓ AMB L'ENTORN

El resultat de l'expansió dels sectors productius catalans dels darrers anys ha provocat un desajust en el mercat de treball ja que molts sectors empresarials avui manifesten que tenen serioses dificultats en trobar mà d'obra a tots els nivells tècnics superiors i

mitjans (com per exemple informàtics o enginyers) i a nivell de F.P.

Empreses grans que havien tingut una forta tradició amb la pròpia formació de mà d'obra durant la crisi dels 70, van tancar molts dels seus tallers d'FP i avui es troben amb plantilles relativament envellides i amb dificultats per trobar un recanvi de gent jove amb la qualificació necessària.

L'escassetat d'alguns nivells ocupacionals com els tècnics superiors d'informàtica o alguna especialitat en enginyeria està provocant en el mercat un fort procés d'inflació salarial.

Les universitats catalanes no han pogut o no han sabut oferir una especificitat pròpia de la seva oferta universitària que les pogués diferenciar d'altres universitats de l'Estat Espanyol, i que les pogués lligar més estretament amb el seu entorn.

Els canvis legals que la LRU ha introduït, augmentant el grau d'autonomia en la confecció dels plans i permetent la creació de títols a nivell de cada universitat, poden ser un camí per trencar aquesta greu mancança.

A més, tal com ja s'ha apuntat, la potenciació dels tercers cicles és també una via per assolir aquest objectiu.

Les altres vies de contacte universitat-empresa passen des de la promulgació de la LRU, per l'increment de convenis i contractes de recerca i de serveis tant amb l'Administració com amb empreses privades i públiques nacionals i internacionals, que a nivell de les tres universitats catalanes s'està expandint a ritmes molt significatius en els últims anys.

A més, cal assenyalar que la pròpia docència ha sofert un inici de procés d'obertura cap a la societat, via programes de formació i docència, ja esmentats a l'apartat II.

Els estudiants de la Universitat de Barcelona tenen la sensació que la ciutat viu d'esquena a la seva vida com a universitaris.

Respecte a això podríem assenyalar els següents punts:

- a) La no existència d'un campus universitari definit en l'espai.
- b) La gran disseminació dels centres i dels serveis universitaris.
- c) Una mancança gairebé total de serveis municipals cap a la universitat.
- d) Una mancança d'iniciatives culturals i socials cal a la universitat.

En resum, els universitaris se senten al marge de la ciutat, a l'hora que es pot afirmar que la ciutat també se sent al marge de les seves universitats.

Si bé es considera molt positiva la incorporació de signes **ciutadans** a la universitat, com per exemple la presència cada cop més activa d'autoritats locals i autonòmiques, el que demanen els universitaris és que es concretin cada cop més els vincles que han d'unir forçosament la universitat amb el seu entorn ciutadà.

No es pot deixar de banda la funció bàsica de la universitat com a creadora i difusora de cultura. Això vol dir que caldrà insistir molt més en els aspectes de difusió i popularització de tot el

bagatge cultural acumulat a través de la tradició universitària.

Finalment, respecte a la incidència en el mercat de treball es pot produir una frustració motivada pel fet que un augment de la qualificació general de la població no vagi acompanyada paral·lelament de modificacions en els mètodes, formes de treball i relacions laborals que siguin incapaços d'adaptar-se a aquesta important millora de la qualificació laboral.

13. DEBILITAT DE LA RECERCA UNIVERSITÀRIA

Com a exemple de dues de les universitats, el conjunt de convenis, serveis i cursos, signats a través de la Fundació Bosch i Gimpera per part de la UB. i pel Centre de Transferència de Tecnologia per part de la U.P.C. són les següents:

ANY	Fundació Bosch i Gimpera	Centre de transferència Tecnològica
1984	96.790	193.266
1985	134.286	343.843
1986	219.199	684.089
1987	743.660	847.707
	-----	-----
	1.193.935	2.068.906

Les dades palesen un fort increment i una consolidació d'aquestes universitats en l'Administració i en el món empresarial.

Aquest avenç quantitatiu en l'ordre econòmic comporta un conjunt de perills que cal assenyalar.

a) L'estructura productiva del país amb empreses que disposen d'una embargadura R+D relativament reduïda i amb empreses amb fort potencial de recerca però de caire multinacional; això ha fet que el que és recerca bàsica provinent d'aquestes empreses s'hagi realitzat fora de les fronteres del país i la recerca assignada a les nostres universitats ha estat fonamentalment recerca aplicada o de gestió de tecnologia.

b) A causa de la manca de recursos públics destinats a la recerca s'ha generalitzat la idea que cal cercar finançament exterior per a la recerca a les nostres universitats, això ha comportat certs problemes:

b.1. Dintre de les universitats, equips de treball en temes bàsics no poden trobar finançament exterior i per tant s'esgoten per falta de mitjans.

b.2. El finançament exterior està destinat normalment per resoldre problemes de tipus aplicat i d'aplicació immediata. Això pot desvirtuar els objectius de la recerca universitària.

b.3. Respecte a les demandes de l'Administració, generalment aquesta no encarrega pròpiament recerca científica sinó tot el contrari, encarrega serveis tècnics que haurien de ser realitzades per la pròpia Administració.

- c) Avui, a la vida econòmica catalana, no existeix de forma consolidada un veritable associacionisme sectorial empresarial. Això ha fet que, normalment, les relacions en el camp de la recerca s'hagin fet per la via dels convenis entre empreses capdavanteres i alguns departaments o fundacions i institucions universitàries. Es evident que els sectors necessiten també investigar com a tals sectors i anar més enllà de les qüestions de cadascun dels empresaris particulars. El foment de la relació de l'associacionisme sectorial i la universitat podria orientar la recerca cap a camps més bàsics i generalistes, imprescindible tant per als propis sectors econòmics com per al desenvolupament del coneixement científic a la nostra universitat.
- d) La integració europea ha comportat elements molt positius respecte a l'intercanvi en el camp de la recerca, però pel que fa als grans programes de recerca comunitaris, s'ha d'assenyalar una preocupació per part dels centres universitaris catalans, ja que avui el potencial de recursos humans i tècnics de que disposen els grans centres europeus de recerca, és molt superior a la demanda que reben. Això ha fet que aquests centres de recerca europeus hagin vist amb la incorporació d'Espanya i Portugal, un increment dels clients potencials. Cal tenir en compte aquest perill, i plantejar una estratègia en els plans de recerca, que permeti situar-se al mateix nivell de competitivitat dels centres esmentats.
- e) Quant al personal de recerca, almenys en les àrees científiques, cal assenyalar que, bàsicament, es nodreix dels estudiants que fan les seves tesis (aquesta és la mà

d'obra barata). L'estructura del tercer cicle, que implica la realització, durant dos anys de més, de trenta crèdits, fa que molts d'aquests estudiants hagin de polaritzar els seus esforços en estudis molts cops al marge dels temes de la seva tesi. El resultat és un allargament desmesurat que provoca un desànim vocacional important. Els contractes, convenis i serveis, poden alleugerir les dificultats financeres de forma momentània, però l'actual expansió del mercat, oferint nivells de remuneració i promoció professional molt més elevats, és un element clau per al personal actual de recerca.

14. FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

Tant pel que s'ha dit quant a la massificació com en el tema de mancances, les universitats catalanes disposen avui d'una plantilla de personal docent i investigadors insuficients per realitzar la tasca assignada. Aquesta insuficiència s'agreuja més pel fet que la major part del personal docent està centrant la seva activitat en els ensenyaments de primer cicle de tipus generalista.

Un dels aspectes que ha abordat de forma ja definitiva la L.R.U. ha estat l'estabilització del personal docent. Ara bé, una opció que des de la Universitat de Barcelona s'havia pres, com a prioritària per resoldre el tema de l'estabilització, no va coincidir en cap moment amb la resposta de la L.R.U. Això permet afirmar que la L.R.U. va donar una falsa solució al problema dels PNN.

La funcionalització de tot el personal docent, si bé a nivell individual ha pogut resoldre un problema laboral, a nivell global pot crear una estructura rígida que bloqueji tota expansió raonada per a noves vocacions acadèmiques.

La mala utilització de la figura del professor associat, per resoldre seguint el mateix camí del paràgraf anterior, situacions individuals, no ha permès l'aplicació de forma generalitzada d'aquesta figura docent, que podria haver estat un element important d'enllaç de la universitat amb l'entorn professional.

Els canvis que qualsevol nova titulació, plans d'estudi i cicles provocaran a l'oferta docent, fa que sigui absolutament necessària una estructuració vigorosa i estable del reciclatge del professorat, totalment inexistent a l'actualitat.

15. PROBLEMA D'ACCÉS A LA DOCÈNCIA

Les actuals vies de promoció acadèmica i d'accés a la docència estan resultant perverses respecte de l'activitat pròpiament docent del professorat. En cap moment de tot el procés es té en compte la seva capacitat pedagògica i en cap moment de la seva formació se'l prepara per a una tasca docent. Els elements més importants que decideixen l'accés, encara avui són la capacitat de publicació sense massa control del seu rigor i el tradicional gremialisme de la nostra universitat.

Avui hi ha un sentiment per part dels universitaris que l'actual normativa d'accés a la docència adoleix de greus deficiències.

16. FRACÀS DE L'ESTRUCTURA DEPARTAMENTAL

Donat que la idea bàsica que va incorporar l'estructuració de la U.B. per departaments era la diversificació dels ensenyaments i que aquesta s'està realitzant a ritmes molt lents, en general es pot afirmar que l'actual estructura departamental, tret d'unes clares

excepcions, ha esdevingut una estructura artificial que, en molts casos, esta desconnectada dels centres i dels òrgans acadèmics de la universitat. Encara avui no existeix a les nostres universitats la sensibilització de les possibilitats que permet l'estructura departamental i no es consideren com a veritables centres de docència i de recerca.

17. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ UNIVERSITÀRIA A CATALUNYA

No existeix avui una autèntica política universitària que contempli una organització coordinada i integrada d'objectius. I això es pot fer extensiu tant en termes generals com en termes de cadascun dels centres universitaris.

Els estatuts de les nostres universitats, elaborats sobre la base d'una clara desconfiança en els estructures tradicionals, que només es podria superar per un procés democratitzador han demostrat, a la pràctica, un excés de rigidesa i burocràcia.

Cal introduir la idea de gestió més flexible i més adaptada a una institució cultural i educativa, i no tant dissenyada per a una situació de management empresarial.

18. LA PIRÀMIDE EDUCATIVA ESTÀ INVERTIDA

L'actual oferta docent està proporcionant un elevat nombre de titulacions superiors, un nombre més reduït de titulacions mitjanes i una insignificant xifra de titulacions pre-universitàries tipus Formació Professional. Aquesta és, exactament, l'estructura inversa que les necessitats del mercat de treball demanen avui.

242

A més, l'estructuració per nivells educatius es troba en una situació de barreres que impedeixen el pas de un a d'altres nivells.

Un dels problemes més urgents és la reordenació de l'ensenyament de la F.P., modernitzant la seva organització, millorant l'oferta quant a tipus d'estudi i quant a situació geogràfica i augmentant la seva qualitat. Tot això sobre la base d'estructurar-la de forma que existeixi la necessària fluïdesa entre tota la xarxa educativa, permetent a l'estudiant canviar de nivell, superant les dificultats avui dia existents.

19. CONCENTRACIÓ GEOGRÀFICA DE L'OFERTA DOCENT UNIVERSITÀRIA

El 47 % dels Centres universitaris i el 64 % del total dels estudiants d'ensenyament superior estan concentrats a Barcelona. Durant els últims anys hem assistit a una descentralització geogràfica de l'oferta d'ensenyament superior, a nivell de tot Catalunya. Aquest procés ha comportat tres perills:

a) Des d'un punt de vista acadèmic, sembla evident que les restriccions pressupostàries han dificultat que aquests nous centres disposin dels recursos materials (biblioteques, infraestructura, laboratoris...) i humans (professorat d'alta qualificació...), de què més fàcilment podrien estar dotats els centres tradicionalment radicats a Barcelona.

b) Des del punt de vista de la planificació del mecanisme de política administrativa, no havent minvat la pressió social sobre l'accés a la universitat, i mancant un sistema de assistencial poderós i eficaç que permetés la mobilitat de l'estudiant, no és estrany que aquesta pressió es manifesti, ja

no des dels ciutadans individuals, sinó des dels organismes de govern local i representants parlamentaris electes, com una pressió per avançar, indiscriminadament, en una dispersió geogràfica dels centres.

c) Aquesta manca de planificació global d'expansió universitària, en alguns casos ha provocat la duplicació de certs centres o estudis, el nombre reduït d'alumnes dels quals no justifica en cap cas la seva existència.

20. LA UNIVERSITAT A DISTÀNCIA (UNED) NO SATISFÀ LA DEMANDA D'ENSENYAMENT A DISTÀNCIA A CATALUNYA

Així com a d'altres Comunitats Autònòmiques l'ensenyament a distància ha tingut una forta expansió i ha resolt en part els problemes d'aquells estudiants que, per diversos motius, no podien seguir l'ensenyament universitari tradicional, en el cas de Catalunya hi ha hagut una certa marginació de la UNED respecte a la realitat social del país, tant per qüestions d'ordre lingüístic com per qüestions d'ordre organitzatiu i pedagògic.

Una comparació entre la ciutat de Madrid i Catalunya pot fer palesa aquesta afirmació: Madrid, amb un 12 % de la població, acapara el 24 % dels matriculats, mentre que Catalunya, amb un 17 % de la població total, només recull el 8,9 % dels matriculats a la UNED.

Davant de les opcions d'aconseguir una delegació catalana de la UNED o la creació d'una UNED catalana, sembla que la Generalitat pot optar pel segon camí. Les dificultats del primer estriben en què la UNED és un organisme, els serveis de la qual no són transferibles.

21. ELEVAT GRAU DE DESINFORMACIÓ GENERAL DE LA POBLACIÓ ENVERS L'OFERTA DOCENT

Un dels motius que pot explicar, en part, l'actual desorientació de la demanda potencial d'ensenyament, pot atribuir-se a la manca generalitzada d'informació sobre les possibilitats reals del mercat de treball, sobre l'oferta d'ensenyament als diferents nivells i sobre els mitjans que avui estan a disposició dels estudiants per accedir-hi.

Un exemple significatiu d'aquesta mancança informativa el tenim en comprovar, per una enquesta realitzada als estudiants de C.O.U. durant l'últim curs acadèmic, que preguntats sobre un tema tan essencial com és el sistema de beques, el 79,7 % dels enquestats no sabien quins eren els requisits acadèmics per optar a una beca, el 96,6 % tenien ben poca idea de quins són els requisits econòmics i un 98,9 % no sabien massa els diferents tipus de beques oficials que existeixen.

22. DISCRIMINACIÓ DE BARCELONA RESPECTE A LA POLÍTICA D'AJUT DELS ESTUDIANTS

L'actual sistema de beques segueix essent matèria no transferible a les CCAA i això comporta que, des de Catalunya, sigui difícil afrontar les considerables assimetries de distribució de beques entre els estudiants de les diferents universitats.

Només a títol d'exemple, per poder apreciar la magnitud d'aquest problema, vegi's la comparació entre la Universitat de Barcelona i de Granada als anys 1982-85:

ANY	UNIVERSITAT	NÚMERO DE BECARIS	% BECARIS SOBRE TOTAL D'ESTUDIANTS
1982	Barcelona	3.271	4,64 %
	Granada	5.363	14,09 %
1985	Barcelona	6.818	9,67 %
	Granada	9.544	25,55 %

Una possible explicació d'aquest fenomen rau en el propi disseny del sistema de beques espanyol, pensat des dels seus inicis, més per afavorir l'Espanya rural que no l'Espanya industrialitzada.

Cal corregir la discriminació actual que pateix Barcelona pel que fa a la quantitat de beques rebudes, en relació a la resta d'Espanya, provocada fonamentalment per l'existència d'un 80,3 % d'assalariats, enfront del 70,21 % de la resta d'Espanya. Com se sap, la possibilitat de frau fiscal per part dels assalariats és nula en contrast amb la manca de transparència fiscal dels treballadors independents, que són un 11,3 % a Barcelona, davant d'un 20,38 % a la resta d'Espanya. (*)

(*) Les dades d'aquest apartat s'han extret de l'estudi en curs del "Cas específic de Barcelona-ciutat dins del sistema general de beques i ajudes.", dirigit pr Esteve Oroval i Planas, encarregat per l'Ajuntament de Barcelona.

2a. part

**ELEMENTS A TENIR EN COMPTE E CARA A ASOLIR UNA
UNIVERSITAT ADAPTADA ALS NOUS TEMPS Y A FER DE
BARCELONA UNA CIUTAT UNIVERSITÀRIA.**

Un cop detectats i presentats els punts més crítics en la primera part del diagnòstic de l'estat actual, en aquesta segona part es resumeixen les principals recomanacions i elements potenciadors, obtinguts de l'anàlisi efectuada i de la síntesi de l'estat d'opinió que s'ha pogut copçar en el conjunt d'entrevistes realitzades.

Com a punt previ assumeixen com a propis els principis fonamentals i mitjans programats per la CARTA MAGNA de les universitats europees, signada el setembre passat a Bolonya:

Principis fonamentals:

- a) l'autonomia de les universitats en la producció i transmissió de cultura, de manera crítica, a través de la recerca i l'ensenyament, per la qual necessita independència moral i científica respecte a qualsevol poder polític i econòmic.
- b) La indissociabilitat entre activitat didàctica i activitat de recerca.
- c) La llibertat de recerca, d'ensenyament i de formació garantides pels poders públics.
- d) La superació de qualsevol frontera geogràfica o política.

Mitjans:

- a) Instruments adequats per a tots els membres de la comunitat universitària per poder preservar la llibertat d'investigació i d'ensenyament.

27

b) Selecció del professorat i reglamentació orientats pel principi d'indissociabilitat entre tasca investigadora i activitat didàctica.

c) Garanties a cada universitat als seus estudiants per a que aquests tinguin la llibertat i les condicions necessàries per assolir els seus objectius en matèria de cultura i de formació.

d) Intercanvi d'informació i documentació entre universitats i proliferació d'iniciatives científiques.

1. RELACIONS CIUTAT-UNIVERSITAT

Cal aconseguir que la ciutat de Barcelona se senti una ciutat universitària. Això vol dir, d'una banda, que es sensibilitzi a l'empresariat, a la població en general, que l'existència d'una universitat potent i d'alt nivell acadèmic i tecnològic és un element clau per al seu desenvolupament futur. D'altra banda, que ofereixi, amb la màxima generositat possible, tots aquells serveis que puguin ajudar a les universitats catalanes a realitzar la seva tasca. En concret:

a) Potenciació dels "Campus Universitaris", com a espais físics integrats en la trama urbana.

b) Potenciació de tot tipus d'activitats esportives, culturals i d'oci, lligades a la Universitat.

c) Potenciació dels serveis de transport, menjadors, residències, etc. en col.laboració amb d'altres institucions.

d) Participació en les xarxes d'informació i coordinació dels temes educatius i de mercat de treball.

e) Col.laboració amb la universitat en els esforços per a exportar serveis educatius lligats a la ciutat de Barcelona i, per tant, potenciar els aspectes de Barcelona com a ciutat receptora d'estudiants estrangers.

f) Col.laboració en sensibilitzar la universitat de la importància i la transcendència futura de l'actual procés d'internacionalització que quedarà consolidat l'any 1992 amb l'establiment d'un mercat únic Europeu.

La importància d'aquest fet és comparable a la que ben segur tindran les Olimpíades del mateix any a la nostra ciutat, amb una diferència decisiva: mentre que les competicions esportives posaran fi a una etapa d'activitat reformista a Barcelona, l'inici del funcionament d'un Únic Mercat Europeu obrirà un nou període per a tots els països de la CEE. Cal, per aquest motiu, que comencem tots a prendre consciència del repte que suposa aquest esdeveniment i que les institucions assumeixin la responsabilitat ineludible de sensibilitzar la població ja des d'ara per tal que, arribat el moment, estiguem preparats per aprofitar les millors oportunitats que se'ns presentin.

Concretament dintre de la universitat han començat a aparèixer timidament alguns intents d'obertura a l'estranger que s'han traduït en els primers convenis per dur a terme intercanvis amb estudiants d'altres universitats europees. En aquesta direcció destaca, per exemple, el Programa Erasmus, el Programa Comett, etc.

De tota manera, resulta evident que si volem donar a la nostra universitat el protagonisme que reclama, hem de potenciar d'una manera intensiva aquests intercanvis amb l'estranger, afavorint tota classe de contactes d'una banda, i donant una dimensió internacional als nostres estudis, d'una altra.

Un aspecte en què ja s'està treballant, però en el qual s'ha de seguir insistint especialment, és la necessitat de dominar d'altres llengües de països veïns, per tal que l'element idiomàtic no es converteixi en un fre a l'hora d'avançar cap a l'Europa del 2000 amb les altres nacions membres de les Comunitats.

g) Potenciació de tot aquell tipus d'institucions intermitges (associacionisme sectorial, professional, etc.) que apropi la societat a la Universitat i que ajudi a traslladar les seves necessitats de formació i de recerca.

Paral·lelament a aquest conjunt de propostes d'actualitzacions de la ciutat envers la universitat, aquesta s'hauria de correspondre amb un altre conjunt d'actuacions:

a) Consolidar el procés de reforma intern tant en l'ordre de l'estructuració administrativa i de gestió com en l'ordre de les seves tasques docents i de recerca de forma que la ciutat senti la seva utilitat.

b) Potenciar tots aquells esforços d'obertura de la Universitat a l'exterior en el camp de la formació, seguint els exemples ja reeixits com els Programes de Formació i Docència de la Facultat de Dret, el Programa .EUS-87-Empresa-Universitat-

Societat-, els Centres Associats, etc.

c) Potenciar un moviment de reforma pedagògica que pugui convertir-se en un eix que aglutini tots els esforços per a l'adequació i modernització del sistema universitari. Es a dir, que per a que els discursos passin als fets només es pot realitzar comptant amb els recursos humans existents impulsats per equips convençuts de les necessitats de la reforma.

d) potenciar les vies de comunicació de la universitat vers la ciutat, mitjançant aquelles institucions que poden fer d'interlocutor vàlid i de traductor dels llenguatges i de les formes i mètodes universitaris als llenguatges, formes i mètodes de tot l'entorn ciutadà. En aquest sentit, cal referir-se, prioritàriament, als Consells Socials, a les Fundacions, als centres de transferència tecnològica i a tot aquell altre tipus d'institució universitària o parauniversitària que afavoreixi aquesta fluïdesa.

e) Potenciar i afavorir l'associacionisme estudiantil i tot altre mecanisme de representació que pugui ajudar a traslladar les inquietuds i necessitats d'aquest sector al conjunt de la societat.

f) El nivell de coneixements de llengües estrangeres entre els universitaris actualment és francament baix. Serveixin com exemple les dades recollides a la Memòria Acadèmica de la Universitat de Barcelona de 1987, on es xifren els percentatges d'estudiants d'aquesta universitat que parlen bé el francès (un 19,7%), l'anglès(16,9%) , l'italià (1,6%) i l'alemany(1,3%).

2. RECERCA.

- a) Cal plantejar una estratègia en els plans de recerca universitaris de forma coordinada amb el "Plan Nacional de Investigación Científica y Desarrollo Tecnológico", que permeti situar-se al mateix nivell de competitivitat dels grans centres europeus de recerca per evitar que aquests absorbeixin la nostra demanda d'investigació.
- b) La universitat hauria de ser innovadora a nivell de les idees. Es evident que sense imaginació tot esforç d'utilització de recursos pot esdevenir infructuós.
- c) Tal com ja s'ha assenyalat abans, cal potenciar tot aquell tipus d'institucions que puguin fer de pont entre la universitat i el sistema econòmic per tal d'aconseguir una comunicació fluïda entre el llenguatge del món empresarial i el llenguatge del món universitari. Aquestes institucions poden fer una tasca de marketing universitari explicant la capacitat investigadora, formadora i de prestació de serveis que té la universitat al món exterior.
- d) Evitar que tots els esforços de la recerca se centrin només en recerca aplicada o gestió de tecnologia.
- e) Cal potenciar els equips de recerca que hagin demostrat capacitat i rigor per poder competir amb els grans centres europeus de recerca.
- f) Cal crear i potenciar equips de recerca bàsica que difícilment trobaran finançament per vies de convenis amb empreses.
- g) Caldria dedicar els esforços necessaris per tal de fomentar l'accés a la tasca d'investigador de tal forma que es poguessin superar les

barreres burocràtiques, acadèmiques, institucionals i econòmiques amb què s'han d'enfrontar els recents llicenciats que vulguin optar pel camí de la recerca.

h) Les administracions centrals, autonòmiques i locals haurien de comptar amb laboratoris oficials, coordinant els esforços entre totes les institucions, per tal de realitzar els serveis tècnics que requereixen i col·laborar de forma complementària amb la universitat en aquesta tasca.

i) Necessitat de coordinar la recerca entre les universitats catalanes i les institucions de recerca públiques i privades per a un millor aprofitament dels recursos materials i humans. Cal unir els esforços.

j) Cal fomentar l'associacionisme sectorial per a que actui com a pont entre els empresaris individuals i la recerca universitària. És evident que els sectors necessiten investigar com a tals sectors, i la recerca sectorial és, normalment, una recerca a nivell bàsic. Les autoritats locals haurien de fer esforços per sensibilitzar i recolzar tot tipus d'iniciativa associacionista tant mitjançant estímuls fiscals (Impost de Societats, parafiscalitat de la Seguretat Social etc.) com d'altres estímuls directes.

k) Respecte de la recerca en el camp de la gestió per part de les multinacionals, caldria considerar les necessitats que tenen en termes dels elements de diferenciació cultural com, per exemple, els que fan referència a estímuls de comandament, sistemes de direcció, etc.

l) La figura dels Centres Associats en què es combinen elements de recerca i formació, i en què col·laboren institucions privades i la universitat, és un element important a tenir en compte.

ll) Cal potenciar la tasca ja iniciada pels Parks Tecnològics en la línia d'oferir una plataforma de contactes entre el món empresarial i l'universitari, comptant amb els resultats favorables de les innumera- bles experiències internacionals ja existents (Boston, Califòrnia,etc.)

3. PLANIFICACIÓ, ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ

a) Cal introduir la idea de gestió més flexible i més adaptada a una institució cultural i educativa, i no tant adaptada a una situació de management empresarial. En aquest sentit caldria fer un esforç per adoptar una nova cultura administrativa orientada a la gestió del canvi a les administracions públiques.

b) Impulsar l'estructuració departamental, convertint els actuals departaments en veritables centres d'organització de la docència i de la recerca, en la línia d'estalviar recursos humans, concentrar el talent disciplinar de les facultats, afavorir la cooperació interdisci- plinar, estimular la investigació i potenciar els programes doctorals.

c) S'hauria de revisar amb prudència però amb rigor tots aquells aspectes de la normativa vigent des de la LRU fins als propis estatuts de les universitats, que han representat un obstacle a l'hora d'avançar en la consolidació del sistema universitari català.

4. PROFESSORAT

a) Els canvis que qualsevol nova titulació, plans d'estudi i cicles provocaran en l'oferta docent, fa que sigui totalment necessària una estructuració rigorosa i estable del reciclatge del professorat, que avui no existeix en absolut.

En aquest sentit, adquireixen un paper central les capacitats dels Instituts de Ciències de l'Educació per portar endavant la tasca, tant de renovació pedagògica com de formació de professorat.

b) L'evolució del mercat de treball en els últims anys ha representat un greuge comparatiu respecte als nivells de remuneració del personal docent investigador de les universitats públiques, provocant alts nivells d'abandó de les tasques docents. Per tal de fer front a aquesta situació, caldria insistir en una actualització de les remuneracions d'aquest personal.

c) Cal potenciar tots els esforços per a la posta al dia del personal dedicat a la docència i la recerca, i un element que pot ajudar a l'aconsecució d'aquest objectiu és la generalització de l'any sabàtic i la promoció de la mobilitat del professorat, tant a nivell d'Espanya com de l'estranger.

5. REESTRUCTURACIÓ DE TITULACIONS, PROGRAMES I PLANS D'ESTUDI.

a) Necessitat d'ampliació i adaptació de les actuals titulacions.

b) Necessitat d'una reducció del nombre de cursos i crèdits per a l'obtenció dels títols.

c) Actualització dels Plans d'Estudi i dels Programes, partint d'una major autonomia amb les universitats i d'un lligam més estret amb l'entorn social.

d) Potenciació de les titulacions pròpies de cada universitat front a la rigidesa dels títols estatals.

- e) Alliberament de recursos docents i d'infraestructura, conseqüència d'una reducció del segon cicle que podria facilitar l'estructuració per primera vegada del tercer cicle i màsters que poguessin donar una especificitat a l'oferta docent de les universitats catalanes.
- f) Potenciació dels tercers cicles i cursos de post-grau, reciclatges i formació a no universitaris.
- g) Potenciació de totes les iniciatives de reforma pedagògica i d'utilització de noves tecnologies en el camp de la docència.
- h) Foment dels esforços per ampliar l'ensenyament pràctic com a complement indispensable de la formació teòrica.

6. FORMACIÓ PROFESSIONAL

- a) Caldria donar tot el suport a la reforma de la Formació Professional, reglada per tal de dignificar aquest nivell educatiu i trencar la idea de marginació que ha sofert fins ara.

En aquest sentit, una de les vies més clares per tal d'aconseguir aquest objectiu és la unificació proposada de la Formació Professional en un tronc únic i l'extensió del sistema dual de pràctiques a Formació Professional II ,inspirades en el model alemany.

- b) Aprofitar la capacitat de finançament que ha representat l'ajuda europea per als Plans de Formació i Inserció Professional, potenciant tots els esforços realitzats per la Formació Professional ocupacional.

7. FINANÇAMENT

Ja ha quedat prou palesa la manca de recursos a nivell de comparació internacional. Per tant, cal insistir en la necessitat d'un increment substancial de recursos públics per a l'ensenyament, que ens permeti alinear-nos amb els països del nostre entorn.

Qualsevol de les altres vies que, de forma insistent, s'estan proposant per fer front als problemes de finançament de l'ensenyament públic han de ser considerades només com a fonts complementàries i mai com a alternatives reals.

En aquest sentit, d'una banda, les taxes acadèmiques que paguen els estudiants, mentre no es disposi d'un nou sistema de beques que garanteixi l'equitat de l'accés, no poden ser modificades a l'alça.

D'altra banda, els recursos obtinguts per la via dels convenis, contractes o prestació de serveis, si bé són un element important per consolidar alguns aspectes de la recerca i un complement per anivellar les remuneracions del professorat, no poden assumir el paper de substitut del finançament públic.

8. ASPECTES DE COMUNICACIÓ I INFORMACIÓ

a) Cal estructurar de forma estable i permanent una extensa xarxa d'informació de tots els aspectes relacionats amb la docència:

- * Oferta existent per nivells educatius
- * Oferta existent, segons distribució geogràfica.
- * Vies d'accés a l'ensenyament a tots els nivells

- * Politiques d'ajuda i assistència als estudiants(Beques i prestació de serveis).

b) Cal seguir una sistemàtica política informativa orientadora que eviti haver de recórrer al dirigisme institucionalitzat, per tal d'invertir la distribució actual dels estudiants entre carreres llargues i estudis més curts, més orientats a l'exercici professional exclusivament.

9. RELACIONS CATALUNYA-ESTAT

a) Cal reivindicar la descentralització o transferència de tots aquells aspectes que facin referència a l'ensenyament, que no han estat encara transferits. Concretament, la política d'assistència a l'estudiant. Una de les vies per poder resoldre l'actual situació de discriminació de Barcelona front de la resta d'Espanya podria aconseguir-se apropant la gestió del sistema d'ajudes als interessats.

b) Donat que existeix un important potencial d'alumnat català d'ensenyament universitari a distància, que no és atès per l'actual Universitat a Distància centralitzada a Madrid, caldria oferir una alternativa d'universitat a distància catalana que permetés, tant des del punt de vista lingüístic com d'oferta d'ensenyaments, satisfer aquesta demanda.

10. EXPANSIÓ TERRITORIAL

a) Cal fomentar l'expansió de l'ensenyament superior, tant per resoldre l'actual situació de saturació i massificació, com per respondre a la potencial demanda existent.

b) Des d'un punt de vista territorial, malgrat que Barcelona gaudeixi d'una concentració important, encara hauria d'ampliar-se en la mesura que existeix demanda insatisfeta.

c) Caldria una expansió en la resta del territori dels ensenyaments curts, acostant l'oferta docent a la població; i una concentració de l'ensenyament de cicle superior i de la recerca.

d) Cal evitar la duplicació de centres o estudis, el nombre reduït d'alumnes dels quals no justifica, en cap cas, la seva existència.

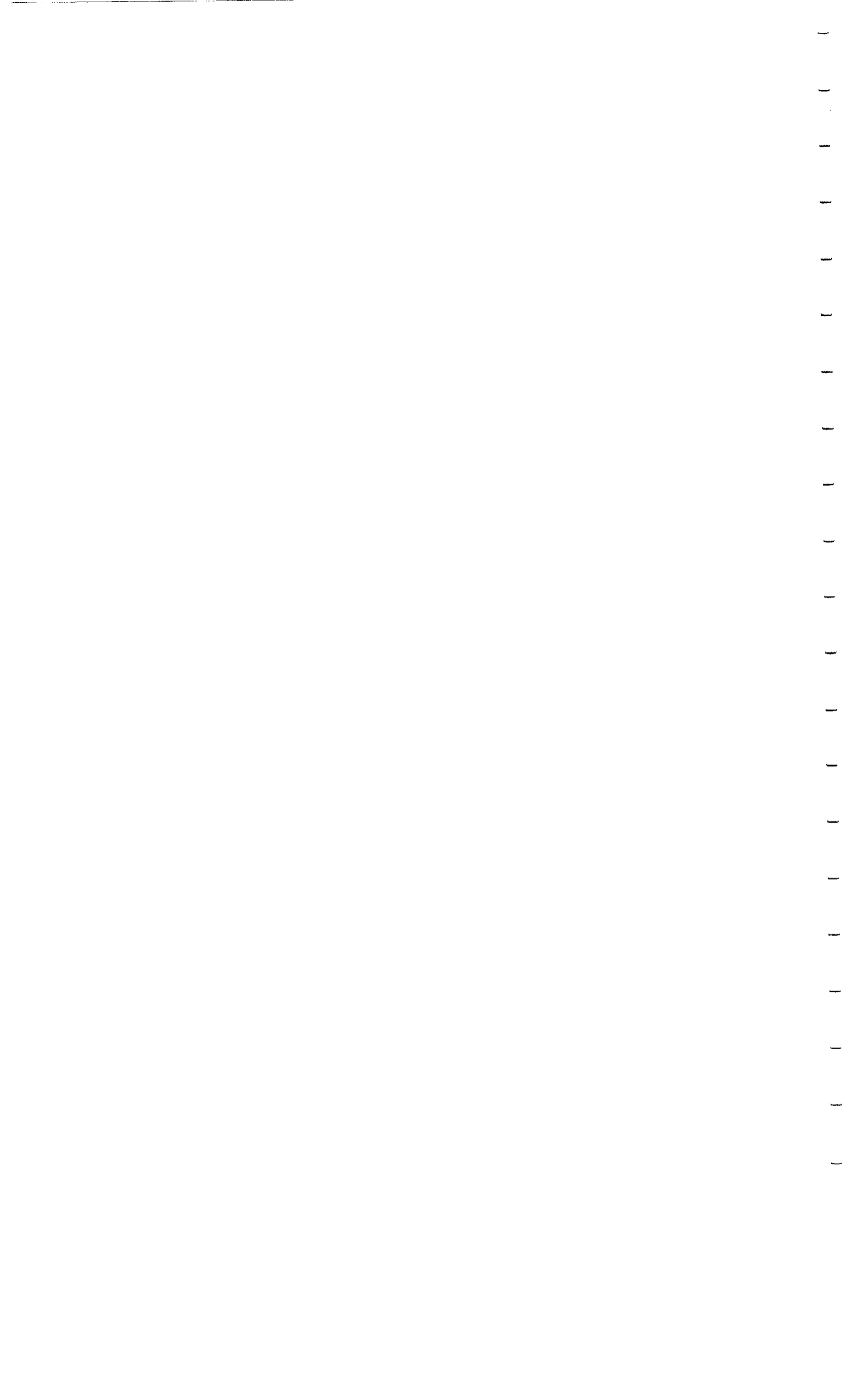
e) Més que perdren's en polèmiques sobre quantes universitats catalanes fan falta, si se n'ha de construir una de nova, etc. el que realment s'hauria de demostrar-per part de tots els implicats-és que existeix la capacitat d'administrar el que ja existeix i de fer-ho créixer de forma raonable, en la mesura requerida per la societat.

Resumint, el que cal no és més burocràcia, sinó més simplificació, coordinació i eficiència.

Esteve Oroval

NOVES ACTIVITATS

ENCARNA BENERIA

I N D E X

- I. - PRESENTACIO
- II. - INTRODUCCIO
- III.- LA CREACIO D'EMPRESES A BARCELONA:
SITUACIO ACTUAL
 - A. "Clima" en torn la creació d'empreses.
 - B. Personalitat dels emprenedors.
 - C. Tipologia de les noves empreses (excepte activitat)
- IV. - NOVES ACTIVITATS: SITUACIO ACTUAL
 - A. Activitat de les noves empreses.
 - B. Altres indicadors.
- V. - LA PROMOCIO INSTITUCIONAL DE NOVES ACTIVITATS
 - A. Aspectes generals
 - B. Entorn reflectit al Saló ENTREPRENDRE 88 (Paris)
 - C. Situació actual a Barcelona
- VI. - LA PROMOCIO INSTITUCIONAL DE NOVES ACTIVITATS A
BARCELONA: CRITERIS BASICS PER AL FUTUR.
 - A. Introducció
 - B. Millora de l'entorn empresarial
 - C. Recolzament indirecte d'iniciatives privades
 - D. Recolzament directe.

I. - PRESENTACIO

Aquest document ha estat redactat per encàrreg del Pla Estratègic Barcelona 2000. El que es diu aquí es basa en les opinions formulades per representants de diferents institucions ciutadanes, en documentació escrita i en la nostra pròpia experiència professional. El resultat és un document que NO ha de ser entès com a opinió oficial de ningú, sino com una eina que voldria ser útil per anar treballant la problemàtica relativa a la promoció de noves activitats en el marc del Pla Estratègic Barcelona 2000.

Al document, el terme "noves activitats" es estès com a "noves activitats empresarials", les quals tenen en comú amb les "noves professions", la forta transformació que experimentaran d'aquí a l'any 2000, com a conseqüència de canvis tecnològics i de mentalitat social dominant. El document es divideix en dos grans parts: La primera, formada pels capítols III, IV i V, descriu la situació actual relativa al sorgiment de noves activitats a Barcelona. La segona part, formada pel capítol VI, està integrada per un conjunt de criteris bàsics que, al nostre entendre, haurien de seguir les institucions públiques i/o privades, per a aconseguir una promoció òptima -òptim condicionat- de noves activitats.

II. INTRODUCCIO

Barcelona constitueix la capital econòmica de Catalunya. Però parlar de Barcelona, entenent com a tal l'àmbit estricte del municipi, es fa un xic difícil, perquè cada cop més Barcelona va formant un continu urbà amb d'altres municipis del seu entorn.

"A l'hora, juntament a un sòl qualificat com a industrial, pràcticament esgotat, es constata l'existència de grans extensions de terreny a la ciutat, provinents d'antigues instal·lacions ferroviàries en desús o de grans instal·lacions industrials que han quedat obsoletes, que poden ser la base on asentar equipaments encaminats a revitalitzar la ciutat -i el seu entorn- en el sentit que s'estimi convenient."

"Aquests enclavaments suposen una oferta de sòl quantitativament important, -al voltant de 4 km², es a dir, un 4% del territori ocupat pel terme municipal barceloní- amb un alt potencial d'activitat, degut a la seva bona posició en relació al sistema d'accés a la ciutat, la seva vinculació a importants eixos viaris i la proximitat a punts d'inter-

canvi entre sistemes de transport urbà, metropolitana i internacional (1)".

No sembla raonable que els paquets de sòl disponible a la ciutat de Barcelona s'hagin de requalificar, des del punt de vista de la normativa urbanística, per a que puguin albergar empreses industrials, entenent com a tals factories amb instal·lacions que provoquen tot tipus de malestar als ciutadans del voltant.

El més raonable sembla preveure una progressiva terciarització de l'activitat econòmica barcelonina, ja que aquesta és la tendència aparent (2) al si de les economies més desenvolupades, especialment a l'àmbit de les ciutats.

Però, "cal tenir present" que la terciarització de les economies més avançades es realitza sobre la base d'una estructura industrial moderna i innovadora que possibilita -que necessita de- el desenvolupament d'una sèrie de serveis lligats a la producció, comercialització, manteniment, ús o consum dels nous productes industrials" (3).

A més, l'activitat industrial està experimentant uns canvis qualitatius molt importants. Alguns d'aquests canvis pot comportar que un ús industrial del sòl, no únicament sigui compatible amb un medi ambient d'alta qualitat, sinó que solament sigui possible si es dona aquest. Això és el que passa, per exemple, amb els parcs tecnològics que són, potser, qui millor ens indiquen com seran els polígons industrials del futur (4).

Tampoc s'ha d'oblidar que "des del punt de vista històric, un dels grans èxits de Barcelona ha estat sempre la seva capacitat de diversificació industrial, ... ni que el secret de l'èxit d'aquesta diversificació ha estat sempre el d'incorporar aquells sectors que estaven en expansió i es convertien, en certa manera, en motors de l'activitat econòmica de Barcelona (5).

Es cert que tradicionalment aquest potencial dinamitzador era degut, en part, a la creació de llocs de treball que comportaven i aquest factor, amb la creixent automatització dels processos industrials va perdent importància. Però resta el fet que la indústria és qui més depèn de la resta de sectors econòmics, en termes de mobilització d'inputs, i, per tant, té un fort potencial dinamitzador. Això no obstant, també és cert que part de l'expansió industrial ha seguit, i no precedit, a l'expansió dels serveis (6).

Cal, per tant, un anàlisi aprofundida de les interdependències sectorials, que permeti arribar a conclusions respecte a

quines activitats convé prioritzar perquè dinamitzin més l'economia de Barcelona.

Però s'ha de reflexionar -sense triomfalismes- en torn a la possibilitat d'incorporar sectors lligats a les noves tecnologies, ja que són sectors claus per a millorar la productivitat dels sectors tradicionals, tant industrial, com comercial i de serveis, i a més són sectors que, en general, tindran una gran expansió en els futurs anys, segons les previsions internacionals.

Nova indústria, el desenvolupament de la qual és realment difícil, donat el lloc que Espanya ocupa al món en l'aspecte tecnològic, però que en absolut seria incompatible amb una expansió de Barcelona com a centre de negocis i lloc turístic. Més aviat al contrari.

III. LA CREACIO D'EMPRESSES A BARCELONA: SITUACIO ACTUAL

A. "Clima" en torn la creació d'empreses.

La tradició emprenedora de Barcelona s'ha vist notòriament revifada els últims anys per un seguit de circumstàncies.

Entre les més properes, en trobem dues que es van produir el 1986: l'entrada d'Espanya a la CEE pel gener i la nominació de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics d'estiu del 92 per l'octubre.

L'entrada d'Espanya a la CEE va revaloritzar el valor estratègic de Barcelona com a punt geogràfic des d'on accedir al mercat. L'interès per a iniciar activitats relacionades amb import/export o per obrir empreses aquí per part de capital estranger, de vegades en col.laboració amb capital espanyol, va augmentar notablement i es constata desseguida en centres d'informació per a nous empresaris, com el de la Cambra de Comerç de Barcelona. L'entrada de molt capital estranger a empreses -noves o ja existents- de Barcelona es indubtable encara que no hi hagi dades estadístiques disponibles en que basar l'afirmació. Només, a títol d'indicador que ens aproxima al fenomen, assenyalem que, durant 1987 i en relació a Catalunya, es van passar per verificació administrativa prèvia -requisit només necessari pel capital estranger que suposa més del 50% del capital de l'empresa espanyola- uns 238 mil milions de pessetes, mentre que, de gener a juliol de 1988, la quantitat ja arribava a 173 mil milions de pessetes.

La nominació de Barcelona com a seu de Jocs Olímpics és important, des del punt de vista de l'aparició de noves empreses, per molts motius. Evidenment, perquè obra expectatives de negoci (construcció i sectors vinculats a ella,

altres activitats molt diverses que poden constituir negocis lucratius... al menys fins 1992). Però, el valor més gran es troba a l'àmbit estratègic, ja que posa en marxa projectes que impliquen una gran millora de les infraestructures (accessos, comunicacions, etc...) i, per altra banda, afavoreix la promoció internacional de Barcelona.

Com a circumstància que promou la creació d'empreses i que actua des de fa més temps, hi ha l'atur. No solament l'atur que deriva de la crisi dels anys 70, sinó potser sobretot l'atur "tecnològic". L'aplicació de noves tecnologies, especialment la microelectrònica, als processos productius d'indústries, comerços i serveis provoca inevitablement la destrucció de llocs de treball. Paral·lèlament es constata una tendència progressiva a flexibilitzar la normativa laboral amb l'objecte de promoure ocupació per a més gent. És a dir, manquen llocs de treball i els que hi ha tendeixen a ser inestables. Això naturalment provoca una major predisposició a crear el propi lloc de treball.

Al mateix temps, aquesta situació crítica del món laboral -que poc a poc es va fent crònica- també ha provocat un canvi de mentalitat vers la funció social de l'empresari: De veure'l com a "explotador de la força de treball" s'ha passat a veure'l com a "creador de riquesa i de llocs de treball" (per pocs que siguin aquests últims). I això ha convertit la figura de l'empresari en un "ideal" a seguir per molta més gent que abans.

Qui crea empreses, què i com són tres interrogants, la resposta als quals, referida a la ciutat de Barcelona, intentarem donar, en base a la informació procedent d'enquestes fetes a nous empresaris per l'Ajuntament (7) i la Cambra de Comerç de Barcelona (8).

B. Personalitat de l'emprenedor.

L'Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social de l'Ajuntament de Barcelona realitzà, a principis de 1987, una enquesta a 400 creadors d'empreses, escollits aleatòriament entre les altes a l'Arbitri de Radicació (1980-1985).

Abans de fer la selecció, es van excloure els comerços al detall i el sector de la restauració. També, sucursals, filials, etc... d'empreses creades abans de 1980 i representacions de multinacionals. Respecte a la població observada, el nivell de confiança estimat per l'enquesta és del 95,5%.

D'acord amb aquesta font d'informació, el nou empresari és "predominantment home, nascut a Barcelona, edat mitjana de 40 anys, casat i amb estudis primaris; entén bé el català i té pocs coneixements d'altres idiomes".

"L'edat d'inici de l'activitat laboral és molt primerenca, aproximadament de 14 anys. La seva experiència professional és fonamental per a l'activitat que realitza i, abans que tot, es considera un bon tècnic en la seva activitat".

"Les seves tasques a l'empresa no són solament de direcció, es considera més un empresari/treballador que un empresari/gerent".

"El motiu de crear l'empresa va ser establir-se pel seu compte o sortir de l'atur, té dificultats de finançament i li preocupa la pressió fiscal".

El Departament de Creació d'Empreses de la Cambra de Comerç de Barcelona realitzà, al gener de 1988, una enquesta entre potencials emprenedors, que havien formulat consultes al Departament.

Es va poder contactar amb 578 persones, de les quals 291 no havia posat en marxa l'empresa degut sobretot a manca de finançament, insuficient coneixement del mercat i problemes per trobar col·laboradors.

L'enquesta de la Cambra de Comerç de Barcelona no pretén tenir validesa universal, com la de l'Ajuntament, pel que respecta a la ciutat de Barcelona. L'objectiu de la Cambra era conèixer millor el segment de mercat al qual havia aconseguit accedir més el Departament. L'enquesta es va fer preguntant a 162 nous empresaris -l'empresa tenia 1 ó 2 anys de vida- dels quals un 67% tenien el negoci localitzat a la ciutat de Barcelona.

Segons la Cambra de Comerç, el nou empresari que ha visitat els seus serveis és preferentment: "home, de 30 a 39 anys i amb estudis mitjans o superiors. Entre els emprenedors amb formació professional, destaquen les branques d'aprenentatge industrial. Entre els que tenen estudis universitaris, sobresurten els que han fet empresarials o econòmiques. Donen molta importància a la formació, com ho mostra el que la majoria ha seguit i/o preveu realitzar estudis relacionats amb alguns aspectes de la gestió empresarial (marketing, finançament,...) o els idiomes".

"La majoria assenyala fer de tot dins l'empresa. Considera que l'experiència professional prèvia a la creació de

l'empresa està molt relacionada amb l'activitat d'aquesta i amb les funcions que ell desenvolupa dins l'empresa".

"el 44% treballava com assalariat amb Seguretat Social quan va decidir posar l'empresa".

"Els principals objectius, que pretenen amb la nova empresa, són la realització professional, la independència personal i guanyar diners".

"Consideren que les principals característiques de l'empresari exitós són la capacitat d'iniciativa, l'acceptació del risc, la professionalitat, el conèixer l'activitat i tenir idees clares sobre el que s'ha de fer".

Com a conclusions, respecte a la personalitat de l'emprenedor que inicia una empresa, podriem dir que, en ambdues fonts d'informació, s'ha constatat que predomina el ser home, d'edat mitjana i amb una experiència professional prèvia molt relacionada amb l'activitat de la nova empresa.

C. Tipologia de les noves empreses (excepte activitat).

Segons l'Ajuntament, el nou empresari és: "autònom, encara que, quan l'empresa està consolidada, tendeix a adoptar la forma de S.A.; ha finançat l'empresa amb estalvis i és reticent a demanar crèdits. La seva empresa és petita, no hi té més de 5 treballadors. La majoria compta amb assessorament extern de tipus general.

"és una persona que, malgrat tot, seguirà endavant amb l'empresa, ja que té com a motius de continuïtat el bon servei que ofereix, que li ha proporcionat uns clients fixos, i la voluntat i esforç que hi dedica. Farà inversions, principalment en l'adquisició de maquinària".

"De moment no pensa a traslladar-se de lloc, encara que una minoria significativa (33%) sí pensa en traslladar-se. La finalitat d'aquest trasllat, obeeix, en bona part, a que el local és massa petit. Hi ha qui assenyala que la ubicació no és favorable, bé com a conseqüència dels problemes que tenen amb els veïns, bé perquè el lloguer del local és molt car".

La Cambra de Comerç va trobar que "la majoria de les empreses són individuals i, quan adopten la forma societària, hi ha un fort predomini de la S.A."

"L'emprenedor ha jugat un paper vital en la creació de l'empresa. La seva dedicació a l'empresa ha estat total des d'un principi. La principal font de finançament de la nova empresa han estat els estalvis de l'emprenedor".

"A l'inici, el nombre de treballadors és inferior a 5 quasi sempre, encara que es detecta una clara trajectòria d'ocupació creixent en una perspectiva de tres anys".

"El 79% de les empreses compten amb assessorament extern però aquest està molt centrat al camp fiscal".

"Hi ha força correlació directa entre les causes que van impedir crear l'empresa al col·lectiu corresponent i les que resulten més problemàtiques a l'etapa inicial de la nova empresa. Ordenats de major a menor incidència, aquestes problemes són:

- Financers
- Humans
- Econòmics
- Legals
- Tècnics

"La causa més important que ha permès la continuïtat de l'empresa és la dedicació personal de l'emprenedor, seguida de la qualitat del producte o servei".

A modus de conclusió, podríem dir que les noves empreses són empreses individuals o societats anònimes. S'han finançat bàsicament amb estalvis dels promotors i tenen una dimensió petita. Això, no obstant, al marge de les enquestes, el nostre contacte diari amb emprenedors potencials ens permet dir que, en general, tenen en compte l'horitzó de 1992, com a data límit per a unificar el mercat de la CEE. Ho tenen en compte i tenen pressa per consolidar-se a l'àmbit local -que és on generalment comencen a actuar- i després créixer. De vegades, perquè volen accedir als mercats exteriors. Però, d'altres, perquè temen la competència que els hi faran les empreses de la CEE al mercat local. I això és tant cert per activitats industrials i comercials, com per activitats professionals que utilitzen medis tecnològics.

IV.- NOVES ACTIVITATS: SITUACIO ACTUAL.

A. Activitat de les noves empreses.

A què es dediquen les noves empreses? Aquesta resposta és important en el marc d'un potencial pla estratègic municipal, ja que permet veure el que realment està passant.

En principi, podríem dir que hi ha coincidència entre les previsions i la realitat. Des de l'Ajuntament sembla entreveure's terciarització -com en el cas de l'estudi relatiu a les Àrees de Nova Centralitat- i tots els

indicadors disponibles -Llicències Fiscals, altes al Règim General de la Seguretat Social, enquestes a nous emprenedors, etc...- apunten cap a la terciarització de l'economia assentada a la ciutat de Barcelona.

Potser la diferència més grossa consisteix en que, des de l'Ajuntament es "voldria" una terciarització amb perspectives de futur i, al carrer, surt de vegades una terciarització protagonitzada per petites empreses amb problemes financers... i el més preocupant tal vegada sigui que, al carrer, surt una terciarització que es manifesta sovint en àmbits saturats, la qual cosa és un passaport per al fracàs, a curt termini dels promotors com a empresaris, però, a llarg termini, de Barcelona com a capital econòmica.

Així, per exemple, tots els indicadors, com els assenyalats fa un moment, apunten al comerç detallista com a l'activitat terciària per excel·lència -com la que està més estesa i registra més augment- junt als bars. Tenint en compte això, resulta significatiu que 13 dels 17 emprenedors, que havien tancat l'empresa durant el primer any de vida -quan la Cambra de Comerç de Barcelona va contactar amb ells, per realitzar l'enquesta als nous empresaris- havien iniciat, precisament, alguna d'aquestes activitats.

Deixant de banda el comerç detallista i la restauració, quines són les activitats predominants entre les noves empreses?

Segons l'enquesta de l'Ajuntament, petites indústries (arts gràfiques, confecció, fabricació de mobles i activitats annexes), seguides per serveis personals (reparacions i perruqueries/ salons de bellesa). És a dir, activitats que giren en torn el consum dels ciutadans de Barcelona.

Segons la Cambra de Comerç de Barcelona, petites indústries seguides per serveis orientats a les empreses. Dins el grup industrial, hi predomina la fabricació d'equips per a indústries, confeccions tèxtils i de pell, articles per a la llar i indústria electrònica (Cada grup suposa, aproximadament, una quinta part de les indústries detectades). Entre les empreses de serveis, hi predominen les dedicades al marketing, publicitat, relacions públiques i imatge corporativa (24%), seguides de les empreses d'informàtica (distribució de hard, unida a el.laboració de soft: 22%), assessories relacionades amb el comerç exterior (14%) i assessories comptables/ laborals/fiscals (14%).

Al marge de les enquestes, el nostre contacte diari amb potencials emprenedors ens permet observar que, de vegades, les activitats industrials s'inicien subcontractant totalment o en part el(s) procés(sos) de fabricació, de manera

que la nova empresa només assumeix la part de "serveis" que podem trobar immersa en tota indústria -disseny, organització, promoció, etc...- i, com a màxim, el montatge final dels components, la qual cosa fa sigui més una empresa de serveis i comercial que una indústria.

En relació als serveis, també val la pena assenyalar que en surten de nous, relacionats amb l'aplicació de nous materials en camps específics i units a la distribució comercial d'aquests nous materials (sovint, importats). També, d'altres que suposen una sortida novedosa per professions ja conegudes, com geògrafs, físics, metges, etc... i que solen utilitzar tecnologia nova en llur desenvolupament.

Com a conclusió, podríem dir que, junt a les activitats que s'incorporen a sectors ja saturats, en surten d'altres que amb tot i ser activitats amb possibilitats de futur, viuen uns inicis molt difícils, degut a néixer en un entorn poc sensible a les seves necessitats, especialment pel que respecta a les seves necessitats d'informació, finançament i recursos humans.

B. Altres indicadors

La informació de l'apartat anterior permet només una aproximació a la resposta sobre quines activitats noves estan sorgint, ja que margina tota activitat nova iniciada per empreses ja existents. A més, la informació anterior es basa en observacions fetes sobre mostres i no, en observacions exahustives.

Si per activitats noves s'entenen els nous productes o serveis que s'ofereixen al mercat a canvi d'un preu, hi ha la possibilitat de detectar-les de forma aproximada mitjançant indicadors estadístics disponibles.

Si per activitats noves s'entenen les aplicacions de nous materials o noves tecnologies que estan fent les empreses -noves o no- i que no sempre comporten canvis en variables que contempnen els indicadors estadístics (per exemple, nombre de treballadors, nombre d'establiments o nombre de Llicències Fiscals), la temàtica passa a entroncar-se més aviat amb la incidència de les noves tecnologies en la creació, transformació i destrucció de professions, així com en la probable transformació paulatina de l'actual civilització del consum en civilització del temps lliure: és a dir, amb aquesta acceptació del terme "noves activitats", antrem de plé en el terreny de la investigació social i la filosofia, on no entrarem.

ELS INDICADORS ESTADÍSTICS disponibles assenyalen una tendència bastant clara, amb fluctuacions conjunturals, vers l'expansió del sector serveis. Aquest és el cas, per exemple, de l'aproximació que ens permet fer l'estructura de la població ocupada assalariada a Barcelona, basada en les altes al Règim General de la Seguretat Social de l'INSS, referides al municipi de Barcelona i a l'any 1986 (9).

"Com tota variable que es vol utilitzar per a una funció que no és estrictament per a la qual ha estat pensada, presenta determinats problemes que s'intenten explicar i superar quan és factible. El més important d'aquests problemes, potser l'únic realment rellevant, és la pèrdua de fiabilitat que experimenta aquesta variable, quan s'intenta aplicar a àrees relativament reduïdes, pels problemes ja coneguts de les empreses amb més d'una planta productiva a diferents municipis o la separació de seu i planta, ubicades també en diferents demarcacions. Limitant el nostre estudi a la ciutat de Barcelona, és obvi que aquesta qüestió es pot presentar amb freqüència, sobretot respecte a les grans i mitjanes empreses industrials, i pot originar una sobrevaloració de la ciutat com a seu de força indústries que tenen planta a fora."

"Una altra consideració a tenir molt present és que només es tracta de treballadors assalariats, i per tant l'estructura ocupacional resultant no ha de ser necessàriament equivalent a l'estructura productiva basada en nombre d'empreses, atès que, en determinats sectors, és molt rellevant la petita empresa, familiar o no, sense assalariats. I lògicament aquí no es consideren aquests ocupats autònoms."

"Així, en funció d'aquesta informació, l'estructura productiva de Barcelona segons els ocupats assalariats el 1986 seria a grans trets aquesta:

Agricultura	:	0,1%
Indústria	:	34,7%
Construcció	:	5,5%
Serveis	:	59,7%

"Aquesta distribució dels treballadors assalariats per grans sectors reflecteix clarament la importància del terciari, tot i que junt amb el de la construcció són segurament els més infravalorats quan es mesuren pel nombre d'ocupats assalariats, atès que són molt nombrosos els establiments comercials i de serveis sense treballadors afiliats a l'INSS. A la construcció cal comptar amb una proporció elevada de treballadors donats d'alta com a autònoms i que treballen a base de subcontractacions. Els ocupats al primari són, lògicament, una part marginal del total."

A l'analitzar les variacions experimentades per l'ocupació, respecte a l'any anterior, els increments més forts han estat els registrats pels sectors de :

"la química (3,8%), fabricació de material electrònic (6,5%), construcció (7,8%), el comerç, restauració i reparacions (entre un 17% i un 8%), serveis a les empreses (22,3%), activitats immobiliàries i auxiliars financers (16,4%) i la major part dels serveis públics i serveis personals."

Un altre aspecte, que posen de relleu les altes al Règim General de la Seguretat Social, referides a Barcelona i a l'any 1986, és la dimensió relativament petita que sol tenir l'empresa de serveis (la qual cosa encara es fa més palesa a l'excloure l'Administració Pública i les entitats financeres) . Per exemple, a l'observar el nombre d'assalariats al segment format per empreses que ocupen un màxim de 5 treballadors, la incidència del sector serveis és del 75% i sempre superior al 60% en segments formats per empreses que ocupen un màxim de 25 treballadors (10).

Una altra aproximació és la que permet fer el nombre de Llicències Fiscals, corresponents a empreses amb seu social a Barcelona, que realitzen activitats industrials i comercials (queden excloses les activitats agrícoles i professionals) . També a l'any 1986 (11), el nombre de llicències fiscals, corresponent a serveis suposava el 83% del total, si s'inclou el comerç dins el sector serveis. A l'excloure el comerç, les llicències fiscals dels serveis només suposaven el 48% del total. Però cal tenir en compte que activitats importants, com l'Administració Pública, no necessiten llicència fiscal i que tampoc s'han tingut en compte els professionals, que són els que realitzen gran part dels serveis a empreses i d'altres relacionats amb el temps lliure. Amb tot i aquestes limitacions, té interès veure que, entre 1983 i 1986, el nombre de llicències fiscals corresponents a serveis augmenta més que les corresponents al comerç i a la indústria (9985 (serveis) front a 7283 (comerç) i 4578 (indústria)) però, en termes relatius, l'increment registrat pel sector industrial (20%) fou superior a l'increment experimentat pels altres sectors (15% sempre), la qual cosa pot indicar que, en termes relatius, surten més activitats noves al sector industrial que al de serveis (exclosos professionals i Administració Pública). Activitats noves que, això sí, poden haver estat iniciades en empreses ja existents, les quals, a més a més, s'han preocupat per legalitzar-les mínimament sol·licitant la corresponent Llicència Fiscal, però que no necessàriament han generat ocupació, ni han suposat apertura d'un nou local.

L'Ajuntament de Barcelona realitzà un estudi basat en les Altes de Radicació registrades entre 1980 i 1984 (12). De l'observació, es van excloure les sucursals d'entitats financeres, bars, restaurants i establiments molt petites de comerç a la menuda, amb la qual cosa es van excloure gairebé la meitat de les Altes de Radicació.

Dels establiments observats, l'any 1984, gairebé un 66% corresponien a activitats no industrials, essent el sector serveis qui registrà increments relatius més alts (increment del 67,7% durant el període 1980-1984, front a un increment mig del 40%)

Un aspecte interessant de l'estudi és la distribució de les noves activitats per districtes municipals, que pot veure's reflectida al quadre, la qual va permetre arribar a les següents conclusions:

TIPOLOGIA DELS DISTRICTES DE BARCELONA D'ACORD AMB ELS ESTABLIMENTS CREATS ENTRE 1980-1984 (12)

DISTRICTES	NOUS ESTABLIMENTS % SOBRE EL TOTAL	%INCREMENT 1980-84	VALORACIO CREIXEMENT	ESPECIALITZACIO SEGONS ELS NOUS EST.
1 Ciutat Vella	6,7	19,2	Baix	Terciària
2 Eixample	27,8	45,6	Moderat	Terciària
3 Sants-Montjuïc	10,4	41,8	Moderat	Equilibrada
4 Les Corts	6,7	62,0	Alt	Terciària
5 Sarrià-S.Gervasi	11,4	45,4	Moderat	Terciària
6 Gràcia	7,2	28,5	Dèbil	Terciària
7 Horta Guinardó	5,9	32,6	Dèbil	Equilibrada
8 Barris Nord	5,2	43,8	Moderat	Equilibrada
9 Sant Andreu	6,8	41,1	Moderat	Industrial
10 Sant Martí	11,8	53,2	Moderat	Industrial

"L'Eixample és el districte que va absorbir més altes de radicació entre 1980 i 1984, de manera que concentrà el 28% del total de nous establiments".

"Les Corts és un districte que té un pes moderat al conjunt de nous establiments (6,7%), però que registrarà l'increment relatiu més fort entre 1980 i 1984 (62%)"

"Els eixos vertebradors dels nous establiments semblen ser les avingudes Diagonal i Meridiana"

"El districte amb major dinamisme -les Corts- presenta una clara especialització terciària, igual com Ciutat Vella amb un ritme de creixement baix i que Gràcia, l'Eixample i Sarrià-S. Gervasi amb ritmes de creixement més pròxims al del conjunt de la ciutat."

"Els dos únics districtes municipals amb clara especialització industrial -S. Martí i S. Andreu- tenen una taxa de creixement moderada, especialment a S. Andreu. Per altra banda, la remodelació urbanística prevista al districte de S. Martí (façana marítima, vila olímpica, etc., probablement farant disminuir el pes de les implantacions industrials".

"Els districtes més equilibrats, en quan a la tipologia dels nous establiments, tenen una taxa de creixement menor que la detectada pel conjunt de la ciutat (Sants-Montjuïc, Nord i Horta-Ginardó)".

V. - LA PROMOCIO INSTITUCIONAL DE NOVES ACTIVITATS

A. Aspectes generals

Destacarem alguns trets bàsics de les actuacions dutes a terme per promocionar noves activitats, tant en països del nostre entorn cultural com aquí (13):

ELS OBJECTIUS són, des dels anys 70 i en línies generals, sempre els mateixos:

- Crear llocs de treball i aprofitar recursos locals ociosos.
- Modernitzar estructures empresarials, tant industrials com comercials.
- Innovar (prototips) i desenvolupar (fabricació i comercialització) noves tecnologies, nous materials, nous dissenys.
- Potenciar la comercialització externa de productes.

LES INSTITUCIONS que intervenen són molt variades. Predominen sempre les Administracions Públiques, tant a nivell supranacional (CEE) com nacional, regional o local.

L'entrada de l'Administració Local a incentivar activitats econòmiques és un fenomen que s'inicia arran de la crisi dels anys 70, quan augmenta considerablement l'atur i queden ociosos recursos locals degut al tancament de les empreses que els utilitzaven.

De vegades, les Administracions Públiques intervenen com a tals. És així quan dicten normativa encaminada a recolzar activitats econòmiques i quan contempen la promoció com una funció específica d'alguna unitat administrativa.

D'altres vegades, les Administracions Públiques creen òrgans específics amb graus d'autonomia variable en quan a finançament i decisió. Aquest òrgans són molt variats: bancs, societats de capital-risc, societats de garantia recíproca, instituts de desenvolupament tecnològic, agències de desenvolupament nacional, regional o local, empreses, consorcis, etc....

Sovint, quan les Administracions Públiques creen òrgans específics, ho fan amb la col·laboració financera d'altres Administracions Públiques o del Sector Privat. Aquí, es detecta una diferència entre el que s'observa a Barcelona/Espanya i als altres països d'Europa Occidental, ja que, a l'estranger, les Administracions Públiques aconseguen més la col·laboració financera del Sector Privat.

El Sector Privat que actua al voltant de la promoció de noves activitats està format bàsicament per:

- Cambres de Comerç
- Associacions Empresarials
- Associacions Professionals
- Associacions sense ànim de lucre
- Universitats
- Escoles de Negoci
- Entitats financeres
- Grans empreses

Algunes de les institucions incloses al Sector Privat poden tenir caràcter públic -com les Universitats- però s'inclouen aquí per diferenciar-les de les Administracions Públiques.

L'OFERTA de les institucions, encaminada a promocionar noves activitats, podem sintetitzar-la en els següents productes:

- Normativa legal (reglamentació d'activitats empresarials, d'impostos, etc....).

- **Pràctiques administratives** (compres institucionals, protecció "tecnològica" del mercat interior, etc...)

- **Finançament.** Amb aquest concepte, entenem les següents activitats:

- . Subvencions
- . Subvencions a préstecs d'entitats financeres
- . Avals
- . Bonificacions (Seguretat Social, Impostos,...)
- . Participacions temporals al capital d'empreses
- . Gestions per trobar socis capitalistes
- . Gestions per trobar línies creditícies relativament favorables

- **Espai,** l'oferta del qual normalment va acompanyada de l'oferta complementària d'altres productes (subvencions, bonificacions, serveis d'informació i assessorament, etc...) Aquest espai pot ser:

- . Polígons industrials
- . Indrets municipals (barris o tot el municipi)
- . Mòduls de "vivers" d'empresa

- **Informació.** Com a "informació" s'ha d'entendre tant la tasca "mediata" de desenrotllar xarxes informatives i bases de dades útils per a emprenedors, com la "immediata" d'obrir serveis al públic per informar.

- **Assessorament,** activitat que normalment és "fronterera" de la d'informar, quan aquesta última és entesa com a servei obert al públic.

- **Formació,** especialment sobre temes relacionats amb la posta en marxa de petites i mitjanes empreses. Aquesta tasca adquireix una importància creixent, perquè l'experiència demostra que l'emprenedor sol conèixer bé un aspecte de l'empresa a crear (normalment, la producció o el mercat), però desconeix la problemàtica que es planteja als diferents àmbits de l'empresa per petita que sigui aquesta, i a més, sol tindre dificultats per estudiar la viabilitat econòmica i financera de l'empresa imaginada, encara que sigui a nivells elementals.

En general, les institucions solen oferir diversos productes alhora, uns amb caràcter principal i uns altres amb caràcter complementari.

Cal assenyalar que l'oferta de serveis d'informació, formació i assessorament és un fenomen que es produeix arran de la crisi dels 70 en que es comença a recolzar la creació de petites empreses perquè la creixent internacionalització

de l'economia, la necessitat de millorar qualitats i reduir costos i la introducció de noves tecnologies van fer que la creació de llocs de treball es donés fonamentalment a nivell d'empresa petita d'àmbit local.

A l'adreçar la promoció institucional cap a la creació d'aquest tipus d'empresa, es va fer palesa la necessitat d'adreçar serveis d'informació, assessorament i formació als promotors d'aquestes empreses.

Aquesta constatació, unida a la inadequada oferta de locals que es registrarà a les ciutats, va fer sorgir una fórmula nova, que compagina l'arrendament de locals flexibles amb l'assessorament en gestió. Aquesta fórmula -"viver d'empresa", ben aplicada, es mostra eficaç per reduir la mortalitat de les petites empreses noves.

LA DEMANDA ve dels empradors. Segons l'etapa en que es troba el procés de creació de la nova empresa, es pot diferenciar entre:

- empradors potencials (la nova activitat és només una idea, com a màxim descrita en un projecte teòric)

- empradors reals (la nova activitat es troba en fase de posta en marxa o d'expansió).

Alguns productes s'adrecen tant a empradors potencials com a empradors reals (per exemple, serveis públics d'informació) i d'altres, només són per a empradors reals (per exemple, un espai on implantar l'empresa).

La demanda també es pot diferenciar segons la situació laboral, edat i sexe dels empradors, ja que l'oferta de les institucions varia en funció d'aquestes variables, però, la situació laboral és la variable més explicativa.

B. Entorn reflectit al Saló ENTREPRENDRE 88 (Paris).

Des del 1986, a Paris, es celebra un Saló dedicat a l'oferta de serveis per al foment de noves activitats, anomenat ENTREPRENDRE.

Com a exemple d'experiència estrangera, assenyalarem alguns trets de l'entorn socio-econòmic francès, reflectit a l'edició del 1988 (celebrada pel novembre) de l'esmentat Saló:

1- El Sector Públic consegueix més fàcilment que aquí la col.laboració del sector privat (amb ànim de lucre) per a finançar noves empreses que no els hi suposin competència directa.

2- El Sector Públic comença a mostrar-se sensible en donar suport a assalariats actius per a que es converteixin en empresaris.

3- Forta sensibilització del Sector Públic per a promoure la compra d'empreses en actiu a càrrec de nous emprenedors, especialment quan el propietari té problemes d'herència.

4- El sector privat és molt més dinàmic que aquí en la triple vessant:

- Més negocis lucratius encaminats a oferir serveis a noves empreses.
- Més associacions sense ànim de lucre encaminades a ajudar a noves empreses en determinats aspectes de la gestió.
- Més associacions sense ànim de lucre encaminades a fomentar les relacions entre empresaris nous, així com entre aquests i empresaris amb experiència.

5- Les infraestructures informatives de tipus telemàtic estan molt més desenvolupades que aquí. Un paper destacadíssim correspon a la xarxa MINITEL, la qual permet obtenir informació sobre temes molt diversos o, la base d'informació telemàtica CENTRINFO amb més de 3000 adreces d'institucions que ofereixen serveis de recolzament per a emprenedors de noves activitats.

6- Hi ha més coordinació entre els centres orientats a recolzar emprenedors, com ho mostra la xarxa "Points Chance" (l'entrada a la qual, exigeix uns mínims de qualitat), la de "Boutiques de Gestió", etc,...

C. Situació actual a Barcelona.

Al quadre adjunt, es pot veure esquematitzada l'oferta institucional adreçada a recolzar noves activitats a Barcelona. Allí la demanda s'ha diferenciat entre:

- col·lectius discriminats (persones amb dificultats per tenir un treball remunerat)
- col·lectius no discriminats (persones sense dificultats per tenir un treball remunerat)

Tot seguit, descriurem en grans trets, les activitats reflectides al quadre.

NORMATIVA LEGAL

Pel que respecta a l'entorn legal de les noves empreses, val la pena destacar les següents trets.

1. Creixent coordinació de la normativa encaminada a regular incentius generals (per a inversions, per crear llocs de treball, etc....) o incentius sectorials (electrònica e informàtica, investigació, etc....). Van sortint lleis-marc que homologuen i adapten als standards admesos per la CEE. els incentius abans dictats lliurement per les Administracions Central o Autònòmiques.
2. La coordinació assenyalada al punt anterior no sempre vol dir homogenització. L'exemple més clar ens el dona la Llei d'Incentius Regionals, aprovada l'any 1985 (Llei 50/85), desenrotllada reglamentàriament dos anys més tard (RD 1535/87), l'aplicació de la qual, a Catalunya, està pendent de sortir. En aquesta Llei, es delimiten quatre grups de zones i les subvencions -sigui quin sigui llur origen- poden cubrir com a màxim un percentatge de les inversions que varia segons la protecció que es pretén donar a les zones.
3. Sequeix massa complexa la normativa administrativa encaminada a obtenir permisos, llicències, inscripcions en registres administratius, etc... i de vegades és font de conflictes -conflicte de competències- entre Administracions.
4. Sequeix éssent molt insuficient la normativa fiscal que encoratja la canalització de recursos financers privats cap a noves empreses PIMES. Actitud que contrasta amb l'adoptada per altres països del nostre entorn cultural, com, per exemple, França ("Compte d'Espargne en Actions") i Gran Bretanya ("Business Start up Scheme" i "Business Expansion Scheme").

FINANÇAMENT

* Subvencions/Bonificacions.

Tots aquests ajuts -encara que el finançament vingui de la CEE (FSE, BEI) (14) o de Madrid- solen tramitarse per medi d'Administracions que es troben a la ciutat, be siguin Delegacions de l'Administració Central (INEM, Ministeri de Treball i Seguretat Social, etc...), Unitats de l'Administració Autònoma (CIDEM, Serveis Territorials, etc...) o Arees de l'Ajuntament (Desenvolupament Econòmic i Social, Joventud, etc...)

Destaquen les ajudes orientades a empreses d'economia social (Cooperatives i Societats Anònimes Laborals) del Ministeri de Treball i del Departament de Treball, també els ajuts sectorials que anyalment dicten el Departament d'Indústria i Energia i el Departament de Comerç i Turisme, orientades bàsicament a modernitzar estructures industrials, comercials i turístiques, així com els ajuts derivats d'accions nacionals per encoratjar la innovació tecnològica i l'exportació.

*** Prèstecs bancaris**

Els ajuts consisteixen en tipus d'interès inferior al de mercat o termini d'amortització superior. Es poden anar a buscar a la Banca Oficial del Govern Central, Banc de Crèdit Industrial, però els demandants solen tenir problemes amb les garanties que se'ls hi demanen. A més, les ventatjes comparatives, respecte al mercat, cada vegada són menors per als emprenedors de petites empreses.

Un altra font és l'Institut Català de Finances de l'Administració Autònoma, el qual compta amb recursos reduïts i per tant ha de seleccionar els seus ajuts cap a projectes d'un notable interès socio-econòmic, circumstància que no sol donar-se evidentment en el cas de projectes de petites empreses, considerats individualment.

Per últim, cal assenyalar a les entitats financeres que han signat conveni amb una Administració. Una burocràcia lenta, el requisit pràctic de que l'emprenedor rebi un tracte de client preferent per part de les entitats financeres, la insuficient assignació pressupostària o els mínims pràctics exigits en quan a inversions i creació de llocs de treball fan inoperant aquest ajut quan els sol·licitants són emprenedors de petites empreses.

*** Avals**

Sovint, els problemes més greus dels emprenedors de petites empreses, venen motivats per les garanties bancàries, no, pels tipus d'interès dels préstecs. D'aquí el recolzament que suposen les Societats de Garantia Reciproca.

Aquí aquestes fórmules han fracassat i actualment són només tres societats les que poden oferir avals acceptats per les entitats financeres. Una, la Societat de Garantia Reciproca de Catalunya, hi participa la Generalitat i és multisectorial, treballa a partir de sol·licituds relativament altes. Una altra, privada, el Centre d'Avals de la Metalúrgia, actua només als sectors metal·lúrgic, informàtic, electrònic i transformats de plàstic. La tercera és l'Institut Català de Finances, l'actuació del qual, en relació als avals, és coherent a la ja comentada, referent als préstecs.

*** Participacions temporals al capital d'empreses.**

La fórmula capital-risc comença a estendre's entre nosaltres, però una legislació fiscal inadequada fa que sigui una forma d'inversió poc utilitzada pel capital privat.

Com a conseqüència, aquí s'observa una incidència del capital públic dins el capital-risc molt superior que als altres països del nostre entorn. Per exemple, estimacions efectuades assenyalen que el sector públic sols acaparava un 6% del capital-risc a la CEE (any 1984) mentre que per Espanya, s'estimava aquest percentatge en un 64% (15).

A Barcelona, la majoria de les societats que actuen a la ciutat són de capital públic (Iniciatives S.A., Proelsa, Sdad. Gestora de Fomento Empresarial) o compten amb una participació de capital públic que gira al voltant del 20-25% (Sdad- Catalana de Capital Risc S.A., Barcelona Impuls S.A., Barcelona Tecnologia S.A)

Es la única fórmula d'ajut que ha aconseguit captar col.laboració financera d'empreses (grans empreses, empreses vinculades amb noves tecnologies o entitats financeres). Es a dir, és la única fórmula d'ajut que s'ha aconseguit canalitzar mitjançant societats d'economia mixta. Aquesta col.laboració del sector privat, teòricament positiva, en la pràctica no ho és tant, ja que, de vegades, es produeixen conflictes entre els objectius de la societat i els interessos reals de les empreses participants.

*** Gestions per trobar socis capitalistes.**

La Cambra de Comerç de Barcelona compta amb una "Borsa de Nous Projectes, Inversionistes i Tècnics", encaminada a facilitar finançament complementari, via socis, a emprenedors de noves activitats. Altres associacions, com l'Associació Independent de Joves Empresaris de Catalunya també intenten afavorir contactes d'aquest tipus, però de forma menys estructurada. Altres institucions -ESADE, Caixes d'Estalvi, etc,... també, però limitats a clients que prèviament han utilitzat altres serveis.

*** Gestions per trobar línies creditícies relativament favorables.**

Diferents entitats, com les indicades a l'apartat anterior, o l'empresa Barcelona Activa S.A. -responsable d'un viver d'empresa- han realitzat gestions o/i signat convenis amb entitats financeres per a facilitar línies creditícies relativament bones a potencials emprenedors.

En la pràctica, l'eficàcia d'aquests convenis és reduïda, perquè els empradors de petites empreses segueixen trobant l'obstacle dels avals, ja que són les garanties el element que més compte per les entitats financeres a l'hora d'acordar un préstec.

Alguna entitat financera -per exemple, el Banc de Bilbao- ha obert una línia per a empradors que li presentin un estudi de viabilitat de l'empresa per medi d'una institució que hagi signat prèviament un conveni amb ell. En aquest cas, l'obstacle és la poca capacitat dels empradors per assumir l'estudi de viabilitat...

* Altres ajuts.

Hi ha fórmules, com el salari-risc i alguns plans d'ocupació juvenil, que comporten finançament per col·lectius en atur sense dret a subsidi i que projecten una empresa com a medi per autocupar-se.

La gestió d'aquestes fórmules corresponent a l'Ajuntament de Barcelona (Àrea de Joventut, per col·lectius amb edat màxima de 30 anys i Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social, pels altres). Sembla ser és una via de finançament que planteja problemes jurídics en la pràctica.

ESPAI

* Poligons industrials

Al terme municipal de Barcelona, el sòl industrial disponible és pràcticament nul. A l'entorn, hi ha poligons industrials amb parcel·les disponibles, però relativament poques. El problema principal del sòl disponible és la seva urbanització.

Hi ha dos institucions públiques que actuen per a reduir aquest problema: L'Institut Català del Sol (Generalitat) el qual compra els terrenys, els urbanitza i posteriorment els posa a la venda i el Consorci de la Zona Franca, el qual té com a objectiu facilitar la urbanització del sòl industrial, que segueix éssent de propietat privada, i promocionar-lo (especialment, a l'estranger).

Al juny de 1988, acabà el termini per presentar projectes que es poguessin acollir als beneficis del Reial Decret 914/85, de 8 de maig, que creà la Zona d'Urgent Reindustrialització del cinturó industrial de Barcelona. Actualment no hi ha incentius especials pel fet d'ocupar un determinat polígon, llevat dels que pot oferir l'Ajuntament del corresponent terme municipal o d'algun "estatus" especial (Zona Franca, etc...) i de la prioritat per

obtindre ajuts previstos pel Departament d'Indústria i Energia de la Generalitat, que el Decret 247/85, de 29 d'agost donà a una serie de zones no incloses a la ZUR, algunes de les quals es troben al voltant de Barcelona (sòl industrial d'Esplugues de Llobregat, Sant Just Desvern, Sant Adrià del Besòs, etc....)

Es preveu una nova normativa que, a l'aplicar la ja anomenada Llei d'Incentius Regionals a Catalunya, fixarà àmbits territorials on l'assentament d'empreses quedarà incentivat amb subvencions, bonificacions de taxes, etc....., encara que probablement poc, degut a ser Catalunya una de les zones espanyoles amb major dinamisme econòmic.

Al Vallès Occidental es creà -juliol 1987- el primer i únic polígon tecnològic de Catalunya, per acord de la Generalitat i al Consorci Zona Franca, el qual ocupa unes 50 Ha. de terreny (l'oferta inicial de 17 Ha. es triplicà degut a la forta demanda que es registrava). Serà el Parc Tecnològic més gran d'Espanya i un dels majors d'Europa. Dins el Parc Tecnològic s'hi preveu la instal·lació d'empreses multinacionals, un Centre d'Empreses de Noves Tecnologies (viver), un Institut Tecnològic i diversos Centres d'investigació i aplicació de noves tecnologies (làsser, biotecnologia, robòtica, intel·ligència artificial, etc). Fins al setembre de 1988, les empreses que preveien instal·lar-se al Parc Tecnològic del Vallès podien sol·licitar una subvenció al Departament d'Indústria i Energia de la Generalitat, sempre que es tractés de projectes tecnològicament avançats i que impliquessin un impacte positiu a la balança de pagaments.

* Barris

Dins l'Ajuntament de Barcelona, l'Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social és la unitat administrativa més dedicada a l'animació econòmica orientada sobretot a col·lectius amb problemes per tenir una feina remunerada. Una de les funcions que té encomenades és la coordinació de l'activitat dels Agents de Desenvolupament Local que treballen als 10 districtes Municipals amb el mateix objectiu.

L'Ajuntament de Barcelona no ha exercit la seva capacitat per incentivar fiscalment la creació de noves activitats en determinats indrets municipals.

* Vivers d'empresa.

Una de les iniciatives més exteses arreu del món, encaminades a dinamitzar la creació de noves empreses petites, són els "vivers d'empresa", on es combina l'oferta de locals en arrendament amb l'assessorament i la prestació

d'uns serveis comuns que redueix la incidència de les despeses generals en els costos de les noves empreses. Es a dir, dins un viver, es crea un "micro-clima" protegit, que s'ha mostrat eficaç per reduir la mortalitat de les noves empreses durant els primers anys (normalment, l'estada a un "viver" sols pot durar uns tres anys).

A la ciutat de Barcelona, funciona actualment un viver municipal, localitzat prop la Plaça de les Glòries Catalanes, en part de les instal·lacions que va deixar l'empresa Hispano Olivetti quan es va traslladar. Per la pósta en marxa i posterior gestió del viver, es crea una empresa privada municipal -empresa subjecta al dret mercantil i amb capital municipal- anomenada Barcelona Activa S.A.

El viver de Barcelona Activa té 10.000 m², dels quals uns 2.000 m² es dediquen a serveis comuns i els altres 8.000 es distribueixen en "mòduls" per llogar a noves empreses. Dins el viver, es realitzen tasques d'assessorament i formació, fins i tot adreçades a persones que no preveuen posar cap empresa al viver.

A mitjan l'any 1989, es posarà en marxa un altre viver, localitzat dins el Parc Tecnològic del Vallès, anomenat "Centre de Noves Tecnologies". El viver, dedicat a albergar petites empreses noves que preveuen realitzar activitats relacionades amb noves tecnologies, ocupa una extensió de 5.000 m² i assumeix també la formació i l'assessorament dels nous empresaris, així com la gestió de serveis comuns per a reduir les despeses generals de les noves empreses.

Com ja s'ha indicat, un objectiu dels dos viviers és reduir la mortalitat de les empreses que "alberguen". Per tant, una mesura preventiva lògica és la d'exigir un estudi de viabilitat econòmico-financera de la nova empresa que aspira a instal·lar-se al viver. Aquest estudi es converteix en un obstacle psicològic per a l'entrada d'empreses als viviers. Els potencials emprenedors no saben fer-lo i això fa que l'estudi de viabilitat sigui "sentit", per ells, com un tràmit administratiu necessari per entrar al viver, en lloc de veure'l com a mesura encaminada a reduir el risc de mort infantil de la nova empresa.

INFORMACIO

Com ja s'ha indicat, a l'examinar l'oferta d'informació cal diferenciar dos dimensions: la mediata, constituïda per "bases de dades" útils per a potencials emprenedors (per a empresaris, en general) i la immediata, formada per serveis oberts al públic on oferir "l'estoc" d'informació disponible.

En relació a la dimensió "mediata", cal diferenciar quatre àmbits d'actuació diferents. Un, condueix a posar en marxa infraestructures (suport per on ha de transmetre la informació). L'altre àmbit, implica "treballar" dades que arriben a les Administracions per motius diversos amb objecte de convertir-les en dades útils per a empreses. El tercer àmbit porta a realitzar investigacions -treballs de camp o de dades parcials- per conèixer aspectes que es mantenen foscos. Per últim, el 4rt àmbit obliga només a fer un seguiment de dades que, en línies generals, són públiques, a fi de tenir sempre un estoc complet i actual per a oferir al públic.

Actualment, la conversió d'informació administrativa en informació empresarial és mínima, només s'han fet treballs parcials aïllats - com l'observat al descriure l'activitat de les noves empreses- i, per tant, aquest és un dels grans buits a omplir. El mateix es pot dir, respecte a les investigacions.

El seguiment de dades publicades, sobre tot en butlletins oficials, és el que més s'ha treballat. Però no hi ha cap coordinació que eviti la repetició d'esforços que aquest seguiment suposa actualment per moltes institucions públiques i privades que tenen serveis d'informació oberts al públic.

Pel que respecte a serveis oberts al públic, per a oferir informació que interessa al potencial emprenedor, cal assenyalar que n'hi han varis a la ciutat de Barcelona.

Dins el Sector Públic, destaquen el SACE de L'INEM, orientat sobretot a persones que volen capitalitzar el subsidi d'atur per autoocupar-se. A nivell d'Administració Autònoma, el paper més destacat correspon al CIDEM (Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial) que realitza la seva tasca orientada bàsicament al sector industrial i de serveis industrials. Dins l'Ajuntament, tres àrees (Desenvolupament Econòmic i Social, Joventud, Economia i Empreses) tenen serveis d'informació. Les dues primeres, adreçades sobretot a col·lectius amb problemes de feina i projectada fins als barris per medi dels Agents de Desenvolupament Local, la coordinació dels quals correspon a l'Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social. Dins l'Àrea d'Economia i Empresa, s'ha obert un servei -Suport Empresarial- més enfocat a altres col·lectius. També destaca la labor informativa del Consorci de la Zona Franca, adreçada sobretot al potencial inversor estranger.

Dins el Sector Privat, la Cambra de Comerç de Barcelona és la que compta amb un servei específic, per a potencials emprenedors, des de fa més temps (s'obrí a l'estiu de 1985).

Les associacions empresarials comencen a interessar-se també per aquesta línia d'actuació, especialment des de que es posà en marxa un saló monogràfic anual, dedicat a presentar serveis de recolzament per a la creació i desenvolupament d'empreses (CREDEM) a Barcelona, pel juny de 1988. D'altres institucions, com escoles de negoci i entitats financeres tenen serveis d'informació, però adreçats bàsicament a persones que utilitzen altres serveis.

En un altre aspecte, el de la informació i assessorament tecnològic, destaca l'actuació de l'Institut Català de Tecnologia, promogut per l'Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya.

ASSESSORAMENT

Com ja hem assenyalat, l'assessorament és una activitat fronterera de la informació, quan aquesta última és entesa com a servei obert al públic. Per tant, la descripció de serveis existents seria similar a la que s'acaba de fer respecte a la informació.

Val la pena destacar que, a Barcelona, és pràcticament inexistent l'assessorament que consisteix en seguir la gestió de la nova empresa durant els primers anys, i ajudar-la a resoldre problemes concrets que se li plantejen a l'àmbit comercial, financer, jurídic, etc... Només, als viviers, està previst aquest seguiment, si el empresari ho vol.

Aquesta absència contrasta amb l'experiència d'altres països europeus (Gran Bretanya, França, etc...) on aquest seguiment es realitza per molts serveis de recolzament de noves activitats.

FORMACIO

Els potencials emprenedors, fins i tot els que compten amb un bagatge cultural fort, solen ser persones que coneixen bé la producció o el mercat de l'activitat (producte material o servei) que preveuen realitzar. Però desconeixen la problemàtica global que planteja la gestió d'una empresa per petita que sigui i aquest desconeixement s'ha revelat com una de les causes més freqüents de fracàs.

Per tant, l'experiència ha mogut a endegar activitats de formació encaminades a "concienciar" la problemàtica global d'una empresa al potencial emprenedor. Algunes escoles de negoci, com ESADE, tenen un programa específic adreçat a nous emprenedors. D'altres institucions assumeixen la formació com un complement de les tasques d'informació i

OFERTA DE LES INSTITUCIONS PER PROMOCIONAR NOVES ACTIVITATS
(BARCELONA, 1988)
(Relació orientativa de les Institucions)

	FINAN- CIACIO	ESPAI	INFORMACIO ASSESSORAM.	FORMACIO
ADMINISTRACIO CENTRAL =====				
MINISTERIS (Treball, Ind, etc)	X			
INEM	X	X X
BANC CREDIT INDUSTRIAL.....	X			
E. HIPOTECARI ESPANA	X			
CDTI	X	X	
IMPI	X	X	
Sdad. Gestora Fomento Emp...	X	X	
ADMINISTRACIO AUTONOMICA =====				
DEPARTMS. (Treball, Ind, etc).	X			
CIDEM	X	X	
Inst. Català Finances	X			
Inst. Català del Sol	X	X	
Inst. Noves Professions	X	X X
Stat. Catalana Capital-Risc..X	X	X	
Stat. Garanti Reciproca Cat..X	X			
Agència Biotecnologia Catal.....	X	X X
ADMINISTRACIO LOCAL =====				
Area d'Economia i Empresa	X			
Area Desen. Econ. Social....	X	X X
Area Joventud	X	X X
Barcelona Activa	X	X X
Consorci Zona Franca	X	X	
Iniciatives Empresarials ...	X	X	
Barcelona Impuls	X	X	
Barcelona Tecnologia	X	X	
Centre Noves Tecnologies	X	X X
ALTRES INSTITUCIONS =====				
Cambra Comerç Barcelona	X	X X
Foment del Treball	X	X X
Ass. Indep. Joves Empraris. Cat.X	X	X	
ESADE	X	X X
Institut Català Tecnologia	X	X X
Col.legi Gestors Admvs. (en preparació)	X			
Barcelona Centre Disseny	X			
Centre Desenvolupament Econ. Social	X			
CP'AC	X			
.....etc.....etc.....etc.....				

OFERTA DE LES INSTITUCIONS PER PROMOCIONAR NOVES ACTIVITATS (BARCELONA, 1988)

OFERTA (PRODUCTES) DEMANDA (EMPRENEDORS)	PRINCIPAL						COMPLEMENTARIA					
	NORMATIVA LEGAL PRACTIQUES ADMES.	FINANÇÀ- MENT	ESPAI	INFORMACIO	ASSESSO- RAMENT	FORMACIO	NORMATIVA LEGAL PRACTIQUES ADMES.	FINANÇÀ- MENT	ESPAI	INFORMACIO	ASSESSO- RAMENT	FORMACIO
PERSONES SENSE DIFICULTATS PER TENIR UN TREBALL REMUNERAT	ADMNS. PUBLICS	ENTITATS FINANCERES ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS CAMBRA DE COMERÇ	ADMNS. PUBLICS CAMBRA DE COMERÇ	ESCOLES DE NEGOCS UNIVERSIT.	—	CAMBRA DE COMERÇ (1) A. EMPRE- SARIALS (1) E. NEGOCS (1) GRANS EM- PRESES (2)	—	ADMNS. PUBLICS E. NEGOCS GRANS EM- PRESES (2)	ADMNS. PUBLICS E. NEGOCS GRANS EM- PRESES (2)	ADMNS. PUBLICS CAMBRA DE COMERÇ A. EMPRE- SARIALS
PERSONES AMB DIFICULTATS PER TENIR UN TREBALL REMUNERAT	ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS ASSOCIAC. NO LUCRATIVES CAMBRA DE COMERÇ	ADMNS. PUBLICS ASSOCIAC. NO LUCRATIVES CAMBRA DE COMERÇ	ADMNS. PUBLICS ASSOCIAC. NO LUCRATIVES	—	—	—	ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS	ADMNS. PUBLICS CAMBRA DE COMERÇ

(1) Gestions per trobar socis capitalistes o línies de crèdit relativament favorables.

(2) Activitat unida a innovar, fent funcions de capital-risc

assessorament (vivers d'empresa, Cambra de Comerç de Barcelona, Foment del Treball, etc,...). El sector públic -bàsicament INEM i Ajuntament de Barcelona- assumeix directament o indirectament, per medi de centres col.laboradors, les tasques de formació per a potencials emprenedors i aquesta formació és sovint fronterera de la encaminada a facilitar la inserció professional de joves en atur.

A les Universitats -Facultats d'Econòmiques i Dret i a alguna Escola Tècnica Superior, com la d'Enginyers Industrials- va acaparant un interès creixent, però a ritme lent, l'estudi de la problemàtica relacionada amb l'organització i posta en marxa d'una empresa. L'Institut Català de Tecnologia, ja anomenat al parlar d'informació, també assumeix la formació continuada, no sols en temes tecnològics, sinó en qüestions relatives a la gestió d'empreses. També es constata un interès creixent en àmbits relacionats amb la formació professional i en indrets on es pretén integrar col·lectius marginats a la vida activa o simplement joves en atur (Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autocupació de Catalunya CP'AC, etc,...)

Tot això mostra la major sensibilitat social que es respira a favor de l'empresa en general i de la creació de la pròpia empresa com a sortida professional. Però també posa en retlleu mancances del nostre sistema educatiu, ja que aquest hauria de permetre entendre que és una empresa i quina funció social desenrotlla, gràcies a una adequada introducció de l'economia -noció **BASIQUES** de macroeconomia, microeconomia i economia de l'empresa- als diferents nivells, inclòs el general bàsic.

VI. LA PROMOCIÓ INSTITUCIONAL DE NOVES ACTIVITATS A BARCELONA: CRITERIS BÀSICS PER AL FUTUR

A. Introducció

Per dissenyar els trets de l'actuació que haurien de seguir les institucions, per promocionar noves activitats amb perspectives de futur, pot ser útil diferenciar tres grans línies d'actuació:

1. Millora de l'entorn empresarial
2. Recolzament indirecte d'iniciatives privades
3. Recolzament directe.

B. Millora de l'entorn empresarial

Aquesta hauria d'ésser la principal línia d'actuació, tant pel Sector Públic com pel Sector Privat. Existeix una

opinió molt generalitzada (16) respecte a que un entorn favorable és el principal recolzament que es pot oferir als emprenedors de noves activitats. Al nostre entendre són actuacions bàsiques, per a millorar l'entorn empresarial, les següents:

1. Encara que sigui un tòpic, cal insistir en que el PROJECTE OLIMIPIC ha de ser una part vital del pla estratègic. N'ha de ser una part vital i ha de merèixer tota l'atenció per dues raons:

- Per la millora i promoció de l'entorn que suposa.
- Perquè és un catalitzador excepcional per a coordinar iniciatives públiques i privades, així com iniciatives de diferents Administracions Públiques.

2. Les interrelacions entre economia i URBANISME són tantes que resulta difícil imaginar un pla estratègic que no comporti un pla urbanístic. Com a conseqüència, caldria revisar els estudis de tipus estratègic fet per l'Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques de l'Ajuntament de Barcelona, com, per exemple, el de les Àrees de Nova Centralitat, per:

a- Reformular objectius.

b- Concretar la corresponent actuació municipal. Al revisar aquests plans urbanístics municipals, s'haurien de tenir en compte els suggeriments formulats al marc del Pla Estratègic Barcelona 2000, el laborat amb la col.laboració d'institucions ciutadanes. Seria una manera de garantir més un marc real per a l'actuació municipal, ja que les regles del joc no poden ser fixades per l'Ajuntament, unilateralment i de forma voluntarista, sense córrer un gran perill de fracàs.

3. Cal millorar les xarxes informatives per a que els potencials emprenedors puguin obtenir més fàcilment la INFORMACIÓ que necessiten. Suggerim quatre línies d'actuació:

a- Desenvolupar la col.laboració entre sector públic i sector privat, com en el cas de Barcelona Cable S.A., per invertir en infraestructures que milloren les telecomunicacions, ja que aquestes augmenten el potencial informatiu de l'entorn.

b- Treballar la informació que arriba a les Administracions Públiques per motius diversos (administratiu, recaptatori, etc,...) de manera que es converteixi en informació de l'entorn, tot respectant el

dret a l'intimitat individual. Aquesta informació (equipaments de barris, sectorització d'inversions, etc,...) té un incalculable valor per tot aquell que es planteja entrar en un determinat mercat.

c- Actualment les institucions públiques i privades que dediquen recursos a recollir una mateixa informació -treballs de camp i/o seguiment de butlletins oficials-, són varies, la qual cosa suposa un despilfarro. Caldria una trobada de les institucions més dinàmiques per estudiar la possibilitat de coordinar llur actuació, sense que aquesta coordinació suposés perdre el dret a informar al públic que cada institució té.

Es a dir, s'hauria d'acordar una especialització de les institucions pel que respecta a la recollida d'informació, actualització i constant millora d'aquesta informació (constituïció de la corresponent base de dades). Per tant, la responsabilitat de diferents bases de dades quedaria distribuïda entre institucions.

Hauria d'estudiar-se com unir les diferents bases de dades per a que tot el conjunt informatiu fos accessible des de qualsevol de les institucions participants a l'acord (i des d'altres, encara que amb condicions diferents).

S'hauria de començar per poques línies d'actuació -per exemple, tràmits, ajuts i bibliografia per estudis de mercat- i anar ampliant el camp d'actuació, a mesura que l'aplicació es mostrés positiva. S'han d'evitar grans plantejaments inicials que es faci difícil dur-los a la pràctica.

d- La quarta línia d'actuació hauria de traduir-se en una adequada xarxa de centres d'informació, entesos com a serveis oberts al públic, a la qual hi tindria que participar tant el sector públic com el sector privat.

4. Les tres Administracions haurien de col·laborar per aconseguir simplificar i fer coherent l'ENTREMAT ADMINISTRATIU orientat a legalitzar activitats empresarials. En aquest sentit, haurien de recolzar, amb fets, l'ofertament de la Cambra de Comerç de Barcelona per treballar conjuntament aquesta problemàtica.

5. Les tres Administracions haurien de demostrar, amb fets, que reconeixen la transcendència socio-econòmica del SISTEMA EDUCATIU, des del nivell bàsic fins al superior. Per això, a més d'una dotació suficient de recursos humans i materials, cal una programació, feta escoltant les empreses, que permeti, als alumnes, afrontar els requeriments de l'entorn cada cop més variable amb el que es troben a la sortida.

Pel que respecta a la possibilitat de que, persones recentment sortides dels sistema educatiu, posin en marxa empreses amb perspectives de futur, resulta gairebé imprescindible que s'introdueixin nocions MOLT BASIQUES d'economia -macroeconomia, microeconomia i economia de l'empresa- a la programació de tot tipus d'estudis, a tots els nivells, fins i tot el general bàsic. També caldria reforçar la possibilitat que els alumnes poguessin fer pràctiques en empreses, relacionades amb temes de gestió.

6. El SISTEMA FINANCER privat hauria de mostrar-se més predisposat a atendre demandes procedents d'un bon tàndem "emprenedor-projecte d'empresa" en lloc de limitar-se a les demandes d'emprenedors prou capaços de presentar avals.

L'actitut actual front al risc del sistema financier privat és compatible amb convertir una part dels recursos financers, que ara dedica a obres socials i/o publicitat, en préstecs per a nous emprenedors, amb la qual cosa es podria millorar una mica la viabilitat financera de noves empreses que, en altres aspectes, ofereixen perspectives de futur.

7. Cal augmentar els CONTACTES ENTRE POTENCIALS EMPRENEDORS I INVERSIONISTES amb miras a constituir una nova empresa. Són varies les institucions que ja realitzen actuacions en aquest sentit. Caldria homogenitzar criteris d'acceptació de promotors i inversionistes amb objecte d'intercanviar ofertes i demandes, com a manera d'augmentar la possibilitat d'obtenir finançament per a noves empreses.

8. L'Administració Central hauria d'utilitzar més la POLITICA FISCAL com a instrument per incentivar noves activitats, promogudes en el marc d'empreses petites, com han fet les autoritats d'altres països europeus (17). L'incentiu fiscal hauria d'anar en quatre direccions:

- a. Desgravacions de l'IRPF per a particulars que compressin participacions d'empreses noves.
- b. Desgravacions dels beneficis empresarials d'empreses noves quan es reinverteixin.
- c. Tractament fiscal més favorable de les plusvàlues que es reinvertissin a curt termini en noves empreses.

C. Recolzament indirecte

Entenem per recolzament indirecte tota acció incentivadora adreçada a l'entorn, no, per millorar-lo globalment, sinó per afavorir determinats col·lectius, activitats o zones: Assenyallem les següents línies d'actuació.

1. La incidència de l'Ajuntament a l'àmbit fiscal és reduïda, però qualitativament molt important. No cal oblidar que les llicències municipals són els permisos que, en termes generals, resulten més cars d'obtenir (apertura d'establiment, llicència d'activitats,...). Tampoc, l'incidència de taxes com la radicació o la contribució territorial urbana. Per altra banda, com ja hem vist, els emprenedors són persones molt sensibles al tema fiscal. Per tant, les esmentades taxes poden ser eines potencials eficaces, en mans dels estratègues municipals, per a incentivar/desincentivar la posta en marxa de determinades activitats en algunes zones o en tot el municipi.

2. És ben sabut, que una forma d'incentivar el desenvolupament de determinades activitats és encaminar la compra institucional a l'oferta procedent dels sectors i/o zones que es volen promocionar.

La realització del projecte olímpic presenta una oportunitat excepcional, que cal aprofitar, en aquest sentit, com ho han fet a Seul, sempre que l'oferta mereixi prou garantia de qualitat (evidentment...).

3. Les subvencions encaminades a empreses d'economia social (Cooperatives i societats anònimes laborals), procedents de l'Administració Central i de l'Administració Autònoma, caldria lligar-les cada cop més a afavorir una adequada assistència tècnica d'aquest tipus d'empresa (contractació de gerents o tècnics, assessorament sobre diversos aspectes de gestió, estudis de mercat, etc...), ja que és a nivell gerencial i tècnic on es troben més en desventatge respecte altres empreses noves.

D. Recolzament directe

Entenem per recolzament directe tota acció puntual, que comporta la posta en marxa d'una determinada estructura de recolzament (recursos humans i materials): Bancs, Agències de Desenvolupament, Centres d'Informació, etc....

1- Considerem interessant la fórmula "viver d'empresa", perquè permet actuar sobre dos problemes bàsics de moltes empreses noves: gestió deficient i recursos financers insuficients. A més, afavoreix les relacions entre emprenedors, la qual cosa ha demostrat ser un recolzament psicològic positiu.

Pensem que, a Barcelona, podrien funcionar diversos viviers d'empresa, dissenyats en el marc d'una actuació global on se'ls contemplés com instruments de promoció sectorial o territorial. Evidentment, caldria tenir en compte l'experiència dels dos viviers d'empresa ja creats, ja que aquests dos també haurien d'estar emmarcats dins el context global.

El nombre, localització, grandària, objectius, gestió, etc.,... s'hauria de decidir a l'hora de dissenyar la política global a seguir, en el qual projecte hi hauria d'intervindre tant el sector públic com el privat.

Aquí ens limitarem a assenyalar els factors més freqüents de dificultats o fracàs, que semblen deduir-se de l'experiència internacional (18):

- a. Localització en zona amb demanda insuficient de potencials emprenedors.
- b. Poca claretat d'objectius u objectius contradictoris. Els objectius fixats a priori, caldria corroborar-los mitjançant un estudi de mercat que avalués la corresponent demanda.
- c. Edifici inadequat en quan a superfície, configuració, comunicacions, etc.
- d. Monocultiu, - mateixa activitat adreçada a idèntic segment de mercat- ja que comporta competència entre els usuaris del viver.
- e. Protecció excessiva, ja que allunya als usuaris de la realitat i els predisposa al fracàs quan surten del viver.
- f. Gerència inadequada, ja que la personalitat del gerent influeix molt en la valoració que el potencial usuari fa del viver.
- g. Gama inadequada de serveis (per excés o per defecte)
- h. Quota de lloquer excessiva.
- i. Problemes d'arrendament.
- j. Competència entre viviers amb objectius similars i que es dirigeixen al mateix segment del mercat.

2- Els centres d'informació i assessorament, entesos com a serveis oberts al públic, poden ser tants com s'estimi oportú pels motius que siguin. Fins i tot, resulta justificat per motius estrictament publicitaris.

Respecte aquests serveis, vingui d'on vingui la iniciativa -pública, privada o mixta-, cal remarcar:

- a. Haurien de coordinar-se amb d'altres centres, pel que respecta a la recollida de dades bàsiques (com ja hem assenyalat).
- b. Haurien d'ajudar a fer estudis de viabilitat econòmica i financera, però no, haurien d'assumir la realització de tasques prèvies que corresponen ineludiblement al potencial emprenedor. Es a dir, la informació per fer l'estudi ha de ser aportada per l'emprenedor.
- c. Haurien d'assumir el seguiment de la gestió de les noves empreses durant els primers anys de vida i després, anar-se retirant per deixar pas, en tot cas, a assessors particulars.

3- Quantes accions es realitzin per millorar la formació dels emprenedors mereixen ésser encoratjades. Però cal tenir clar quin tipus de formació s'ofereixen:

- a. La formació que consisteix en explicar aspectes bàsics de l'empresa podria reduir-se sensiblement a mida que sistema educatiu evolucionés en els sentits ja exposats
- b. La formació que pretén adequar les aptituds dels emprenedors als requeriments de l'entorn, en quan a gestió empresarial i aplicacions de noves tecnologies, serà cada cop més necessària, donat que ens trobem en un entorn progressivament canviant i exigent en aquests aspectes.

4- No s'ha de caure en el error de considerar la creació de la pròpia empresa com a "pedra filosofal" per a reduir l'atur, especialment l'atur de joves i dones sense experiència laboral. Probablement ho serien més un sistema educatiu més capaç de desenvolupar les aptituds que demana el mercat del treball, una mentalitat social més predisposada a repartir sou i treball, així com la creació d'empreses per part de persones amb experiència laboral/professional, ja que aquestes deixen vacant el lloc de treball ocupat fins aleshores i com que compten amb més probabilitats d'èxit que els col·lectius inexperts (experiència, estalvis, etc...) són més probables creadors de llocs de treball.

Evidentment, quantes accions es realitzin per millorar la formació de persones en atur i sense experiència mereixen ser encoratjades, sempre i quan es proposin com a objectiu primordial adequar les aptituds dels alumnes a la demanda del mercat del treball. La posta en marxa IMMEDIATA de projectes d'auto-ocupació ha d'ésser, en tot cas, un objectiu secundari.

N O T E S

(1) Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Obres Públiques i Urbanisme, "Urbanisme a Barcelona. Plans cap al 92" Barcelona.

(2) Per a una anàlisi crític de la terciarització de l'economia, veure la tesi doctoral del Dr. Modest Guinjoan, "¿Hacia una economía de servicios? Aplicación al caso español", Barcelona.

(3) Carles Martí, "Perspectives industrials de l'Àrea de Barcelona" Ponència presentada a l'acte de cloenda del Programa d'investigació de la CEE, sobre el desenvolupament del mercat de treball local, celebrat al Col·legi d'Economistes de Catalunya, desembre 1986.

(4) La importància del factor ambiental, per a l'asentament de noves tecnologies en un territori, fou posat de relleu, per exemple, a la Conferència Internacional sobre "Innovació i creació de llocs de treball", organitzat per l'OCDE i la Corporació Metropolitana de Barcelona pel setembre de 1986, a Barcelona. En aquest sentit, per exemple, la Sra. Shirley Williams de l'Institut Internacional de Gestió (Ginebra) assegurarà que "un parc tecnològic que hagi de funcionar enmig un núvol de contaminació, ben segur tindrà un èxit relatiu".

(5) Carles Martí, Ob. Cid.

(6) Modest Guinjoan, Ob. Cid.

(7) Ajuntament de Barcelona, Ponència de Desenvolupament Econòmic i Social, Roser Grau i Ampar Gil, "Els nous empresaris a Barcelona", Barcelona, 1987.

(8) Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, "L'emprenedor i la nova empresa (Resultats d'una enquesta a 162 nous emprenedors)", Barcelona, 1988.

(9) Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Economia i Empresa, Departament d'Estudis, "Barcelona econòmica. Indicadors econòmics de la ciutat. Núm. 0". Juny 1988

(10) Dades basades en informació facilitada pel Departament D'Estadística de la Cambra de Comerç de Barcelona.

(11) Cambra de Comerç de Barcelona. "Butlletí estadístic conjuntural. 25 anys". Juny 1988

(12) Ajuntament de Barcelona, Ponència de Desenvolupament Econòmic i Social. José Luis Hernández Sánchez. "Nuevos establecimientos comerciales e industriales creados en Barcelona, 1980-84: características y localización" Quaderns ILE Núm. 1. Març 1987.

(13) La informació s'ha tret de fonts bibliogràfiques diverses:

- European Association for National Productivity Centre's. "A Guide to Small Firm Assistance in Europe". Gran Bretanya, 1986.

- Eurochambres. "Rapport sur l'activité des Chambres de Commerce et d'Industrie dans le domaine de la création d'entreprises". Brusel·les, 1988.

- Centre for Employment Initiatives Londres. "Rapport sur initiatives locales de création d'emplois termes dans les pays européens 1982-83". (informe inclòs en un programa d'investigació sobre accions per desenvolupar el mercat de treball, promogut per la Comissió de la CEE).

- Sdad. para la Promoción y Reconversión Industrial S.A. Servicio de Estudios. "Medidas públicas de apoyo a la innovación y al cambio industrial en Europa". Bilbao, 1986.

- Ponències sobre països concrets (Irlanda, Suècia, etc.) presentades al Grup de Treball "Supporting infrastructures and start-ups" del 18th. European Small Business Seminar. Gant-Brusel·les. Setembre 1988.

- APEC. "Les cadres et la cration d'entreprises: on et comment m'informer". Paris.

- Consorci de la Zona Franca. Departamento de Planificación y Estudios. "Manual de incentivos a la inversión industrial."

- Ministerio de Economía y Hacienda. "Los incentivos regionales en Europa y España". Serie Economía internacional, Núm. 2. Madrid, 1983.

(14) Ajuntament de Barcelona, Ponència per al Desenvolupament Econòmic i Social. "Aplicación de los fondos estructurales comunitarios en las grandes ciudades de tradición industrial. El caso de Barcelona". Novembre 1987.

(15) - Peat Marwick, "Encuesta sobre capital-riesgo". Madrid, 1986

- OCDE, "Le capital-risque": contexte, developpement et actions des pouvoirs publics". Paris, 1986

- Cambra de Comerç de Barcelona, "Enquesta a societats de capital-risc que actuen a la ciutat" Informació preparada per a una Jornada sobre capital risc, celebrada el 8 d'abril de 1987.

(16) Des d'àmbits molt diferents, s'escolta cada cop més que, per a promoure noves activitats, el millor és actuar sobre l'entorn en general, en lloc de fer-ho mitjançant accions puntuals adreçades a determinats col·lectius, zones o activitats, el resultat de les quals és de vegades desencoratjador, perquè obeeixen a accions voluntaristes mogudes per objectius deslligats de la realitat. Posarem dos exemples, trets d'àmbits diferents, de l'esmentat "estat d'opinió":

Un el donà el Seminari organitzat pel juny 88, a Barcelona, i promogut per la Comissió de la CEE, on s'exposaren experiències europees en matèria de desenvolupament local i ocupació. Allí es va veure que experiències molt positives endegades a Dandee (Escòcia), Ravenna (Itàlia), etc,... comporten una actuació orientada bàsicament a millorar l'entorn (a més d'una col·laboració entre sector públic i sector privat).

Un altre exemple ens el donen diverses ponències presentades al 18th. European Small Business Seminar, dedicat als "Starters", que es celebrà a Bèlgica pel setembre de 1988. N'assenyalarem algunes:

- Rik Donckels, "New Entrepreneurship: Lessons from the past: Perspectives for the future"

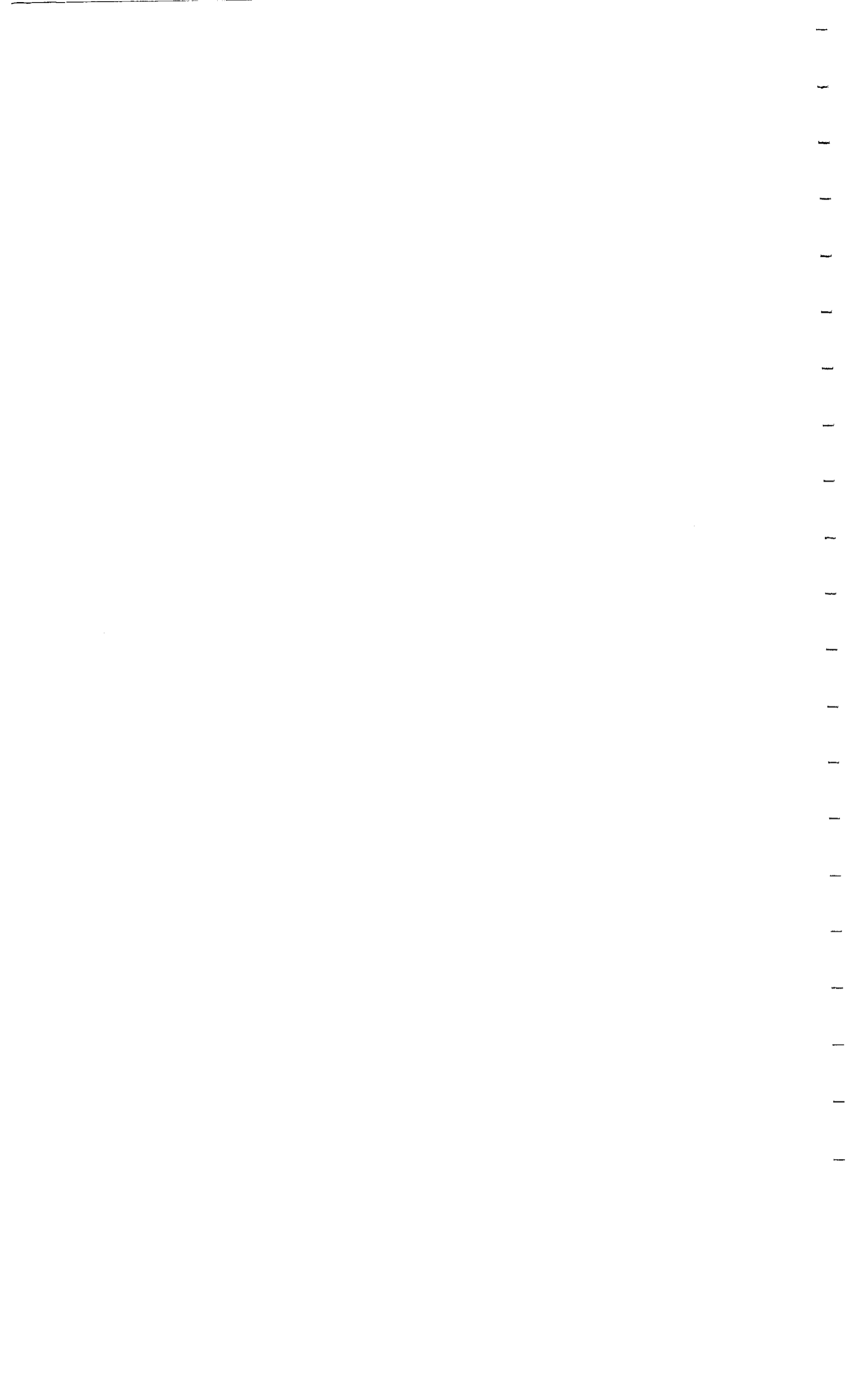
- Gerry Sweeney, "Entrepreneurs and regional development"

- Hans J. Pleitner, "How to help starters to survive in the 1990's"

(17) Una descripció de polítiques fiscals incentivadores, adreçades a noves empreses, pot veure's a l'obra de Pierre Battini, "Capital-risque: les règles du jeu". Les éditions d'organisation, Paris 1985.

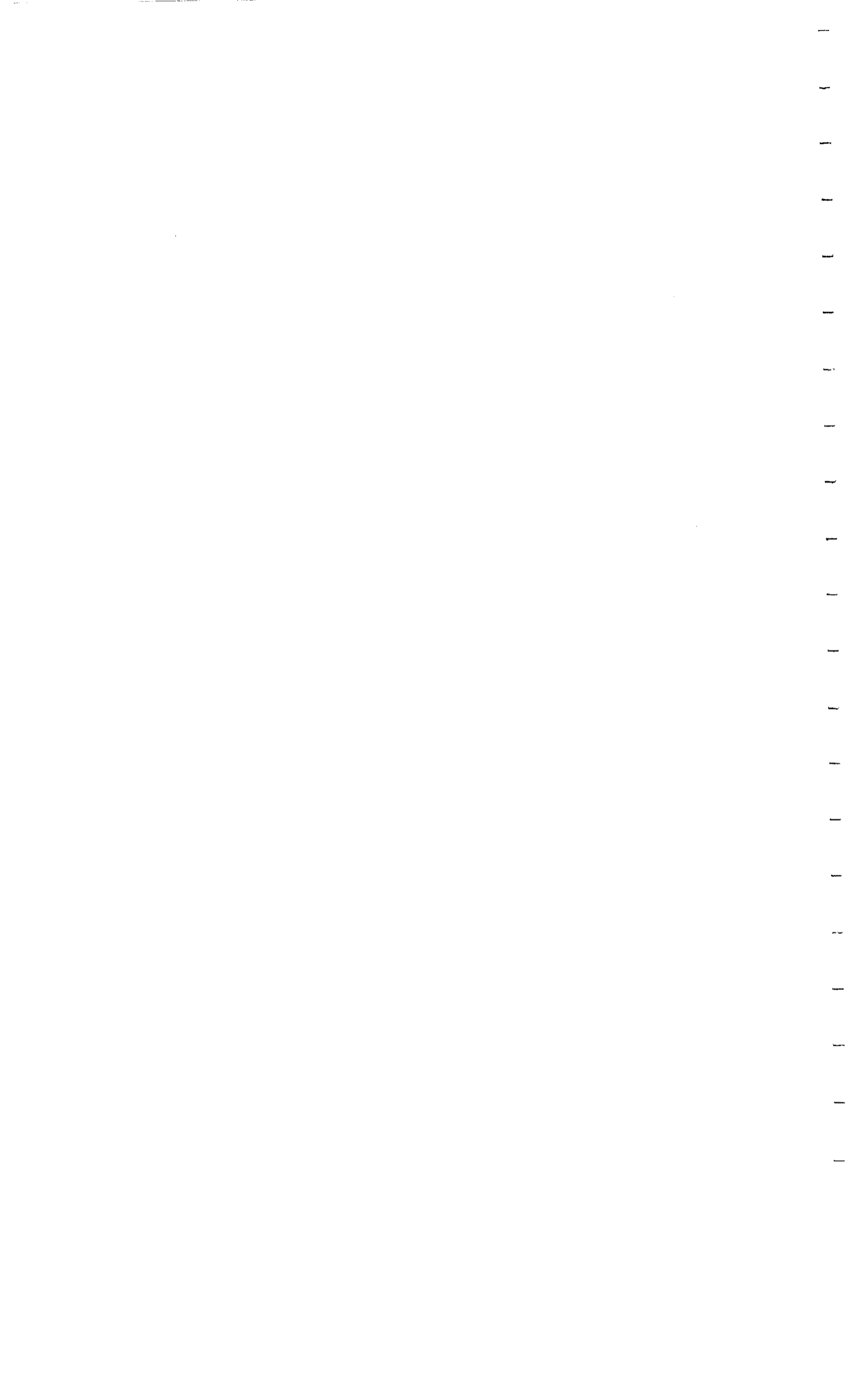
(18) Ajuntament de Barcelona, Ponència per al Desenvolupament Econòmic i Social, Teresa Udineri Abelló, "Viveros de empresa: la experiencia internacional". Quaderns ILE Núm. 6.

Encarna Beneria

FACTORS D'ATRACCIO DE BARCELONA

JOSEP ROIG

El paper de la ciutat a nivell de les àrees metropolitanes mundials-europees

Les ciutats s'especialitzen a nivell mundial adquirint un conjunt de funcions competitives-complementàries amb la resta de centres metropolitanos. Es tracta, per tant, d'analitzar aquells factors generals de la ciutat que permeten ser competitiu en una economia cada cop més interconnectada mundialment.

Una primera tipologia de les àrees metropolitanes ens pot ajudar a centrar el cas de Barcelona:

Centres de serveis diversificats (centres nodals)

- .Mundial
- .Nacional
- .Regional
- .Sub-regional

Centres de serveis especialitzats

- .Centres funcionals-nodals (ciutats bàsicament d'activitat productiva però que han lograt incorporar tot el conjunt de serveis relacionats)
- .Centres administratius-activitats no de lucre

Centres de producció

- .Manufacturers
- .Industrials-militars
- .Industrial-miners

Centres orientats al consum

- .Turisme-lleure
- .Residencial

Barcelona es situa dins d'aquesta tipologia i en plena competència amb la resta del sistema urba europeu i adhoc en molts casos amb un sistema mundial més ampli.

Aprofitant, doncs, les idees de la classificació anterior podem considerar Barcelona en una triple vessant

A.CIUTAT DE PRODUCCIÓ

B.CIUTAT DE SERVEIS

C.CIUTAT DE CONSUM

Quan ens referim als factors d'atracció de la metropolis barcelonina pensem, doncs, en la seva capacitat d'atracció d'activitats productives, de serveis i de consum i sera el conjunt d'aquestes activitats el que marcarà la competitivitat metropolitana de Barcelona.

La transformació economica de les grans ciutats es basa en el pas del sector manufacturer al sector serveis. Barcelona històricament va saber fer el pas cap a la ciutat industrial i integrar-se en un sistema metropolità de ciutats manufactureres.

El repte actual de Barcelona és integrar-se i ser competitiva en un sistema mundial de metropolis de serveis, sense oblidar que la part més dinàmica i econòmicament important del sector serveis és aquella que ofereix serveis que son inputs intermedis del sector manufacturer.

Per tant, l'especialització en serveis de Barcelona requereix la continuïtat d'un sector productiu cada cop més dirigit a activitats d'alt valor afegit i que provoquin el creixement del sector serveis.

Avancem doncs ja algunes hipotesis sobre la situació actual de Barcelona.

Barcelona és una ciutat manufacturera.

Barcelona és una ciutat de serveis diversificats, d'àmbit regional europeu.

Barcelona és una ciutat de consum, bàsicament residencial.

Els factors d'atracció en cada una d'aquestes activitats no son, necessàriament, els mateixos encara que alguns d'ells seran valids pel conjunt d'activitats.

SITUACIÓ ACTUAL PER TIPUS D'ACTIVITATS

BARCELONA COM A CIUTAT DE PRODUCCIÓ

No es tracta d'analitzar els factors d'atracció puntual per a cada tipus d'activitat manufacturera sinó de considerar aquells factors de caràcter metropolita que, en general, afecten a les decisions de localització de les empreses productives.

Resulta útil distingir entre:

1. Producció d'origen extern
2. Producció d'origen local

Barcelona s'ha internacionalitzat fortament en els darrers temps en una doble via:

- localització de noves empreses estrangeres
- compra d'empreses espanyoles per part d'empreses foranies.

Punts forts i punts dèbils de la localització d'empreses estrangeres

PUNTS FORTS

Barcelona és tradicionalment la primera regió industrial d'Espanya: avantatges pel subministrament d'inputs i per l'existència d'una xarxa de mercat local-regional-espanyol.

L'estructura econòmica és bàsicament de petites i mitjanes empreses competitives. Facilitat d'entrar en els mercats i poques barreres a la competència.

El sector manufacturer és força diversificat sense una monoespecialització en sectors productius en declivi. Existència d'economies internes a cada sector, i externa entre sectors.

Existència de clima i organitzacions empreserials amb capacitat d'incidència en les decisions socials i polítiques.

Valoració empresarial, política i social positiva de l'entrada d'empreses estrangeres, de l'integració europea i del mercat únic europeu.

Existència d'un mercat de treball més ampli i diversificat que a la resta de ciutats espanyoles.

Bona localització geogràfica a nivell europeu.

Existència d'"amenities" i estil de vida metropolitana

PUNTS DEBILS

Manca d'infraestructures físiques i socials.

Manca de capitalitat política i, per tant, d'utilització del poder del sector públic econòmic per a la negociació de localització d'empreses multinacionals i nacionals.

Indefinició i contradiccions en la organització política de recepció i acolliment a les noves empreses.

El cost del bilingüisme.

Foc desenvolupament relatiu del sector serveis a les empreses.

Foca flexibilitat dels mercats laborals units a manca de mobilitat residencial i dificultats en la mobilitat diària al treball.

Dificultats de conèixer la legislació espanyola i els ajuts existents per a la localització de noves empreses.

El cost en temps i l'incertesa en el complex procés de localització en el territori. Manca de sol industrial preparat i immediatament disponible.

COMPRA D'EMPRESSES MANUFACTURERES ESPANYOLES PER PART D'EMPRESSES ESTRANGERES.

En els darrers anys s'ha produït una forta entrada d'empreses estrangeres a través de la compra o participació en empreses locals. Aquest procés que s'ha vist afavorit per l'obertura política i econòmica d'Espanya, seguirà produint-se però, probablement, a un ritme molt més normal.

Alguns dels factors d'atracció que justifiquen aquesta tendència són:

- Mètode d'entrar en el mercat espanyol.
- Possibilitats de millora en la gestió.
- Integració en una estructura organitzativa més ampla.
- Valor en borsa reduït.
- Les limitacions existents en el comerç internacional.
- L'existència de relacions comercials i xarxes de distribució d'empreses estrangeres.
- Inversió perifèrica per a disminuir risc de mercat de canvis, d'evolució del preu de treball i capital.

Quina valoració en fem per a l'estructura econòmica de l'any 2000 ?.

Una bona part de l'estratègia de compra d'empreses es fàcilment variable en funció de l'evolució de macromagnituds econòmiques mundials. Caldrà assegurar que un cert nucli d'aquestes inversions consoliden grups prou posicionats internacionalment com per mantenir-se dins de l'àrea metropolitana en el futur, amb independència de situacions conjunturals.

PRODUCCIÓ AMB DECISIÓ D'ORIGEN LOCAL.

Distingim entre:

- ampliació d'activitats existents
- noves activitats

Respecte a l'ampliació d'activitats, la inèrcia locacional és evident. La principal dificultat és la obsolescència física i funcional dels immobles i els problemes derivats d'una legislació urbanística poc facilitadora de renovacions i ampliacions industrials. El trasllat i modernització de les empreses manufactureres ha estat un procés força intens cap a l'entorn de Barcelona, amb efectes urbanístics importants tant a l'àrea central com a les àrees industrials de descentralització.

Respecte a les noves activitats també existeixen un conjunt de decisions històriques d'inversió que fan difícil modificar ràpidament la geografia de les manufactures amb decisió local. L'àmbit de decisió de localització és encara majoritàriament el territori local i no existeixen al nostre país gaires empreses que hagin iniciat el procés de descentralitzar o d'internacionalitzar les seves plant. productives.

Per altra banda la manca d'empreses multinacionals importants d'origen espanyol és una de les grans mancances de la nostra economia cara a la competitivitat en un mercat cada cop més mundial.

Caldrà dissenyar una estratègia respecte als grups multinacionals emergents i polítiques per recolçar la capacitat de Barcelona per mantenir la seva seu central. (Per exemple, Torras-Encross, Agrolimen, Freixenet, ...).

BARCELONA COM A CIUTAT DE SERVEIS

La ciutat que vulgui ser metropolis a l'any 2000 haurà de ser necessàriament una ciutat de serveis. Aquest sector és el que finalment caracteritza cada cop més la geografia de l'activitat econòmica i serà probablement el factor explicatiu principal del declivi o del creixement de les grans ciutats.

També en aquest cas ens cal una tipologia d'aquest sector serveis cada cop més complexe i cada cop amb més nous tipus d'activitats. Per la nostra anàlisi de Barcelona ens resulta útil la següent classificació:

- Serveis de distribució: públics (transports públics, telecomunicacions, gas, aigua, electricitat) i privats (transports, venda al major).
- Activitats corporatives (oficines centrals d'empreses, seus regionals, divisions funcionals...) i serveis a les empreses (Finances, assegurances, immobiliàries, serveis professionals a les empreses....)
- Serveis de l'administració pública.

PUNTS FORTS

- Bona localització geogràfica pel sector de la distribució i xarxes ja existents en el mercat espanyol.
- Tendència històrica competitiva industrial que ha afavorit l'existència d'un ampli ventall d'empreses de serveis a la producció fora ja de les empreses manufacturades.
- Existència de personal qualificat.
- Bona demanda per part dels sectors productius en plena modernització
- Expansió del sector públic.

PUNTS DEBILS.

- Manca d'infraestructures per donar suport al sector de la distribució.
- Poques possibilitats d'aconseguir una demanda internacional en la majoria de sectors de serveis a les empreses.
- Barcelona no és capital financera a nivell mundial (només unes poques ciutats ho són) però tampoc és capital financera a nivell europeu ni espanyol.
- El sistema de telecomunicacions no permet una connexió adequada i pot condicionar la localització dels sectors més internacionalitzats dels serveis avançats.
- Manquen funcions de comandament, de decisió a nivell internacional.
- Manquen serveis públics eficients: l'aeroport, el port, les infraestructures físiques, universitat i ensenyament.

BARCELONA COM A CIUTAT DE CONSUM.

En aquest apartat incloum tot el conjunt de serveis als **consumidors**, tant locals com foranis: serveis mèdics, educatius, personals. lleure, hotels i restauració, venda al detall...

Els serveis als consumidors depenen de la capacitat d'atracció residencial, condicionada pels factors tradicionals de la migració cap a les ciutats. Els factors explicatius i les previsions d'evolució demogràfica seran tractades en d'altres diagnòstics. Aquí es tracta de valorar els serveis als consumidors com a factors d'atracció de persones i també d'empreses a l'àrea de Barcelona.

Dins d'aquest grup, els serveis que, a nivell internacional han tingut un creixement més fort, han estat els serveis mèdics i els serveis d'educació. És en aquests dos tipus de serveis on Barcelona hauria de fer un esforç de promoció. La seva relació amb les activitats de R&D els fan especialment estratègics.

La capacitat d'atracció de turisme-lleure que inclou tot un conjunt d'activitats de congressos, fires, reunions de caràcter internacional... són també importants per a la capacitat competitiva de la ciutat, i per l'efecte indirecte que pot tenir com a marketing de la ciutat per a la localització d'altres activitats.

No s'ha d'esperar, però, que el sector serveis al consumidor pugui substituir o compensar la manca d'especialització en serveis a la producció. El modern capitalisme post-industrialització segueix essent una economia de bens i no de serveis. Els serveis acostumen a ser una decisió de compra que acompanya algun producte i l'increment de la importància dels serveis ve de la seva utilització com inputs intermedis en cada cop més complexes processos de producció.

Aquests serveis als consumidors són evidentment de prestació directa a les persones i, per tant, és lògic que segueixin concentrant-se a les grans àrees metropolitanes com a llocs de màxima accessibilitat. Els serveis als consumidors locals sempre seran molt més importants que els dirigits als consumidors turístics i visitants. Per tant, la importància de la ciutat com a ciutat de fires i congressos s'ha de buscar a través d'efectes indirectes sobre la resta de sectors, més que per la seva possible importància quantitativa.

ELS OBJECTIUS DE BARCELONA.

Ciutat de producció.

Millorar la competitivitat internacional de Barcelona en l'atracció d'empreses foranes.

Millorar la dinàmica empresarial local i mantenir el mercat espanyol-català.

Facilitar la creació de grups multinacionals d'origen local.

Concentrar-se en activitats d'alt valor afegit, mantenint activitats de direcció i R&D com a forma de consolidar el pas cap a centre nodal de serveis.

Ciutat de serveis

Consolidar la posició de Barcelona com a ciutat de serveis de distribució mitjançant la millora de les infraestructures de transport i comunicació. Ampliar l'àmbit geogràfic de la capitalitat del sud-oest d'Europa. La distribució, segons els subsectors, està lligada als sectors productius, als consumidors finals o a les activitats corporatives. En els dos primers casos, Barcelona pot competir per obtenir la capitalitat d'una àmplia regió a cavall d'Espanya i França.

Consolidar el procés de terciarització afavorint de manera prioritària el sector de les activitats corporatives, i especialment en el sector de serveis privats a la producció.

Donar prioritat a les activitats de direcció, procurant atreure les seus regionals de les multinacionals que dins de la seva estratègia de descentralització cada cop reben més activitats de les seus centrals. Intentar atreure les seus centrals d'empreses orientades al consum (alimentació, distribució, venda al detall...) que acostumen a tenir un àmbit de mercat més regional.

Iniciar una política forta de sector públic, d'empresa pública a Catalunya en coordinació de totes les administracions. Donar suport prioritàriament el sector non-profit de cooperació entre sector públic i sector privat. Assegurar una major participació en la R&D pública i privada.

Definir una estratègia respecte als serveis financers. Aquest és un sector amb fortes tendències concentradores o centralitzadores i, per tant, difícil d'atraure a nivell de ciutats mitjanes.

Fer un esforç d'atracció d'activitats de R&D, que encara manifesten una certa tendència a la descentralització internacional. Aprofitar la proximitat de centres d'ensenyament superior i d'institucions mèdiques que generen força activitat de R&D.

Ciutat de consum.

Millorar el nivell de serveis al consumidor-resident per tal de facilitar la localització d'empreses i treballadors d'alta qualificació.

Promocionar Barcelona com a seu turística i de fires i congressos, amb l'objectiu de donar a conèixer la ciutat com a seu productiva i de serveis.

Josep Roig

ASSOCIACIONS I ORGANITZACIONS

ECONOMIQUES I SOCIALS: PUBLIQUES

I PRIVADES

CARLOTA SOLE

A partir de 1977 en que es promulgà la Llei de Llibertat d'Associació (1 d'abril) s'ha incrementat el nombre d'associacions i organitzacions amb seu a Barcelona i projecció a nivell de Catalunya. S'han intensificat també els vincles amb Madrid i Brussel·les. Les diferències per sectors econòmics són notables. La tònica general ha estat de revitalització de les organitzacions existents abans de 1977 amb voluntat de reforçar els lligams a nivell de l'Estat espanyol i la Comunitat Europea, a més de l'aparició de noves associacions per a la defensa d'interessos i solució de problemes concrets, moltes vegades estrictament sectorials i esporàdicament amb connotacions polítiques.

Les organitzacions i associacions tradicionals representatives d'interessos econòmics que es legalitzen l'any 1977 són les empresarials, que havien actuat moltes vegades sota la forma jurídica de societats anònimes i d'altres; i els sindicats. Sense aprofundir en l'origen gremial de moltes d'elles, l'arrelament a Catalunya d'aquestes organitzacions proto-empresarials en contraposició d'interessos amb les que, fruit del procés d'industrialització, aparegueren agrupant als treballadors, donen a la societat catalana un grau d'integració social molt elevat. En els temps més recents, les organitzacions empresarials s'han mantingut en una tònica de pragmatisme mentre que els sindicats han reflectit les connotacions ideològiques del paper que han jugat en el període de transició democràtica. Progresivament es dona un procés d'apropament de les posicions des del punt de vista ideològic. Això no significa que les velles i noves organitzacions econòmiques i també socials, com ara les Associacions de Veïns, professionals (Col·legis Professionals, etc.), hagin creat funcions i rols ciutadans de bell nou sinó que moltes vegades han perdut atribucions ciutadanes que han estat absorbides per institucions polítiques, principalment els partits polítics; han deixat d'ésser actives a nivell ciutadà (les Associacions de Veïns) o bé, han mantingut el mateix rol (Cercle d'Economia, per exemple) o l'han perdut (Forum Vergés, entre d'altres) en la difusió i creació de corrents d'opinió, actituds i valors. Altres associacions de tipus privat, essencialment culturals, com ara el Liceu, han estat revitalitzades en els últims quinze anys per la intervenció d'altres organitzacions político-administratives com l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat, el Ministeri de Cultura. En conjunt, el moviment associatiu des de 1977 a Catalunya clarifica les seves funcions, interconnecta en el seu funcionament i status legal unes associacions amb d'altres, sia quina sia la naturalesa de les mateixes; col·labora a enfortir la cohesió social de la societat catalana, reforçant els canals d'expressió de la societat civil.

La tendència espontània de revitalització de velles organitzacions i creació de noves associacions seguirà l'evolució que condiciona l'apertura vers Europa de l'economia espanyola. Aquest condicionament es reflectirà en la negociació dels conflictes sectorials a nivell nacional (a través de la concertació social, per exemple) i a nivell internacional en la intensificació dels contactes amb la Comunitat Europea. D'ací s'en deriva la tendència a establir connexions amb les organitzacions europees, ... Una conseqüència d'aquest fenomen serà la uniformització de les associacions i organitzacions espanyoles.

Aquesta uniformització es plasmarà en la progressiva desvinculació de les organitzacions econòmiques dels partits polítics que les recolzaren abans de llur legalització l'any 1977 i tot al llarg del període de transició democràtica clarificant-se les funcions d'uns i altres. Es plasmarà a més en la creixent especificació dels objectius que les organitzacions desitjin cobrir d'acord amb els grups d'interessos dels quals sorgeixen. Aquesta diferenciació en les funcions donarà lloc a una complexa xarxa de connexions entre les diverses organitzacions econòmiques i socials per tal de negociar, salvant els inevitables entrebancs, els potencials conflictes d'interessos, lo qual contribuirà a un grau més elevat de cohesió social.

L'evolució previsible de les iniciatives i actuacions de les organitzacions econòmiques es trobarà condicionada per les fluctuacions de l'economia espanyola en el procés d'integració europea i el procés d'internalització de l'economia mundial. Així, és diferent la posició que adopten les organitzacions representatives d'interessos econòmics i socials davant un període de recenció i crisi o envers una etapa d'expansió. En el primer cas, els sindicats no se senten capaços d'oposar-se a una política econòmica orientada a controlar la inflació i ajustar-se a la crisi. En el segon cas, les reivindicacions d'associacions empresarials i sindicats són més explícitament contraposades al haver-se produït beneficis i haver de discutir llur distribució.

Presumiblement, donada l'evolució del sistema econòmic mundial, l'Estat deixarà de jugar el paper d'interventor o d'arbit en les negociacions per adoptar el d'espectador dels acords bilaterals entre organitzacions empresarials i sindicats, Administració pública i entitats privades, etc., a través dels quals es mantindrà la iniciativa per a la resolució dels temes.

Aquesta situació d'internalització donarà lloc a nivell intern a una intensificació de la competència entre les associacions existents a Barcelona i projectades vers Catalunya i Espanya, en detriment d'una desitjable intercomunicació fluida entre elles, tot i que es tracti d'organitzacions amb interessos diferents o contraposats. Així, la Carta Unica pot representar l'any 1992 una fita significativa per a posar en comunicació a diverses associacions empresarials però no sembla d'antuvi palès que les organitzacions sindicals encetin o mantinguin entre elles i amb les demés organitzacions representatives d'interessos econòmics, relacions semblants d'intercomunicació.

La plena integració en el mercat únic europeu significarà per Barcelona la lliure circulació de ciutadans comunitaris, el lliure intercanvi de bens i prestació de serveis; el reforçament dels vincles cívics i culturals amb d'altres pobles europeus. A llarg termini, significarà l'enriquiment cultural i cívic de Barcelona, com a capital europea.

L'apertura de mercats que implica l'establiment d'un espai econòmic interior sense fronteres pot tenir efectes redistributius entre els diversos sectors d'activitat i territorials de la CEE. Aquest fet pot repercutir en l'equilibri del teixit social cohesionat d'un país com Catalunya i de la seva capital, Barcelona. Els desequilibris en l'estructura productiva del país derivarà en canvis en l'estructura social. Així, és evident que l'aparició de noves activitats comporta l'adequació de població activa, a través de la formació professional adequada, i recolocació dels estrats socials en l'escala social. L'equilibri de forces i de poder pot canviar. En comparació a d'altres economies occidentals, la encara existent vulnerabilitat de l'estructura productiva catalana i espanyola als canvis en el mercat mundial de l'energia, a més del necessari ajustament a les polítiques monetàries de la CEE, poden fer canviar el paper canalitzador d'interessos econòmics locals que les associacions tingueren suara. S'hauria de potenciar l'armonització amb les organitzacions europees, tot i que es perdés pes específic local o les vinculacions fossin a nivell de l'Estat espanyol.

El pas de l'associacionisme obligatori sota el règim franquista a l'associacionisme voluntari dels últims quinze anys ha produït la pèrdua d'unitat i el descens en l'afiliació a moltes organitzacions, algunes de les quals han perdut llur raó d'ésser i d'altres han reformulat llurs funcions i actuació. Això no significa automàticament la pèrdua de representativitat del conjunt dels interessos dels grups que les associacions representen (empres-

ris, obrers, agricultors, consumidors, professionals, quadres mitjos, estudiants, etc.) ni el descens de l'efectivitat de la seva presència en la vida social i política. S'hauria de potenciar el caràcter i paper institucional que juguen les organitzacions i associacions econòmiques i socials.

Les debilitats i estrangulacions del sistema d'associacions i organitzacions econòmiques i socials: privades i públiques han estat degudes al paper polític que han jugat progressivament en la història més recent del nostre país, és a dir, a partir de l'inici de la transició democràtica. Aquest rol però no ha repercutit directament en l'àmbit de Catalunya sinó que el paper polític de les associacions econòmiques i socials es canalitzava a través de Madrid. Això produeix un cert grau de deixadesa i abandó de tasques pròpies en mans de l'altri i a l'ansems, estrangula la possibilitat d'enfortir els lligams directes amb les institucions del Mercat Comú Europeu.

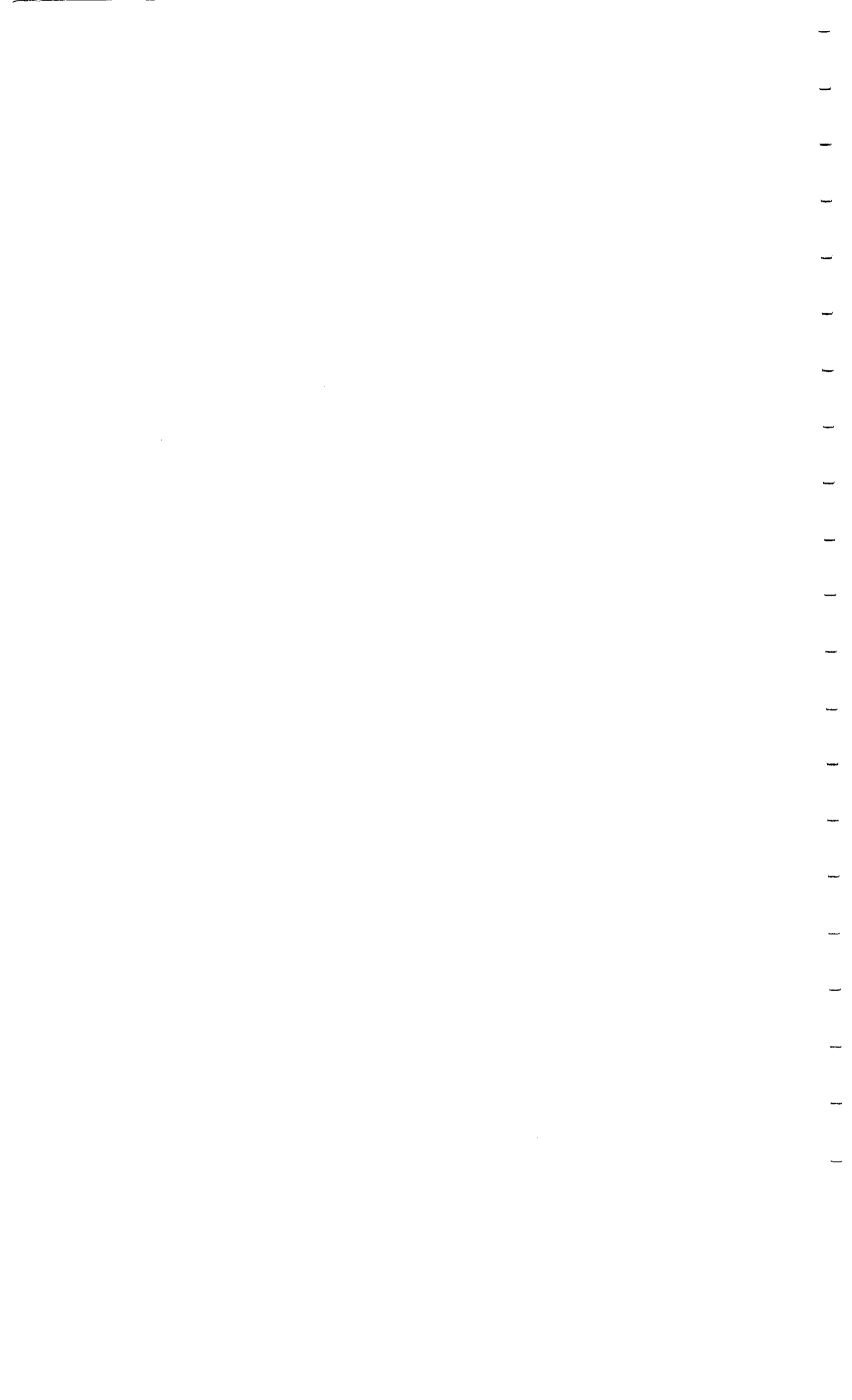
A nivell nacional, reconeixement d'organitzacions representatives d'interessos oposats en el marc de l'economia de mercat i societat capitalista, previsiblement existent l'any 2000. Institucionalització de la negociació tripartita o bipartita (exclòs el govern) de mesures de política econòmica a tots els nivells (sectorial, territorial, nacional), segons les pautes del neocorporatisme liberal, per tal de mantenir-se a nivells d'inflació propers als europeus, fer un mercat de treball més flexible (contractes temporals i de temps parcial, per exemple), tot garantint el principi d'igual salari a igual treball; contenir la despesa pública; etc.

A nivell internacional, la plena integració en el mercat únic europeu significarà l'agilització de mesures com ara els Ajuts de la Comunitat Europea; la intensificació dels contactes amb associacions i organitzacions econòmiques, socials, culturals, polítiques de l'exterior; l'armonització fiscal, monetària, laboral, entre d'altres.

Carlota Solé

L'ESPAI URBA

JULI ESTEBAN

0. PLA ESTRATÈGIC I PLANEJAMENT URBANÍSTIC
1. SÒL URBA I CREIXEMENT
2. ELS SECTORS DE TRANSFORMACIÓ URBANA
3. PERIFÈRIA URBANA I ESPAI RURAL
4. TRES ÀREES-OBJECTIU INDISCUTIBLES
5. XARXA VIÀRIA
6. EL GOVERN DEL TERRITORI I LA GESTIÓ DE L'URBANISME
7. CONCLUSIONS

Prèvia

Atesa la temàtica, s'ha entès Barcelona en el sentit de ciutat metropolitana, composta per diversos municipis, ja que:

- és l'àmbit on es desenvolupen realment els fenòmens amb transcendència urbanística.
- és un territori al qual realment encara resten alternatives d'actuació.

L'àmbit de referència adoptat és el de l'extingida Corporació Metropolitana de Barcelona, per ser el que correspon al Pla General Metropolità, i sobre el qual ha exercit, fins l'any en curs, plenes competències urbanístiques l'Administració metropolitana.

O. PLA ESTRATÈGIC I PLANEJAMENT URBANÍSTIC

- La inclusió de l'espai urbà com un dels temes a considerar en el diagnòstic per al Pla Estratègic de Barcelona planteja una primera qüestió:

és l'espai urbà una variable susceptible d'adequar-se a una determinada "estratègia"^{*} de ciutat o bé té un discurs autònom que seria, pròpiament, l'urbanisme?

Entenem l'urbanisme com aquella disciplina que s'ocupa de la configuració de la ciutat com a realitat física, cosa que vol dir que les decisions urbanístiques tenen conseqüències duradores en el temps.

Una configuració urbana participa de fet, al llarg de la història, en diferents estratègies urbanes concebudes en diferents contextos econòmics i socials. Cal afegir que aquestes estratègies deixaran també resultats perceptibles en el cos físic de la ciutat.

- A partir de la situació actual, podria pretendre's d'assolir aquella configuració que fos la més adient per competir en el mercat internacional de ciutats. És aquest objectiu una

* Entesa com aquella política que centrada en uns pocs objectius o idees-força, pretén fer-la més competitiva en un període determinat

síntesi del conjunt de propostes urbanístiques sobre la ciutat, les quals pretenen: equilibri, ordre, valors de capitalitat, benestar ciutadà, etc..., o es tracta d'un objectiu més a considerar?

Semblaria que, en qualsevol cas, al que cal aspirar és en aquella situació urbanística que permeti una utilització òptima de la ciutat al llarg del temps. En una expressió matemàtica, es tractaria de determinar la configuració assolible que maximitzi la funció de les variables que representen la utilització de la ciutat: qualitat ambiental, funcionalitat, valors culturals, integració social, atractius, etc... en un període llarg de temps, que en el nostre cas podria ser entre 1992 i 2010. Òbviament és difícil de definir la funció d'aquestes variables, les quals comporten opcions de caràcter polític i que són a l'ensens variables en el temps.

Ens mourem, per tant, amb un important grau d'incertesa que aconsellaria el manteniment de dos enfocaments complementaris:

. Flexibilitat, capacitat de reacció, solucions toves, racionalitat abstracta, reserves... com a criteris per a les grans decisions.

. Objectius específics a curt termini com a motor o motiu d'actuacions de petita escala, ja sigui per donar lloc a elements físics polivalents adaptables o substituïbles.

Es podria avançar que la primera línia correspon, bàsicament, al sector públic i la segona al sector privat.

- Podríem definir la configuració de la ciutat com la suma articulada o el resultat de tots aquells elements que la componen i que no són, a la pràctica, substituïbles:

- . clima
- . localització
- . traçat
- . cos construït
- . xarxes de serveis
- . entorn natural
- . recursos històrico-artístics

L'objectiu estratègic se centraria, doncs, en la maximització de les possibilitats d'aquest resultat complex, en el sentit d'augmentar la presència de Barcelona al mercat internacional de ciutats. Tanmateix, tal cosa hauria de ser compatible amb els objectius urbanístics bàsics, com ara el d'una creixent democratització de l'espai, cosa que vol dir que la majoria dels ciutadans facin seus i usin els components emergents o estructurals de la ciutat i que es resolguin els desequilibris en la distribució dels serveis i equipaments.

- El discurs urbanístic -conjunt de plans, propostes i iniciatives...- referent a la Barcelona metropolitana, construït des del trencament que va suposar el P.G.M. ha arribat a ser força ric en continguts:

Podem distingir, a la recent història, tres períodes diferents:

- 1975-1980 El P.G.M. com a trencament
El P.G.M. com a defensa de l'equilibri
El P.G.M. com a racionalització
- 1980-1984 Descobriments de la ciutat
Recuperació de la petita escala i valoració de la visió fragmentària
Qüestionament de la vialitat. Contestació a les afectacions viàries
Els PERI i les noves afectacions per a verd i equipaments
Els Parcs i els centres cívics
El sector públic agent exclusiu
- 1984-1990 Assumpció general de les necessitats viàries. Canvi d'actitud respecte a | cinturons
| túnels
Redefinició de polítiques globals de ciutat | Pla de Costes
| Pla de Vies
| Àrees de nova centralitat, etc.
- Forta inversió en operacions d'escala considerable (JJ,00.)
- Tendència a flexibilitzar l'ús de les reserves equipaments privats, hotels... amb convenis amb
operadors privats-

En el període recentment engegat, podem constatar, a més:

- La supressió de la C.M.B.
- Una fortíssima inversió pública en vialitat
- La autonomització de les operacions 1992, amb la creació de l'INPU
- La fragmentació de les actituds urbanístiques municipals
- La gran presència en l'actuació territorial del MOPU i l'INPU

- Al llarg de tots aquests anys, l'activitat urbanística ha anat generant una sèrie de plans i projectes sobre la ciutat que responen, des d'objectius a molt llarg termini, fins a compromisos a quatre anys vista. Tots ells constitueixen un marc de referència inevitable, tot i que les decisions de planejament són esmenables mentre no es materialitzen.

és a partir d'aquest ventall d'estrís i processos urbanístics que hom pot assajar un diagnòstic en termes de previsions per als horitzons considerats. La fita del 92 comporta, d'una banda, un programa d'actuacions públiques perfectament fiable i per l'altra, assegura el manteniment, fins llavors, del clima que propicia un alt dinamisme de la inversió privada.

L'horitzó 2000 -8 anys després del 92, equivalents a dos quadriennis dels que preveu la Llei del Sòl per als programes d'actuació dels plans- comporta la incertesa del període immediatament posterior als Jocs. Això dificulta la formulació de previsions, en alguns casos; en d'altres, la pròpia lògica processual de les variables considerades permet una prospectiva menys arriscada.

- Per altra banda, la Barcelona metropolitana ocupa un territori molt "treballat", amb opcions molt decantades.

El Pla Metropolità del 76 -ja 12 anys de vigència- va jugar les darreres cartes possibles d'un urbanisme amb pretensions d'equilibrat. Cal, però, recordar que algunes de les opcions més importants (Collserola i el Delta, com a grans reserves) havien estat assumides, almenys sobre el paper, ja fa trenta-cinc anys, amb motiu del Pla Comarcal de 1953.

- Una hipòtesi a tenir en compte és que el territori necessita un marc estable, almenys en les seves opcions bàsiques. Per tant, hauríem de convenir que el PGM 76 estableix una fita de no retorn, pel que fa a les grans línies d'ordenació territorial i de reserva.

El seu llarg termini de vigència ha permès que anessin prenent cos i forma, en el seu marc, molts objectius parcials del desenvolupament territorial i que es prengés majoritàriament consciència de les reserves de les quals es va dotar la ciutat des d'aquell moment.

1. SÒL URBA I CREIXEMENT

- Hem de considerar la Barcelona Metropolitana com una ciutat que ja ha crescut. El Pla General Metropolità va fer quelcom semblant a una avaluació d'existències i necessitats i va establir, d'alguna manera, quins eren els límits aconsellables del creixement en funció del territori disponible.

Les superfícies de sòl urbà i urbanitzable determinades pel P.G.M. són les següents (No s'hi inclouen sistemes generals de nova execució):

Sòl urbà:	18.750 Ha	(9.700 Ha al terme municipal de Barcelona)
Sòl urbanitzable programat:	3.690 Ha	(De les quals 1.010 Ha correspondrien a "Centres Direccionalis")
Sòl urbanitzable no programat:	1.200 Ha	

Com es veu, ja l'any 1976, la superfície de sòl compromesa com a àrea urbana és molt més important que les possibilitats de creixement. El total del sòl urbanitzable és aproximadament del 25% de la superfície de sòl urbà, la qual cosa vol dir que com a màxim seria admissible que la taca urbana arribi a augmentar en una quarta part la seva extensió.

- Des de la data d'aprovació del P.G.M. s'ha produït un cert desplegament de planejament parcial per al desenvolupament

de sectors, i s'han realitzat dues revisions del Programa d'Actuació del Pla General.

Les xifres de règim del sòl, l'any 1988, són les següents:

Sòl urbà (P.G.M.)		18.750 Ha
Sectors amb P.P. aprovat (residencial)	743 Ha) 1.184 Ha
Sectors amb P.P. aprovat (industrial)	441 Ha	
Sectors S.U.P. residencial	551 Ha) 703 Ha
Sectors S.U.P. industrial	191 Ha	
Sectors S.U. no P. Centres direccionals	868 Ha) 1.189 Ha
Sectors S.U. no P. Desprogramat revisió	1.189 Ha	
Sectors S.U. no P. No programat P.G.M.	946 Ha	

En el període de 12 anys, entre 1976 i 1988, s'ha iniciat la urbanització d'una superfície de sòl que correspon, aproximadament, al 25% del total de sòl urbanitzable disponible. (Cal assenyalar que es pot considerar realment en execució un 75% de la superfície total de plan parcials aprovats).

- A la programació feta a la revisió del P.A.U., elaborada per la C.M.B. l'any 1988, es fa la següent estimació per al quadrienni 1988-1992:

Demanda anual habitatges:	29.000
Satisfacció per estoc desocupat:	18.232
Demanda nous habitatges:	10.768
Previsibles en sòl urbà i Plans Parcials aprovats:	8.010
Previsibles en sòl urbanitzable	2.758
	↓
	100 Ha sòl/any

- En principi i mantenint uns ritmes de demanda semblants, el sòl urbanitzable no s'haurà exhaurit l'any 2000.

Cal deixar clar, pel que fa al primer quadrienni -fins el 92- que els sectors desprogramats o no programats són aquells el desenvolupament dels quals no és necessari per millorar la racionalitat de la xarxa, sinó que són peces no imprescindibles però, en qualsevol cas, susceptibles de ser desenvolupades en funció de la demanda i constitueixen un factor de flexibilitat del pla.

- Per altra banda, les previsions demogràfiques contemplades a l'esmentada revisió de P.A.U. són conseqüents amb l'estimació de la demanda d'habitatges. Es diu: "Per no concloure aquestes consideracions sense la quantificació que sempre es demana als demògrafs -malgrat llur reiterat fracàs a l'hora de fer previsions- podem aventurar, com a primera aproximació «grosso modo» a partir de tot el que s'ha assenyalat, que és plausible esperar per a 1991 un lleuger descens respecte de la situació actual, amb tendència a l'estabilització de la població metropolitana entorn dels 3 milions d'habitants, i possible oscil·lació d'uns ± 50.000 habitants a les hipòtesis màxima i mínima".

- La demanda de nous habitatges i, en conseqüència, de nou sòl urbanitzable, no provindrà de l'augment de població, si no d'altres factors com la disminució de l'ocupació mitjana de l'habitatge, la necessitat de cobrir la demanda d'altres tipus d'habitatge o la motivada pel desplaçament d'habitants de les àrees centrals per altres usos, com el d'oficines.

- L'ocupació mitjana per habitatge s'ha s'ha mantingut, al municipi de Barcelona, força estable, entre 1981 i 1986 (3,02 → 3,03); en canvi, ha disminuït considerablement a la resta de l'àmbit de la C.M.B. (3,64 → 3,49), cosa que dona una mitjana global de disminució de 3,26 a 3,22.

Subratllem que aquesta disminució de la mitjana d'ocupació representa, en funció del parc d'habitatges existent, un total d'uns 12.00 habitatges, cosa que constitueix una demanda important, malgrat que no hi hagi creixement de població.

- La renovació del parc d'habitatges, amb la necessària aparició de nous tipus: l'habitatge petit per a parelles o persones soles (a l'àmbit metropolità hi ha un 4% de residents unipersonals), i l'habitatge més gran, per a unitats familiars més complexes, incidirà necessàriament en la transformació del cos edificat de la ciutat, com també ho farà i potser en major grau, la implantació d'oficines.

Cal dir que, si bé la diversificació del tipus d'habitatge és un fenomen desitjable a totes les àrees urbanes, la implantació d'oficines i d'altres usos que desplacen població hauria de ser limitada a les àrees centrals -fonamentalment l'eixample de Barcelona-, el teixit urbà de les quals té la capacitat de rebre molt diversos usos que podrien desplaçar la població fins a nivell alarmants pel que fa al manteniment del teixit vital del sector.

- Un tema fonamental per a una ciutat que no creix en extensió, sino que transforma i millora el seu entramat urbà, és la capacitat de regeneració dels teixits que han sofert processos de degradació o que, per causes congenites, mai no han assolit una suficient qualificació urbana.

El P.G.M. va fer un plantejament de la qüestió en base a la delimitació i pràctica congelació -mitjançant una normativa d'exigències inabastables- d'aquestes àrees. Posteriorment, en el període 1980-85, els Ajuntaments han abordat, mitjançant Plans Especials de Reforma Interior, l'ordenació i les bases de gestió d'àrees àmplies dels seus municipis necessitates de rehabilitació.

Molts d'aquests PERI no han tingut fins el moment gaire més eficàcia real que la de marcar uns objectius algun dia abastables, però poc susceptibles de ser sotmesos a una programació temporal rigorosa.

- Caldria distingir entre les rehabilitacions o processos de millora que són possibles, malgrat que a llarg termini, a partir de la pròpia vitalitat i de les condicions físiques del sector, com serien les que corresponen a àrees més o menys centrals i tradicionals dels municipis, d'aquelles altres que no tenen unes mínimes condicions de recuperació per llur posició, topografia o estat de l'edificació, malgrat que els compromisos polítics locals n'han motivat de vegades el tractament a nivell de planejament especial com a sectors recuperables.

Crec que seria adient, en molts casos, un retorn a les posicions de congelació o remodelació contemplades pel P.G.M. La successió d'alternatives sobre el sector de La

Catalana, de Sant Adrià de Besòs, si bé inevitable, és molt il·lustrativa en aquest sentit. Congelació i remodelació comenen l'alternativa que correspon plantejar enfront a rehabilitacions que el temps ha demostrat impossibles o absurdes.

- Hi ha, finalment, un aspecte a contemplar en parlar de possibilitats de creixement, ja que comporta l'ocupació i la utilització intensa d'importantes superfícies de sòl, tot i que no és pròpiament un procés típic de creixement per urbanització: la demanda de sòl per a grans instal·lacions de serveis o equipaments.

El territori metropolità ha pràcticament exhaurit la disponibilitat de sòl per a la ubicació d'aquestes instal·lacions, si no és que s'optés per ocupar les àrees destinades a preservar els usos rurals. El recent cas de la proposta d'ubicació d'un Canal de Piragüisme, necessari per als Jocs Olímpics, estaria al límit d'aquesta opció.

Assenyalem que, algunes demandes d'aquest tipus, com el Circuit d'Alta Velocitat, o les Noves Presons, s'han desplaçat a municipis situats fora d'aquesta primera corona metropolitana. Pel que fa a terminals de mercaderies, se'n preveu una a La Llagosta i Castellbisbal seria una bona alternativa a la que el P.G.M. situava al Prat de Llobregat.

Cal recordar que, dins l'àmbit de la C.M.B., hi ha ja algunes peces de considerable grandària i d'especial importància i no susceptibles de trasllat:

- . El Port: amb possibilitats de creixement perfectament delimitades

L'Aeroport: amb possibilitats de millora de les seves instal·lacions i del seu rendiment, però de pràcticament impossible extensió

Una altra exigència perfectament mesurada d'ocupació de sòl a la que el medi metropolità ha de donar resposta és la de la instal·lació de les estacions depuradores previstes al Pla de Sanejament.

Fóra bo de no carregar aquest àmbit amb nous requeriments d'aquest ordre de magnitud.

Aquesta és una de les qüestions que hauria de plantejar i resoldre el Pla Territorial Parcial que sobre la Regió I diu la Llei d'Ordenació Territorial que ha de ser redactat. Si aquest Pla, més que una revisió, indesitjable, dels planejaments vigents, aborda amb la perspectiva necessària el sempre ajornat problema de determinar l'estructura i la localització dels grans elements de serveis a localitzar al territori, haurà complert una important comesa.

2. ELS SECTORS DE TRANSFORMACIÓ URBANA

- En un medi territorial com el de Barcelona, que ha assolit un grau important d'ocupació urbana i on les opcions de creixement es dirigeixen més al completament i al redreçament de perifèries que a la pura expansió de l'àrea urbana, adquireixen una importància capital aquelles àrees de sòl integrades físicament al continu urbà i on són encara possibles actuacions de desenvolupament d'una certa magnitud.

- Aquestes renovades possibilitats d'actuació provenen gairebé sempre del fet d'haver quedat aquestes àrees, per diversos motius, al marge dels processos d'urbanització i edificació que s'han donat al seu voltant. Per altra banda, llur valor de posició ha anat esdevenint més alt a mesura que el teixit metropolità ha evolucionat i han millorat les seves infraestructures de comunicació.

No oblidem, per últim, que la limitació d'aprofitaments i l'establiment d'obligacions més grans als possibles promotors privats han contribuït a mantenir llur situació marginal durant el darrer decenni.

- Una sistematització interessant d'aquestes àrees és la que ha realitzat la Coordinació de Serveis d'Urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona, amb la determinació de les "Àrees

de nova centralitat". Cal afegir que la conceptualització d'aquestes àrees recupera i actualitza part de les idees de "Centre de requalificació" i de "Centre direccional", que havien estat proposades pel Pla Director de 1968 i desenvolupades parcialment, a nivell de regulació general, pel Pla General Metropolità.

Aquest tipus de sistemàtica és aplicable també a la resta del territori metropolità, on trobarem àrees amb similars característiques i susceptibles de ser desenvolupades amb programes que pretenen objectius comparables.

- Aquestes àrees representen, per la seva grandària, distribució i possibilitats d'intervenció a partir, generalment, de fórmules de col.laboració entre el sector públic i la iniciativa privada, l'adequació al medi real de bona part dels objectius que hi havia al darrera de les determinacions de centres direccionals que feia el P.G.M., tant pel que fa als usos com a la configuració renovadora esperable als nous sectors.

- Per ser prou conegut l'estudi de les Àrees de Nova Centralitat, no cal estendre's aquí a la seva descripció, més enllà de recordar-ne el llistat:

1. Diagonal - Sarrià	En execució
2. Carrer Tarragona	Planejament aprovat

3. Renfe-Meridiana
(Centre Direccional previst al P.G.M.) En execució
4. Plaça Cerdà
5. Carles I - Icària En execució
6. Port Urbà Planejament en tràmit
7. Plaça de les Glòries
8. La Vall d'Hebron En execució
9. La Sagrera
10. Diagonal - Prim
(Centre Direccional previst al P.G.M.)

Pel que fa a les previsions temporals de desenvolupament, podriem aventurar el següent resum, en base a les situacions processuals de cadascuna de les dinàmiques particulars de cada cas:

Àrees transformades l'any 1.992	Diagonal - Sarrià
	Carles I - Icària
	Carrer Tarragona (parcialment)
	Renfe - Meridiana (parcialment)
L'any 2.000	La Vall d'Hebron (parcialment)
	totes les anteriors
	Plaça de les Glòries
Posteriorment	Plaça Cerdà
	Diagonal - Prim
	La Sagrera

L'impacte favorable que el Cinturó Litoral produirà, a partir de 1992, a l'àrea Diagonal-Prim, no és probable que sigui

suficient per desplaçar l'assentament industrial de MACOSA del sector.

- Un tema especial seria el del Port Vell. En primer lloc, cal constatar que les propostes del Port Autònom que s'han anat coneixent, tenen substancials diferències respecte a la que inclou l'estudi esmentat i que dimana del Pla Especial Barceloneta. Si d'una banda cal plantejar-se la idoneïtat de destinar peces tan singulars com els molls a edificis d'oficines, d'altra, cal també subratllar que la ubicació d'una excessiva quantitat de sostre d'usos comercials, d'oficines i hotelers en un àmbit tan atractiu i irrepetible com el port, suposaria una seriosa competència per al desenvolupament d'altres àrees de les que es pot esperar una millora urbana molt més apreciable.

- A la resta de territori metropolità es poden identificar també diversos sectors, el desenvolupament dels quals té especial transcendència per a l'articulació del teixit metropolità. Constatem, tanmateix, que en aquests casos, el desenvolupament sol·l·anar molt més implicat amb actuacions de creació d'infraestructura. Assenyalem uns quants d'aquests sectors:

. Lleixiu Conejo - ERT
Remodelació del front marítim
de Montgat i Badalona

Negociacions per a una
actuació immediata

. Port nou de Badalona

Planejament en redacció

- La Catalana - Marina - Besòs En execució

Els marges del riu Besòs i punt de trobada del Cinturó Litoral amb l'autopista A-19
- Can Cervera - La Clota

Sectors a desenvolupar amb l'execució del 2^{on} cinturó, al terme d'Esplugues
- Polígon Pedrosa En execució

Assentament industrial i de serveis a la porta de Barcelona-ciutat i de l'Hospitalet
- Montigalà En execució, però condicionada solament a l'existència del 2^{on} cinturó

La gran opció industrial, comercial i de serveis a cavall de Sta. Coloma i Badalona
- "Centre Direccional" de Cardanyola

Ocupat en part pel parc tecnològic, la gran reserva direccional del Pla General, està encara en joc, si bé la idea del P.G.M. no manté la seva plena vigència

A l'àmbit metropolità es fa més difícil l'establiment de previsions temporals d'execució, si bé els que estan relacionats amb l'execució de a xarxa arterial és de suposar que tinguin un desenvolupament accelerat a partir de la posada en marxa dels trams viaris.

- Tots aquests sectors i algun més que s'hi podria afegir, tenen una gran capacitat requalificadora del medi. No hi ha, per altra banda, gaire més possibilitats d'intervenció d'aquesta escala al teixit metropolità, els aprofitaments i

les previsions d'ús de les quals permetin implicar la iniciativa privada a llur desenvolupament. És per tant una qüestió d'especial responsabilitat que no es malmetin el que són boníssimes oportunitats de millorar eficaçment la ciutat, però que es podria dir que són també les darreres.

- El desenvolupament dels sectors de transformació urbana comportarà pels usos adscrits i també per una legítima voluntat d'imatge renovada, l'aparició de tipus edificatoris nous i diferenciats dels teixits veïns. Pel que fa a la qualitat arquitectònica del resultat, està clar que a Barcelona i, en general, a tot el medi metropolità, es pot valorar com molt positiva la millora del nivell mitjà dels elements arquitectònics més representatius, aconseguida bàsicament per la voluntada posada pels Ajuntaments. En aquest sentit, el diagnòstic ha de ser tranquil·litzador, si bé potser caldria evitar el perill que punts de vista excessivament fragmentaris, ens portessin a edificis més preocupats de si mateixos que del seu valor com a peces de la ciutat.

- En molts d'aquests desenvolupaments es produirà un difícil equilibri d'interessos públics i privats. La consideració de l'oportunitat ens portarà sovint a flexibilitzar la posició de l'Administració pública. La consideració de precedent que cada pacte representa, hauria de ser el factor corrector de l'anterior i per considerar correctament l'abast del precedent, cal tenir present una estratègia global de ciutat.

- Una consideració addicional a tenir en compte, per situar els termes de les col.laboracions públiques-privades és que és bo, en principi, que la ciutat mantingui àrees susceptibles d'actuació. És a dir, no és un objectiu necessàriament bo el perseguir la "ciutat acabada". Aquest objectiu tampoc no s'obtidria amb el desenvolupament poc acurat de totes les àrees i, en canvi, s'haurien perdut importants opcions per al futur.

- Aquestes consideracions serien especialment extensibles als casos de desenvolupament d'altres àrees on el Pla General no preveu el suficient aprofitament per comprometre-hi la iniciativa privada. La pràctica d'atorgar -mitjançant l'instrument adient- increments d'aprofitament per tal d'obtenir bona part dels resultats previstos pel planejament, pot estar justificada en casos singulars. Tanmateix, a diversos municipis metropolitans, s'aprecia una certa tendència a generalitzar-la i estendre-la. Els efectes que tal mètode té sobre terrenys de valor "congelat" per causa de la seva qualificació són obvis. L'objectiu de simplement posar en marxa actuacions que porten molts anys aturades, no hauria de ser suficient motiu per a aquest tipus de compensacions.

3. PERIFERIA URBANA I ESPAI RURAL

- La quantitat de perifèria és un fet consubstancial de medi metropolità. El creixement urbà, des d'una estructura policèntrica, dona lloc a l'existència de moltes franges perifèriques on la ciutat perd el seu caràcter, ja sigui per carencies d'accessibilitat o per la implantació d'usos, a la vegada motivats i rebutjats per l'espai urbà.

Per altra banda, la perifèria urbana és el punt de trobada del teixit urbà amb l'espai rural i, pel que fa en aquesta relació d'espais diferents, es pot substar el següent principi: El medi metropolità augmentarà molt el seu valor específic com a tal, en la mesura que aconseguixi assolir una correcta relació entre les àrees urbana i les àrees rurals que el componen, és a dir, quan la perifèria no sigui sinònim de degradació, ni pel que fa al teixit urbà ni al rural.

- Malgrat que el creixement de les àrees urbanes hauria comportat històricament la progressiva depredació de l'entorn rural o natural, el P.G.M. va establir clarament l'objectiu d'assolir un equilibri territorial que passava per la consideració i el respecte de les àrees rurals integrants de l'àmbit metropolità.

Des de 1976, es pot entendre que ha cessat el procés d'ocupació abusiva de l'entorn rural per edificació residencial o industrial. Tanmateix, no han cessat altres tipus d'ocupació, amb justificacions més o menys

satisfactòries, però globalment preocupants, per a la preservació d'un medi tan fràgil:

. Infraestructures de conducció de serveis -línies d'A.T., canalitzacions de fluids...-, a les que podríem afegir algunes propostes viàries que no opten pel traçat més respectuós amb el medi que travessen.

. Assentaments d'usos marginals o periurbans -drapaires, reciclatges, magatzems...- que no han tingut mai les alternatives de localització ben definides. En aquest capítol hauríem d'afegir algunes actuacions de la pròpia Administració, motivades per l'eliminació de residus sòlids urbans.

. Els horts familiars han estat un fenomen d'ocupació de sòl i de degradació del medi clarament perceptible, si bé d'erradicació relativament fàcil.

. La publicitat, en forma de cartells i reclams disseminats, és una gran contaminant del paisatge que cal abordar decididament. La recent Llei de Carreteres del MOPU ha avançat ja en aquesta línia.

- La recuperació de les perifèries passa, bàsicament, per dues polítiques complementàries:

. L'extensió de la xarxa urbana de serveis (carrers, accessibilitat, transport)

. La qualificació de la xarxa rural

Aquestes dues polítiques han d'inspirar les decisions de completament de teixits i de traçats d'infraestructura. L'estudi sobre la Vall Baixa del Llobregat, elaborat pels Serveis d'Urbanisme de la C.M.B., seria una mostra del tipus de tractament que es preconitza.

- El medi rural metropolità té una gran varietat d'ambients i estructures i està lligat a elements geogràfics com ara els rius o els massissos de Collserola, St. Mateu i el Garraf, especialment representatius del territori barceloní.

Recordem algunes xifres significatives:

Superfície de sòl no urbanitzable: 4.856 Ha 10% de l'àmbit metropolità

Superfície d'àrees forestals: 10.561 Ha 22% de l'àmbit metropolità

La viabilitat econòmica dels usos rurals és un aspecte important a considerar. Tanmateix, caldrà distingir el que seria la inviabilitat econòmica "per se" o el que serà impossibilitat de desenvolupament en un medi hostil incloure en el compte de costos i beneficis els que corresponen al seu valor com a component necessari d'una situació territorial equilibrada.

- Qualsevol estratègia de desenvolupament de Barcelona ha de procurar mantenir a tota costa l'entorn rural-natural metropolità, la qual cosa vol dir millorar-lo i requalificar-lo.

L'objectiu que hi ha al darrera d'això pot ser el d'un respecte per la geografia primigènia del lloc de la metròpoli i una natural cautela envers qualsevol opció, irreversible, rupturista respecte a posicions que han anat prenent cos des de l'any 1953, quan van ja ser determinades sobre el plànol aquestes reserves. Però hi ha també un objectiu clar d'assolir un medi ambient d'alta qualificació a fruit des del carrer o l'espai lliure, tal i com permet el clima amable del que gaudim, cosa que representa un dels recursos més interessants que pot oferir la Barcelona metropolitana als ciutadans del món.

- Aquesta alta qualificació ambiental, provinent de la sinergia possible entre el teixit urbà i el rural, està clar que no s'obtindrà pel simple procediment negatiu de declarar als papers que es tracta d'espais agrícoles o naturals protegits.

Caldrà una acció positiva vers el medi rural, que passaria per les següents directrius:

- . Valoració del seu paper essencial al medi metropolità i no pel de simple reserva
- . Determinació de les opcions, que acabi amb la incertesa pel futur de moltes àrees agrícoles
- . Consideració de l'impacte negatiu de la construcció d'infraestructures i estudi d'alternatives possibles abans d'autoritzar-les
- . Abordar decididament la problemàtica dels usos periurbans

- . Política i actuacions de millora de la xarxa rural: camins, canal, regadores...
 - . Dignificació de l'obra pública rural (i de l'edificació privada)
 - . Supressió de la publicitat que afecti a la percepció del paisatge
 - . Actitud imaginativa en la recerca de fórmules per al manteniment de l'activitat agrícola i per un enriquiment de les seves relacions amb el medi urbà
- Aquesta posició aferrissada de manteniment i millora del medi rural-natural estaria en consonància amb la prioritització de l'atenció envers els factors mediambientals.

Per la seva relació amb la problemàtica de l'espai urbanístic metropolità, cal fer esment de dos objectius de primer ordre:

1. El completament del pla de sanejament, amb una suficient depuració de totes les aigües que van a parar al mar o als rius, és l'objectiu més prioritari que té en aquests moments el territori.
2. La recuperació dels rius -llera i marges-, com a referència i elements de paisatge i de lleure, és una de les actuacions de més transcendència per a la potenciació dels valors mediambientals del territori, ja sigui rural o urbà.

Aquí cal fer esment, com a símptoma alarmant, de l'escassa consideració tinguda fins ara pel MOPU vers el riu Llobregat, al tram de la Vall Baix, amb el projecte de variant de la N-II, al qual només l'ha contemplat com un curs d'aigua a contenir i n'ha menyspreat el valor que té com a referència cultural del territori.

- A la vista dels horitzons contemplats pel Pla Estratègic, cal reconèixer que, pel que fa a l'espai rural, està gairebé tot per començar. Les iniciatives preses per la C.M.B. en aquest sentit, com ara el Pla Especial Rural Metropolità, o l'estudi-proposta sobre la Vall Baixa, han quedat sense possible gestor. Per aquest motiu, no es pot fer en aquest capítol una precisió d'objectius a assolir en el temps. En aquesta temàtica, el diagnòstic no és bo.

Unicament una clara consciència del problema per part de la col·lectivitat d'ajuntaments metropolitans i l'enteniment de l'espai rural com a quelcom més que una àrea de reserva o un sòl productiu, pot donar l'impuls a les accions necessàries.

Aquestes accions haurien d'emmarcar-se en algunes actituds que no requereixen gaire inversió, però sí una convicció suficient: En primer lloc, cal l'exemple de la pròpia Administració -municipal, autonòmica o estatal- de no utilitzar l'espai rural com a solució permanent per a la satisfacció de les necessitats d'espai que van presentant-se, ni permetre la venda de la seva imatge pels ingressos marginals que genera la publicitat. En segon lloc, cal recuperar la disciplina en el comportament dels particulars, en un medi on moltes infraccions greus queden sense sanció i sense restitució.

4. TRES ÀREES-OBJECTIU INDISCUTIBLES

- Un especial significat tenen per al futur de la ciutat tres objectius que se centren a la recuperació i la potenciació de tres àmbits territorials característics:

. Ciutat vella - Centre de la ciutat

que, d'una banda ha sofert una greu degradació i per l'altra conté alts valors històrics, monumentals i sentimentals per als ciutadans de tot el sistema metropolitana

. Costa metropolitana

entorn de 40 Km de litoral infrautilitzat, el qual es presenta amb una alta potencialitat a partir de la millora de la qualitat de l'aigua i en la perspectiva de la cultura del lleure

. Serra de Collserola

Àrea forestal que conserva un grau elevat d'integritat. Referència geogràfica i gran parc de l'àrea metropolitana

En tots tres casos, es tracta d'objectius plenament assumits, que han constituït la referència per a actuacions empreses per l'Ajuntament de Barcelona i l'extinta C.M.B.

Cal subratllar que els tres casos tenen en comú que persegueixen la millora de l'oferta d'amenitats ambientals i culturals i de les opcions de lleure de la Barcelona metropolitana.

Considerem-ne la perspectiva de resultats en els horitzons 92 i 2000, en cada cas.

Ciutat Vella

- Les fites temporals de l'actuació a Ciutat Vella són, fins ara, les següents:

1982 - Inici dels PERI

1985 - Aprovació definitiva dels PERI

1985 - Aprovació de l'ARI (Àrea de Rehabilitació Integrada)

1988 - Constitució de Ciutat Vella, S.A.

Dins d'aquest període s'han portat a terme actuacions d'espai públic dins l'àmbit de Ciutat Vella, i algunes rehabilitacions d'edificació. Tanmateix, el ritme de transformació ha estat baix i no ha aconseguit encara trencar el procés de degradació creixent que sofreix el sector.

La constitució de Ciutat Vella, S.A., amb un capital inicial de 1.500 milions, pot representar el definitiu encarrilament del procés. Probablement caldria, d'entrada, un tractament de xoc que trenqui la inèrcia de degradació d'algunes parts del Districte. Un tractament, si bé amb objectius morfològics diferents, però amb alguna característica del tarannà higienitzador de les obertures viàries que havien estat previstes.